

ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM V PRAZE V LETECH 1999 – 2000

Zdeněk Dragoun a kolektiv

Poslední dva roky druhého tisíciletí byly pro archeology naplněny prací ve stejné intenzitě jako v předchozích obdobích. V posledních šesti letech si zprávy o výzkumech v PSH udržují vzácně vyrovnaný průměr těsně kolem 50 referovaných akcí v každém roce. Naděje na pokles stavebního boomu se spíše jeví jako liché a i v těch případech, ve kterých investor z finančních a termínových důvodů zvažoval realizaci rozsáhlých nových podzemních prostor (Rybná čp. 693/I), nakonec rozhodl pro provedení zemních prací (samozřejmě prováděných záchranným archeologickým výzkumem). Zatím ještě nezačaly práce mamutích rozměrů na parcele kasáren Jiřího z Poděbrad na Náměstí Republiky, ale i zde zatím vše nasvědčuje tomu, že i v těchto místech v nejbližší době započnou archeologické a stavební práce.

Vytipovaná archeologicky zajímavá místa se v průběhu přípravy nového územního plánu Pražské památkové rezervace dostala mezi projednávané aspekty tohoto materiálu a v několika postupných krocích se k nim v tomto procesu přihlíží. Zatím není ovšem jisté, jak bude situace vypadat v konečné fázi územního plánu – pracovníci Magistrátu hlavního města Prahy (paradoxně právě Odboru památkové péče) k nim zaujímají negativní stanovisko.

V r. 2000 také skončila (doufejme) patrně mediálně nejfrekventovanější česká archeologická kauza - případ židovského hřbitova ve Vladislavově ulici. Lokalita byla prohlášena za nemovitou kulturní památku s výjimkou parcely České pojišťovny, kde byly pozůstatky hřbitova Ministerstvem kultury ČR označeny za významný archeologický nález a na základě tohoto označení byl upraven projekt tak, aby podstatná část kosterních pozůstatků zůstala na svém místě. Pod nimi je budováno podzemní parkoviště. Uvedené řešení, jehož náklady jsou do výše 45 000 000 Kč dotovány státem, bylo akceptováno Pražskou židovskou obcí, ale některé mezinárodní židovské organizace (např. Výbor pro ochranu židovských hřbitovů v Evropě) se i k němu vyslovily kriticky. V každém případě prohlášením za památku (mimoходом s četnými formálními nedostatky) jsou pro příště ochráněny předpokládané zbytky hřbitova na nepodsklepených místech novoměstských bloků mezi ulicemi Jungmannovou, Lazarskou, Spálenou a Purkyňovou.

Četnost prováděných výzkumů se zákonitě projevila i v četnosti nových archeologických zjištění, v některých případech velmi překvapujících a velmi závažných, vztahujících se většinou ke starším vývojovým etapám historie Prahy. Z nich je možné jmenovat na Starém Městě pražském zachycení části pohřebiště 9. – 10. století v domě čp. 13/I (U zelené žáby) v ul. U radnice, na Novém Městě zaznamenání dvojitého žlabu a hrobu 10. století z výzkumu na Karlově náměstí. Na Malé Straně je nutné zvýraznit objev příkopu z 10. století v areálu Ministerstva školství v objektu čp. 529/III v Karmelitské ulici nebo doklady intenzivního osídlení vně opevněného podhradí (Mostecká ulice čp. 279/III). Z architektonických nálezů je možné upozornit na další části přemyslovského opevnění Malé Strany ve Valdštejnském paláci nebo na dochované pozůstatky Juditina mostu včetně zábradlí a dlažeb v domě čp. 77/III v ulici U lužického semináře. Množící se doklady pravěkého osídlení dnešní Malé Strany přestávají být překvapením. Bohužel příliš neobvyklá není v této části historického jádra v poslední době ani realizace relativně velkých neohlášených výkopů, které likvidují významné pozůstatky archeologických terénů. Na jižním obvodu Pražského hradu byly odkryty na lokalitě dosud neznámé prvky valového opevnění 10. století. Západní okraj

pohřebiště 9. – 10. století zřejmě představují i dva hroby zjištěné v areálu Strahovského kláštera. Z okrajových částí Prahy vně PPR je třeba upozornit na výsledky výzkumu na náměstí OSN ve Vysočanech, kde byly kromě pravěkého osídlení odkryty relikty ohrazených usedlostí 12. – 13. století a zbytky pozdně gotického kamenného domu.

K předkládaným informacím nelze opominout jednu technickou poznámku. Od r. 2001 končí geodetická výjimka pro Prahu, podle které se dosud nadmořské výšky určovaly v systému jadranském a od nového tisíciletí se má přejít na výškový systém baltský, který je v ČR běžně užíván právě mimo hlavní město. Zatím není zcela jasné, jak k těmto změnám přistoupí archeologové, kteří se o tom budou muset dohodnout. V právě publikovaných zprávách jsou nadmořské výšky uváděny stále ještě v systému jadranském, pouze akce hlášené pracovníky společnosti Archaia jsou uvedeny v systému baltském.

S končícím tisíciletím skončily také zřizovatelské funkce Magistrátu hlavního města Prahy pro Pražský ústav památkové péče. Napříště bude jeho činnost řídit Ministerstvo kultury ČR a název instituce se změnil na Státní památkový ústav v hlavním městě Praze. V činnosti jeho archeologického oddělení (doufejme) k žádným změnám nedojde.

Závěrem tradiční postesknutí. Poněkud absurdně by v Praze pracující archeologové snesli i menší míru poznávání pražské historie, byla-li by provázena větším zachováním archeologických terénů. Uvidíme, jak bude vypadat situace ve 3. tisíciletí.

Zdeněk Dragou

PRAHA 1 – PRAŽSKÝ HRAD**JIŘSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 2 – TEREZIÁNSKÝ ÚSTAV ŠLECHTIČEN**

V r. 1999 a 2000 pokračoval záchranný výzkum, vyvolaný postupnou rekonstrukcí budovy. Probíhal především v západních dvou třetinách nepodsklepených místností 1. suterénu na jižní straně budovy. Nejstarší zjištěná sídlištní aktivita (situovaná za závěrem kostela Všech Svatých) je spojena s existencí valového opevnění, datovaného na přelom 9. a 10. století. Val byl založen na terénním stupni, vysekaném do zvětřalého skalního podloží, vnitřní konstrukce byla roštová (dochovány čtyři úrovně roštu) s čelní kamennou plentou, zachycenou v podobě destrukce. Konstrukční zvláštností byly dvě nasucho skládané zídky z opukových kamenů, probíhající napříč tělesem valu a členící roštovou konstrukci na způsob komor. Destrukce valového opevnění byla překryta sídlištním souvrstvím 12. století (keramika se zduřelou profilací okraje), do něhož byla založena románská stavba. Z té byla zachycena severní stěna, její zbylé části jsou známy z výzkumu v r. 1995 a 1996. Stavba byla nejméně jednou přestavována a zanikla až 15. století. Její funkční určení je prozatím nejasné.

Do 13. století datujeme povrchovou část souvrství, uloženého za románskou hradbou, která tvoří převážnou část hmoty jižního průčelí paláce. Souvrství bylo zkoumáno v rozsahu několika místností přibližně uprostřed jižní fronty objektu, a to jen do hloubky postižené stavebními pracemi (50-70 cm). Zakládány do něho byly jednotlivé mladší budovy. Ve střední části jižní fronty paláce jsou to zdiva, datovaná do 16. století, náležející nejméně dvěma fázím členitěji pojednané stavby, kterou ztotožňujeme s písemně doloženým domem pánů z Rožmitálu. Východně od něho byla zachycena zdiva jižní části domu pánů ze Švamberka, jehož východní část je zčásti dochována ve hmotě budovy. Výzkum odhalil dvě místnosti jižního křídla. Západnější z nich byla zapuštěna pod tehdejší úroveň terénu jako suterén či polosuterén, vybavena podlahou z cihel a přístupna po schodišti od východu. Tato místnost zanikla v 18. století při výstavbě Ústavu šlechticů.

Při výzkumu prostoru pod sakristií kostela Všech Svatých bylo odhaleno základové zdivo a spodní části zdiva nadzemního z etapy stavěné Petrem Parlěfem. Ke kostelu se v 16. století ve zkoumaném místě přiložil nevelký domek, doložený na plánu z r. 1732. Zachovala se z něho část valeně klenutého sklepa a schodiště. Dům byl zbořen při výstavbě Ústavu šlechticů. Pozůstatky starší zástavby byly objeveny také na západním nádvoří. Náleží zaniklému děkanství u kostela Všech Svatých a vznikly ve třech fázích, zahrnující 15. - 17. století. Jejich ztotožnění s plánem budovy z r. 1732 je problematické. Nejmladší objevené archeologické situace náleží mohutným planýrkám a stavebním vrstvám z doby výstavby paláce (2. půle 18. století), provozu Ústavu (pozůstatky prádelny (?) z 18. - 19. století) a zahradním úpravám západního a středního dvora (18. a 19. století).

Jan Frolík, ARÚ AV ČR

JIŘSKÉ NÁMĚSTÍ A VIKÁŘSKÁ ULICE

Předstihový a záchranný výzkum probíhal od listopadu 1999 do prosince 2000 v souvislosti se zahájenou novou výdlažbou. Ve Vikářské ulici navazoval především na rekonstrukci inženýrských sítí (nová kanalizace) a rušení sítí nefunkčních (kanalizace, vodovod, plynové potrubí, četné kabely). Výzkum tak mohl ověřit poznatky o všech dříve nalezených zdivech a doplnit jejich půdorys, eventuálně verifikovat jejich stáří na základě výzkumu zbytků stratigrafií, nenarušených předchozími pracemi.

V celém průběhu Vikářské ulice nebylo zachyceno podloží, a to ani ve výkopech s hloubkou 3 m. Jako nejstarší objekt určujeme malý fragment lomového na maltu zděného zdiva v západním vyústění ulice, který je překryt souvrstvím s keramikou 12.-13. století. Pro jeho detailnější charakteristiku by byl nutný plošný odkryv. Nejrozsáhlejší architekturou, uchovanou pod dlažbou ulice, jsou pozůstatky sídla svatovítské kapituly, tzv. „kláštera kostela pražského“. Výzkum mohl prozkoumat jeho západní část se spodní partií dveřního ostění hlavního vstupu do budovy, zdivo oddělující ambit od severního křídla a poprvé také určit velikost křídla východního. Nalezená zdiva náleží nejméně třem románským fázím (nejstarší snad již z 11. století), dále je zřejmé, že klášter byl značně přestavěn po požáru v r. 1142 a postižen posuny nestabilního podloží ve 13. století. Nepodařilo se potvrdit velikost kapitulní síně, situované do severního křídla a rekonstruované jako prostor o šíři tří klenebních polí. Sň byla menší a půdorys severního křídla je komplikovanější. Dosud neznámá románská budova byla situována západně od kapituly. Výzkum z ní zachytil jedno nároží (pravděpodobně severozápadní) a západní obvodovou zeď. Tuto stavbu datujeme do 12. - 13. století.

Ve střední části ulice byl situován základ nerealizované velké severní věže katedrály, jejíž stavba je spojována s dobou Vladislava Jagellonského. Zjištěno bylo zdivo východní, severní a západní, v jehož síle bylo situováno točité schodiště do vyšších úrovní. Severozápadní a severovýchodní nároží věže byla zkosena. Gotické etapě náleží také fragmenty několika obytných staveb. Jedna z nich byla nalezena pod západní částí dnešního čp. 39 (Vikárka) a její sporé zbytky datujeme do 15. století. Další jeden či dva domy stály před západní částí domu čp. 37 (Mladotův dům), z východního se dochovala přední část sklepa, ze západního celý valeně zaklenutý sklep, přiložený k základům katedrály přes celou šíři dnešní Vikářské ulice. Gotická stavba stála také ve východní části domu čp. 37, výzkum zachytil její šikmo probíhající nepodsklepené průčelí. Celkově se zřejmě, že v této době (15.-16. století) byla Vikářská ulice užší (přibližně o 2 metry) a je pravděpodobné, že nebyla cele průchozí. Renesanci náleží základová zdiva domů čp. 38 a 39 a domu, stojícímu ve východní části objektu čp. 37, který ustoupil o 1 - 2 metry z předchozí uliční čáry. Konečnou likvidaci gotického sklepa, přiloženého ke katedrále, přineslo teprve 17. století, kdy byl zasypán odpadem.

Na ploše Jiřského náměstí se sondáž soustředila do míst rekonstruovaných kanalizací, situovaných po obvodu náměstí. V sondě před čp. 36 bylo zaznamenáno k severu skloněné zjílovatělé skalní podloží v hloubce 4,5 m pod úrovní náměstí. Směrem k severu tedy podloží klesá v doloženém intervalu 255,3 m (před domem čp. 34) až 252,8 m n.m.(před domem čp. 36). Na něj bylo založeno zdivo z opukových kamenů, spojovaných jílem, vymežující stavbu o minimálních rozměrech 6 x 3 m. Její datování se odvíjí od poznatku, že destrukce této stavby byla překryta požárovou vrstvou, kterou spojujeme s ohněm v roce 1142. Výše se uložilo mohutné souvrství z 13. až 16. století. Jeho výraznou část, datovanou do 14.-15. století, tvoří pozůstatky stavební činnosti, zejména odpad z přípravy materiálu pro stavbu katedrály sv. Víta. Stratigrafický vývoj se víceméně uzavřel postavením zdivu tzv. „tajné zbrojnice“ v r. 1593, která v této části náměstí stála až do 70. let 19. století. V sondě před čp. 34 (Mockerův dům) bylo zkoumáno nálezově bohaté smetištní souvrství 13. až 16. století, shora uzavřené dlažbou z r. 1603. Nevelká sonda před severním průčelím Starého paláce zjistila, že pod současnou dlažbou se nachází asi 20 cm silné souvrství. Jeho mladší část, tvořenou fragmenty chodících úrovní a podkladů dlažeb pochází z 15. a 16. století. Starší část se dvěma úrovněmi dřevěných konstrukcí datujeme do 11. století.

Jan Frolík - Petr Matouš, ARÚ AV ČR

PRAHA 1 – HRADČANY

ČERNÍNSKÁ ULICE PPČ. 331/1, 331/2 A 332 (TZV. KAPUCÍNSKÁ ZAHRADA)

Zjišťovací výzkum provedený v souvislosti s později nerealizovanou výstavbou zjistil souvrství datované do 9. - 10. století s pozůstatky nevýrazných objektů. Jako příměs byla zaznamenána pravěká, blíže neurčitelná keramika. Středohradištní situace byla překryta či narušena novověkými navážkami a planýrkami, vzniklými pravděpodobně při výstavbě barokního opevnění, které tvoří západní stranu zkoumaného pozemku.

Petr Matouš – Jana Žegklitzová, ARÚ AV ČR

CHOTKOVY SADY

Při rekonstrukci užitkového vodovodu v r. 1999 v části Chotkových sadů, přiléhajících k letohrádku královny Anny, byly zjištěny novověké planýrky a navážky, v nichž se jako druhotná příměs vyskytovala keramika 12. - 13. století (keramika se zduřelými okraji).

Jan Frolík - Petr Matouš, ARÚ AV ČR

KANOVNICKÁ ULICE

V severní části výkopu pro kanalizaci bylo v r. 1999 ve vozovce mezi čp. 73 a čp. 70 zachyceno sprašové podloží překryté zbytky dvou raně středověkých vrstev, porušených křížením barokních cihlových opukou oplentovaných kanálů.

Kateřina Tomková, ARÚ AV ČR

STRAHOVSKÝ KLÁŠTER

První etapa záchranného výzkumu souvisejícího s obnovenou stavební aktivitou v severozápadní části areálu kláštera proběhla v r. 2000. V zahradě severně od tzv. hospodářského dvora, v místech stavby nového hotelu, bylo již v minulosti zaznamenáno pod humusem převážně jen geologické podloží, tvořené především zvětralými polohami pískovců. Toto pozorování bylo potvrzeno při dohledu na skrývku. Na některých místech byly zachyceny i recentní násypy. Jedinými nálezy středověkého původu byl zatím kostrový hrob nedospělého jedince s nožem u levé ruky a nevelké torzo zdiva, probíhajícího ve směru východ – západ v jižní části skrývky. Zbytky zdiva budou předmětem další fáze výzkumu.

Po odstranění podzemní nádrže na pohonné hmoty a starších inženýrských sítí byla dokumentována situace i na hospodářském dvoře. Bylo zjištěno, že jeho dnes téměř vodorovný povrch (cca 293,60 m n.m.) je výsledkem recentních úprav, které zejména v severní části dvora kompletně odstranily historické nadloží. V jihozápadní části dvora byl nalezen další kostrový hrob, částečně v partii nohou narušený výkopem pro zmíněnou nádrž. I u tohoto pohřbeného byl nalezen u levé ruky železný nůž.

Oba hroby lze předběžně interpretovat jako součást hradištního pohřebiště 9. – 10. století, zjištěného zde v r. 1978 – 1979 (PSH 13, 161-162; 17,152-153). Jedná se zřejmě o jeho západní okraj. Podmínkou dalších stavebních aktivit v hospodářském dvoře je plošný záchranný výzkum.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

PRAHA 1 – MALÁ STRANA**CIHELNÁ ČP. 111/III**

V první etapě výzkumu v areálu bývalé Hergetovy cihelny v r. 2000 byly při výkopu šachty a štoly dokumentovány dva řezy terénem (mezi kótami cca 187 až 189 m n.m.). Oba zachytily pouze souvrství navážkového charakteru, ze kterých se podařilo vyvzorkovat glazované keramické úlomky, datovatelné na přelom 16. a 17. století. Výzkumem se tak potvrdil původní předpoklad některých historiků a geologů, kteří považovali elevaci v okolí Hergetovy cihelny (dříve „Rasův vršek – Schinderberg“) za uměle navršenou.

Jan Zavřel, PÚPP

DRAŽICKÉHO NÁMĚSTÍ ČP. 54/III

Čtyři statické sondy podél severní obvodové stěny dnešního domu zastihly až 2 m vysoké stratigrafie novověkých navážek (od povrchu 190,6 m), prokládaných rozsáhlými zahloubenými objekty, rovněž zaplněnými násypy se stavební sutí. Prokázaly i složitý stavebně historický vývoj dnešního domu, kde řada přestaveb po sobě v navážkách zanechala řadu dnes nefunkčních torz zdí. Nejstaršími z nich jsou dvě opukové zdi na maltu, jejichž upravené nadzemní zdivo procházelo celou dokumentovanou mocností násypů v intervalu 188,6 - 190,3 m. Lze je pokládat za gotické, i když jejich stavební úroveň leží níže než 188,7 m a nebylo jí dosaženo. Ze severu tyto zdi lemovala maltová dlažba, do níž byly zality úlomky opuky, spáleného křemence a cihel. Její mocnost dosahovala 0,3 m a úroveň stoupala k západu (189,0 - 189,6 m). Překryly ji přirozeně nanesené vrstvy (v západní sondě svahové hlíny, ve východní žlutý jemný říční písek), zachovávající sklon k řece (189,2 - 189,6 m). Do násypů se stavební sutí, navršených nad tuto dlažbu, je založeno základové zdivo se základovou spárou 189,6 m, na něž nasedá nadzemní část z opuky a nízkých renesančních cihel. Násypy nad dlažbou na dně dvou výkopů dosahují až 0,8 m, ukončuje je barokní (?) křemencová dlažba ve výšce 190,1 - 190,2 m n. m.

Sondy ve sklepech domu (podlaha sklepa 187,1 - dno sond 186,2 m) byly zality prosakující vodou (hladina 186,6 m). Ve východní z nich byly až na dno novověké zasypy se stavební sutí, v západní nedatovatelné vrstvy (dle struktury patrně středověké). Podloží dosaženo nebylo.

Jarmila Čiháková, PÚPP

HELLICHOVA PPČ. 363 A 352/2

Časově velmi náročný a plošně rozsáhlý výzkum probíhal v době velkých úprav terénu před stavbou obytného domu (květen – červen 1999) na úpatí Petřína. Přitom byla odkryta část železářského výrobního okrsku z 13. a počátku 14. století, reprezentovaná šestnácti žárem vypálenými výrobními zařízeními různého tvaru a funkce (mezi výškami 196,8 – 199,0 m n.m.). Kromě toho výzkum zachytil zahloubenou část dřevohlinité konstrukce obytného charakteru s částečně obezděnou vstupní šjíjí, odpadní jámu a další objekty ze stejného období. Výrobní okrsek byl od okolí oddělen neosídleným pásem V pecích se zpracovávaly železné rudy z Petřína a k optimalizaci tepelných podmínek výrobního procesu v nich byly využity diabasové vyvěřeliny.

Jan Zavřel, PÚPP

HELLICHOVA PPČ. 381/1 A 381/3, SEMINÁŘSKÁ ZAHRADA PPČ. 919/1

Při výstavbě nové regulační stanice a rozvodů plynu v létě r. 2000 byla provedena dokumentace odhalených profilů. Výkop při ohradní zdi pozemku ppč. 381/1 v Seminářské zahradě vytvořil cca 3,7 m vysoký řez (204,9 -201,2 m n. m.), na kterém bylo dokumentováno umělé navýšení a vyrovnání původně svažitého terénu homogenní hlinitou navážkou. Podloží zde tvořily svahové hlíny zastižené ve výraznějším rovnoběžkovém sklonu na úrovni 202,9 m. Další skupina výkopů se nalézala již za ohradní zdi na parcele č. 381/1 a 381/3 s povrchem na kótě 201,7 m, tedy přibližně o 3,4 m níže než v zahradě. Tento rozdíl vznikl při radikálních novověkých úpravách původně svažitého terénu. Výkopy o hloubce cca 1,5 – 2,3 m odhalily nevýrazné zvrstvení terénu tvořené ve vrchní partii vodorovně uloženými navážkami s nevýraznou příměsí stavebního odpadu a novověké keramiky 19. – 20. století. Na třech místech nárůst terénu narušily recentní jámy a výkop plynovodu. Úroveň podloží tvořeného opět svahovými hlínami byla na kótě 200,8 m.

Jaroslav Podliska, PÚPP

JOSEFSKÁ ČP. 43/I

V létě 2000 byla ve velké místnosti bezprostředně východně za dvorem pošty hloubena v trase stávající kanalizace nová šachta pro opravu potrubí. Až do hloubky 192,0 m n.m. pokračovaly recentní násypy, na jejichž bázi leželo 0,3 m betonu. Překrývaly masivní (0,9 m) lícované opukové zdivo, v jehož maltě byly v jednom místě použity celé prejzy. Vedle líce zdi ležela drobtovitá hlína s maltou a příměsí opuky a prejzů, postrádající keramické zlomky. Z druhé strany byla zeď i vně přiléhající vrstvy odstraněny výstavbou subrecentní cihlové zdi. Na stěnách šachty hluboké 3,5 m nebyly nalezeny žádné středověké ani pravěké situace (povrch 193,9, dno 190,4 m), neboť byly zničeny nově objeveným zasypaným prostorem.

Jarmila Čiháková, PÚPP

JOSEFSKÁ ČP. 626/III

Při zřizování nových školních šaten v suterénních místnostech školy byla snižována plocha místností (190,8 m n.m.) o cca 0,4 m. Ve snižovaném intervalu probíhala úroveň podloží (190,6 m), nad níž se dle míry poškození stavbou dochovalo 0,2 m z báze původní stratigrafie, tvořené složitými superpozicemi objektů o různé hloubce, zapouštěných z různých úrovní. Část původní stratigrafie byla před příchodem archeologů odkopána stavbou. Mezi dokumentovanými objekty byly části mělkých jam se starohradištními nálezy (střep s kazetovým motivem) a objekty 9. - 11. století, z nichž některé náležely několikrát představované kuchyňské části srubového domu s ohništěm a jámou na popel. Nelze říci, zda velká zásobní jáma v sousedství (nejnižší bod 188,3 m nedosáhl dna) byla uvnitř nebo vně domu (vztah zničen stavbou). Prkenná podlaha v jiné části sklepa patrně náležela jinému obydlí. Později byly ve vzájemné blízkosti situovány postupně 3 studny, z nichž nejstarší pochází z 2. pol. 13. stol. Nejmladší z nich je pozdně gotická a část jejího opukového obezdění je v současnosti prezentována pod skleněným poklopem.

Jarmila Čiháková, PÚPP

KARMELITSKÁ ČP. 377/III

V objektu bývalé konírny v zadní části parcely při úpatí Petřína proběhl nejprve zjišťovací výzkum (prosinec 1999), na který navázal plošný výzkum (březen - duben 2000). Obě akce byly vyvolány záměrem Okresního soudu Praha – západ vystavět zde podzemní prostory pro

technické a bezpečnostní zázemí nové soudní síně. Horní partie sledovaného výkopu byly v celé ploše tvořeny navážkami a původní dlaždicovou a dřevěnou podlahou konírny ze 17. století. Ze stejného období pochází též sedm okrouhlých odpadních jímek zaplněných ve spodních částech zetlelými organickými zbytky.

Níže položená souvrství vznikala převážně geologickými pochody v historickém období. Výjimku tvořily drobná, pravděpodobně umělá, strouha na odvod povrchové vody směrem k východu (se dvěma bočními přítoky), zaplněná potočními sedimenty, a žárem vypálená vnější stěna pece obložená kameny (vápenické zařízení?). Nejspodnější přírodní souvrství (nad kótou cca 191,0 m n.m.) obsahovala směs keramických zlomků s nejmladšími prvky z konce 13. století. Vznik umělé vodoteče, pece i mladších splachových horizontů lze posunout až do počátku 14. století (nad kótou cca 191,7 m).

Jan Zavřel, PÚPP

KARMELITSKÁ ČP. 385/III

Při budování nového vstupu do krypty kostela P.Marie Vítězné (jižně od opukového základového zdiva barokní stavby) bylo v r. 1999 v úrovni 191,7 – 192,5 m n. m. dokumentováno souvrství s obtížně datovatelnými fragmenty keramiky (12. a 13. století). Prostorově omezený výkop odkryl torzo ohniště či pece, břidlicovou dlažbu, zídku s hliněným pojivem z břidlice a opuky a požárovou destrukční vrstvu. Uvedená stratigrafie neumožnila bližší interpretaci souvislostí. Situaci překrývaly novověké navážky v mocnosti 2,7 m.

Jan Zavřel, PÚPP

KARMELITSKÁ ČP. 528/III

Záchranný výzkum v trase budoucího kolektoru na nádvoří budovy Ministerstva školství byl proveden v r. 1999. Výkop pro kolektor, který byl více než 50 m dlouhý a necelé 3 m široký, probíhal nádvořím areálu zhruba ve směru jih – sever. Osídlení 12. (?) a 13. století bylo lépe dochováno v jižní části dvora, kde nejvýraznějším nálezem byla jáma na pálení vápna. V severní a střední části dvora došlo při stavbě současných budov a úpravě dláždění k tak razantnímu snížení terénů, že se zde z časového období dochovalo pouze 20 - 30 cm silné souvrství prokládané ohništi, mělkými jámami a kúlovými jamkami. V jižní části dvora překrýval zmíněný sídlištní horizont hrobové nálezy. Jde bezesporu o část pohřebiště náležející k bývalému kostelu sv. Vavřince. Bylo zdokumentováno celkem 47 orientovaných hrobů. Ve většině hrobových jam byly nalezeny zbytky dřeva rakví, část hrobů měla kamenné obložení a výjimečně byla odkryta i deska překrývající hrobovou jámu. Protože v dalším průběhu výkopů nebyly hroby zjištěny, je pravděpodobné, že výzkum zachytil východní konec celého pohřebiště. Předpokládané ohrazení nebo jiné terénní vymezení hřbitova ale nebylo zjištěno. Horizont hrobů částečně překrýval nejpřekvapivější nález výzkumu - mohutný příkop. V severní a střední části výkopu pro kolektor byl příkop, vyhloubený do petřínských svahových hlín, široký téměř 6 m a hluboký více než 4 m (jeho dno bylo dokumentováno na úrovni 188,6 – 189,0 m n.m.), v jižní části výkopu byl příkop široký necelé 3 m a zahloubený přibližně o metr méně. Jeho průběh, který byl zachycen v délce více než 40 m, vedl téměř rovnoběžně s Karmelitskou ulicí s tím, že jeho nejjihněji odkrytá část se lehce stáčela směrem k východu. Vzhledem k tomu, že plocha výzkumu byla omezena pouze na výkop trasy kolektoru, který byl užší než samotný příkop, podařilo se jen výjimečně odhalit horní polohy kónických stěn příkopu. Jeho šířku jsme ve většině případů dokumentovali ruční sondou, vodorovně zaraženou do stěn stavebního výkopu. Striktní vymezení plochy výzkumu nadto znamená, že nám chybí informace o terénní situaci mimo průběh příkopu. Tyto skutečnosti podstatně ztěžují jak datování, tak interpretaci tohoto

překvapivého nálezu. Lze téměř s určitostí tvrdit, že příkop byl uměle vyhlouben, kromě archeologických pozorování a geologického posudku potvrdila tuto skutečnost i provedená diatomární analýza (K. Kubečková, Archeos), která nezjistila přítomnost vody. Podle nálezů keramiky ve výplni byl příkop už ve 12. století zaplněn. Za našich současných znalostí širších souvislostí a stavu zpracování výzkumu by jakékoli hypotézy o datování a funkci tohoto útvaru byly pouhými spekulacemi.

Michal Tryml, PÚPP

KOSTEL PANNY MARIE POD ŘETĚZEM

Při úpravách přízemního prostoru pod jižní věží kostela v létě 2000 byly pozměněny jeho výškové parametry ve snaze rehabilitovat původní vrcholně gotický prostor i fragmenty gotického vnitřního opěrného systému. Odstraněním násypů (výchozí výška podlahy 191,5 m n.m.) se odkryly sokly přípor a v jednom místě byl v rohu nalezen zbytek maltového lože pro původní podlahu z dlaždic. Fragment maltového lože zůstal na místě (kóta 191,1 m) a dále pod něj odkryvy nepokračovaly. Na jiném místě plochy místnosti nebyly nalezeny zbytky historické podlahy, násypy pokračovaly i pod výšku původní vrcholně gotické úrovně. V jejich mocnosti byly objeveny dva pozdně gotické náhrobní kameny. Z většího z nich zbyla jen polovina ve velmi špatném stavu (1,8 x 0,8 m). Menší z nich, také neúplný (0,7 x 0,8), ležel šikmo na mírně vyvrácených opukových deskách, dokládajících jeho intaktní polohu na hrobce, časem zdeformované (úroveň náhrobního kamene cca 191,2 m).

Jarmila Čiháková, PÚPP

MALOSTRANSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 2/III – MATEMATICKO – FYZIKÁLNÍ FAKULTA UK

Zahájení první etapy rekonstrukce objektu předcházely v části jejího rozsahu předstihový výzkum, který z technických důvodů musel být omezen na část chodby v přízemí. Vzhledem k výrazné změně výškových poměrů jezuitskou přestavbou se situace starší než 10. století dostaly přímo pod dnešní podlahu a sebemenší zásah je likviduje. Budova je z naprosté většiny podsklepená, úseky s možností dochování historických terénů jsou malé, izolované, a jak se ukázalo i velmi poškozené provozem školy (např. topné kanály apod.). Tyto solitérní ostrůvky jsou výjimečnými posledními zbytky středověkých situací z okolí bývalého románského kostela sv. Václava. Z přízemní vstupní chodby spadá do první etapy výzkumu úsek dlouhý 37 m, z nichž jen 10 m je nepodsklepených. Výzkum prokázal, že z nepodsklepené plochy 36 m² bylo 22 m² již nenávratně zničeno a 4 m² jsou nedostupné pod fungujícími elektrickými kabely. Plošný výzkum proběhl na zbylé ploše 9 m². Jeho výsledkem je pořízení 19 profilů a rozebrání kubatury 6 m³ historických terénů ve vzdálenosti 27 - 37 m západně od východní fasády domu do spodního Malostranského náměstí.

Poloha budovy na svahu znesnadňuje rekonstrukci původních výškových poměrů a postižení jejich změn. Nejvyšší dochovaná úroveň podloží pro raný středověk byla zachycena na kótě 198,3 m n.m. přímo pod bází dnešní podlahy. Jezuitská přestavba odstranila veškeré středověké terény a do současnosti se dochovaly jen zapaštěné objekty, do nichž se po slehnutí jejich výplně propadla i část povrchových terénních vrstev, které v raném středověku překryly zaplněné objekty. Taková byla i skladba zkoumaného raně středověkého souvrství. V superpozici zahloubených objektů 9. - 10. století vyniká objekt interpretovaný jako úvozová cesta zapaštěná 0,7 m, na jejímž dně, širokém jen 1,6 m ležela velmi ulehlá vrstva valounů s patinovaným povrchem (187,6 m). Nad starší úpravou ležela ve výšce 198,0 m dřevěná cesta ze silných fošen, nyní ztrouchnivělých, která zachovávala směr spodní valounové cesty. Rovnoběžně podél cesty východně od ní probíhal patrně v současné době

0,9 m široký a stejně hluboký žlab. V izolované kúlové jámě 9. století byla železářská struska. Do výplně plošně velkých objektů se propadlo velice tuhé a nečitelné, přirozeně vzniklé souvrství šedozelených svahových hlín, mocné přes 0,3 m, které pohřbilo starší sídelní strukturu. Základová spára na hlínu zděného gotického domu (198,0 m) získanou stratigrafií uzavírá.

Jarmila Čiháková, PÚPP

MALOSTRANSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 258/III

V severním sklepe u Nerudovy ulice byl zřizován výklenek do obvodové zdi kvůli zapuštění nové rozvodové skříně. Po vybourání zdi se stal přístupný 2,2 m vysoký profil (201,9 - 204,1 m n.m.) v podložních svahových sedimentech s velkou příměsí břidlice, na němž bylo rozlišeno 10 přirozeně vzniklých vrstev. Stopy po lidské přítomnosti nebyly zastiženy. Ze všech vrstev byly odebrány palynologické vzorky. Tato drobná akce doplňuje údaje získané plošným výzkumem severního dvora čp. 258/III (PSH 28, 1995, 226), kde byl objeven nejstarší pravěký historický povrch ve výšce cca 204 m.

Jarmila Čiháková, PÚPP

MALTÉZSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 471/III

V rámci generální rekonstrukce Nostického paláce pro potřeby MK ČR probíhal v l. 1998 – 2000 na ploše objektu záchranný výzkum. Zaměřil se výhradně na plochy postižené stavbou nových inženýrských sítí v hloubkách od 2 – 4 m, technických šachet o rozměrech cca 2 x 3 m, ražené štoly o délce cca 20 m a polozahloubených suterénů. Předběžně lze konstatovat, že na většině nezastavěné i zastavěné plochy paláce (s výjimkou suterénních prostor) zůstaly zachovány přibližně mezi úrovněmi 188 – 189 m n.m. výrazné doklady raně středověkého osídlení. K jeho nejstarším, vcelku nečekaným dokladům, patřil nevelký, patrně oválný mírně zahloubený objekt s uhlíkatou výplní, překrytý vrstvou svahové hlíny. Na základě několika keramických zlomků bylo možné existenci a zánik objektu zařadit do středohradištního období (9. století). Výraznější nárůst osídlení v převaze spadá do mladších etap raně středověkého období. Naprostá většina sídlištních pozůstatků náležela 11. až počátku 13. století. Toto období bylo reprezentováno sídlištním souvrstvím se zahloubenými objekty kúlového a jámového charakteru, ohništi, spáleništi a komunikačními úrovněmi. V západní části paláce byla odkryta ve dvou horizontech skupina kruhových a protáhlých výhni, sloužící ke zpracování železa. Podkladem pro raně středověké osídlení této fáze se staly svahové jílovité hlíny na kótě kolem 188 m.

Úsek vrcholného a pozdního středověku se do podoby místa výrazněji nezapsal. Sporadické doklady sídlištního charakteru spolu s velice fragmentárními zbytky zděných konstrukcí nedovolují výraznější závěry o podobě osídlení místa. Razantně do podoby místa zasáhlo 16. století, kdy zde byly postaveny měšťanské domy. Fragmenty základů zděných konstrukcí bylo možné sledovat především v západní partii objektu, což potvrdilo představy o přibližném rozložení předpalácové zástavby. Vrchní partie historického nadloží již plně souvisela s barokní novostavbou kolem r. 1660 a následnými úpravami v 18. - 20. století. Zajímavým dokladem z první stavební etapy paláce se stal objev zasypaných základů rozměrného kruhového schodiště v západním křídle, které zaniklo snad ještě v době následných barokních úprav 18. století.

Z movitých nálezů převládají především keramické zlomky nádob (zásobnicového charakteru), zvířecí kosti, nepoččetně jsou zastoupeny drobné keramické přesleny, železná struska a předměty z barevného kovu. Zcela osamoceným nálezem je torzo rozměrné nádoby knovízské kultury doby bronzové, uložené ve svahových hlínách v prostoru štoly.

Z historického hlediska lze výrazný nárůst raně středověké osídlení ve 12. století předběžně spojit s etapou utváření sídlištního zázemí mezi komendou Johanitů a kostelem Maří Magdalény, kde historické prameny zmiňují osadu Trávník. Archeologické doklady raně novověkého období vcelku odpovídají zprávám písemných pramenů, uvádějících na sledované ploše skupinu měšťanských domů, které byly po částečném stavebním sloučení na počátku 17. století r. 1660 zbourány a jejich městiště využito k výstavbě dnešního paláce.

Jaroslav Podliska, PÚPP

MOSTECKÁ ČP. 279/III

Celková rekonstrukce domu v r. 2000 se dotkla i jeho suterénních prostor, které byly bez vědomí archeologických institucí rozšířeny pod původně nepodsklepený průjezd o další místnost. Mělké subrecentní zásahy pod podlahou průjezdu byly prohloubeny bez přítomnosti archeologů až na úroveň podlahy budoucí vinárny (189,6 m n.m.). Podle části stratigrafie dochované v místě plánovaného průrazu se na bázi odstraněné kubatury nacházely ztrouchnivělé raně středověké dřevěné konstrukce (výška cca 0,6 m).

Pro konstrukci podlahy nové místnosti (plocha 6,8 x 2,6 m) a ochranu zbylé báze nadloží byl od výšky 189,6 m do hloubky 0,3 m proveden plošný výzkum, který v místě měkčích výplní pokračoval až na tuhý terén. Výsledkem výzkumu kubatury je velmi dynamická stratigrafie, kterou ukončuje planýrka z 10. století (patrně z 1. poloviny) s několika postupně zakládány ohništi, jejichž účel nelze stanovit. Řemeslná (?) poloha s ohništi překryla mírně zapuštěný (0,2 m) objekt s intaktním srubovým křížením u jižní stěny, jenž vyplňoval takřka celou plochu dnešní místnosti. Na podlaze srubu ležela kaštanově hnědá, organikou prosycená vrstva, v níž se nepodařilo rozlišit žádná prkna. Nelze určit, zda podlaha přibližně z doby počátku 10. století (nejvýše 189,5 m) náležela obytnému či hospodářskému stavení. Mezi staršími, vesměs rozměrnými objekty vyniká minimálně 0,8 m hluboký zásah s nezvykle tuhou výplní z přemístěného podloží a severní stranou, tvořící v půdorysu přímku napříč dnešní místností. Mohl být z něho vybrán jen nepatrný vzorek, který přinesl keramické zlomky v rámci středohradištní keramiky velmi archaické, blízcí se keramice starohradištní. Hypotézu, že se tu zachovala velmi starobylá zemnice, může vyvrátit až budoucí výzkum. Zbytek plochy vně 4 zahlobených rozměrných slovanských objektů vyp lňoval plošně rozsáhlý objekt pravěký s mísovitě prohnutými stěnami a halštatskou keramikou. Skutečnost, že celá plocha místnosti byla zaplněna řadou navzájem se porušujících zahlobených objektů dokládá nečekanou intenzitu raně středověkého osídlení v jižním bloku podél Mostecké ulice, tedy vně opevnění, které od 9. století probíhalo v její severní frontě (čp.42/III). Současně poskytuje indicie hustého protohistorického osídlení i pro prostor pozdějšího podhradního jádra, kde výstavba dřevohlinitých hradeb v 9. století pravěké a starohradištní situace v převážné míře zničila.

Z doplňujících zjištění výzkumu při obnově kanalizace v prostorách původních sklepů je nejzávažnější údaj o nejvyšší dochované úrovni přirozeně rostlých zahliněných jílu nejasné geneze (189,4 – 187,7 m) v jižní kanalizační šachtě, která byla rozebírána škrabkami a poskytla sled souborů pravěkých keramických zlomků, aniž by bylo dosaženo vrstev usazených před příchodem člověka na tato místa.

Jarmila Čiháková, PÚPP

NEBOVIDSKÁ ČP. 460/III

Začátkem r. 2000 bylo náhodně zjištěno, že v suterénu domu probíhají neohlášené výkopové práce, které výrazněji narušují historické terény. Krátce nato byla provedena dokumentace dvojice profilů o mocnosti cca 2,5 m ve vytěženém prostoru (cca 14 m³). Pod betonovou

podlahou přízemí se nalézal výrazný horizont písčitohlinitých navážek s polohami stavebního odpadu (189,7 – 187,6 m n. m.). Vznik uvedených vrstev lze spojit se stavebními úpravami objektu v průběhu novověku (16. – 19. století). Spodní partii tvořilo zvrstvení popelovitých a jílovitých hlín s příměsí organického původu, zvířecích kostí a ojedinělých zlomků keramiky (187,6 – dno výkopu 187,3 m), časově spadajících do období 13. – 14. století. Jednalo se především o přemístěné svahoviny kontaminované antropogenní příměsí bez sídlištních objektů. Po upozornění stavebníka na nutnost provedení záchranného výzkumu došlo v následném období k opakovanému narušení terénu bez přítomnosti archeologa. V této době byly na sledovaném místě odstraněny veškeré historické terény a zbytky stavebních konstrukcí. Stavebníkova počáteční idea opravy prasklé kanalizace v severní části domu byla v průběhu radikálních výkopů využita k vybudování nového sklepního prostoru o výměře cca 35 m³.

Jaroslav Podliska, PÚPP

NERUDOVA ČP. 216/III

Záchranný výzkum byl vyvolán rekonstrukcí domu, při které byla snížena úroveň dvora (zde bylo narušeno pouze skalní podloží). Ve výkopech pro inženýrské sítě ve vstupní místnosti domu byla odkryta superpozice nevelkých částečně narušených objektů nejasné funkce (zásobní jámy?). Nejstarší objekty, které obsahovaly keramiku s límcovitým okrajem (konec 9. - počátek 10. století) byly porušeny nevelkými jámami, v jejichž zásypech se nacházely zlomky nádob s kalichovitou profilací okraje (10. - 11. století). Součástí tohoto horizontu byl i zbytek nevelké vyhřívací výhňe. Mladší horizont je reprezentován zahloubenými objekty z 12. století (keramika s archaicky zduřelým okrajem). Zahloubené objekty překrylo 0,9 m mocné souvrství vyrovnávacích a sídlištních vrstev 13. až počátku 14. století. Stratigrafii uzavíraly novověké navážky.

Jan Havrda, PÚPP

NERUDOVA ČP. 225/III

Při rekonstrukci domu došlo k odtěžení místy až 0,5 m mocné partie podloží. Zemní práce zasáhly svrchní část navětralého skalního podkladu tvořeného černošedou břidlicí. Výška povrchu skály v jihozápadním rohu domu byla v úrovni 233,8 m n.m. Antropogenní nadloží se svahovými hlínami a svrchní partií zvětralé břidlice bylo odstraněno nejpozději při stavbě domu, který je poprvé zmiňován na konci 14. století.

Jan Havrda, PÚPP

NERUDOVA ČP. 249/III

Při dvou etapách zjišťovacího výzkumu na ploše velké zadní zahrady objektu bylo v r. 1999 a 2000 vyhloubeno 10 průzkumných sond a rýh. V severní části zahrady se šesti z nich podařilo zachytit prudký terénní zlom ve směru Z – V (zjištěná délka kolem 40 m, rozpětí mezi kótami 212,2 – 207,7 m n.m.), který měl svah obrácený k jihu (k zaniklému Malostranskému potoku). Pravděpodobně byl částečně uměle odkopán za účelem zvětšení sklonu terénu. Strategické funkci napovídá poměrně mocná vrstva neopracovaných opukových kamenů nasedajících většinou přímo na svah. Bez plošného prozkoumání nešlo rozhodnout zda se jedná o uměle zpevněný povrch terénu nebo jde o destrukci blíže nespecifikovatelného fortifikačního tělesa, které bylo situováno výše ve svahu. Z této polohy se přes značné úsilí podařilo získat pouze 3 nevýrazné zlomky keramiky, které lze zařadit buď do 1. poloviny 10. nebo na konec 13. století.

Jižně od výše popsaného svahu se nacházela výrazná terénní deprese, která zasahovala až k opukové zdi, jež tvořila jižní hranici pozemku. Zeď probíhala až do hloubky 7 m (kóta 205,5 m n.m.), aniž bylo dosaženo základové spáry. Obdobné zdivo, které je dáváno do souvislosti s přemyslovským opevněním Malé Strany (parkán?), se podařilo v minulosti odkrýt v domech čp. 303, 304, 305, 306 a 517 v Břetislavově ulici. Prostor mezi svahem na severu a zdívem na jihu postupně zanesly přírodní splachy, bahnité sedimenty a navážky.

Jan Zavřel, PÚPP

NERUDOVA ČP. 257/III

Při celkové rekonstrukci objektu v r. 1999 došlo k plošnému průzkumu dvora při Nerudově ulici, jámy pro výtahovou šachtu na zadním dvorku a rýh pro inženýrské sítě v celé budově. Výkop pro výtahovou šachtu (mezi úrovněmi 204,7 – 207,0 m n.m.) zachytil kompletní stratigrafické zvrstvení a část archeologických objektů od 9. do konce 13. století (hiát 1. poloviny 13. století). Určité partie nadloží tvořily přírodní splachové vrstvy. Pod betonovou podlahou dvora při Nerudově ulici byla odkryta dusaná hliněná podlaha (kolem kóty 206,0 m) a západní, jižní i východní torza obvodových zdív domu z konce 13. či přelomu 13. a 14. století. Stavbu zničil mohutný požár v 1. polovině 14. století. V mocných destruktivních vrstvách vytvořených v průběhu dramatického zániku objektu se nacházelo množství mazanice, spálených dřev a červeně vypálených opukových kamenů. Dále byl dokumentován neznámý zasypaný sklep renesančního nebo barokního stáří.

Jan Zavřel, PÚPP

SASKÁ ULICE PPČ. 1045

Plošný výzkum v místě trafostanice u jižní stěny Karlova mostu probíhal od dnešního povrchu 188,7 m n.m. do hloubky 4,1 m. Svrchní 2,4 m byly bagrovány a většinu jejich plochy zabíral interiér domu zachyceného na rytině R. Saveryho z r.1610. Na zbytku plochy zůstaly zachovány fragmenty dláždění a barokní zdiva a násypy. Spodní část stratigrafie byla vrcholně středověká. Na celé ploše výzkumu fungovalo ve 2. polovině 13. století výrobní zařízení, interpretované jako kovárna. Sestávalo z prostoru výrobního (sled pecí) a z prostoru odpadního, kam se sypal popel. Z pecí často zbyla jen propálená dna, některá s límcem z cihlářské hlíny. Jen zcela výjimečně v nich zbyly kousky strusky či kovu, neboť byly dokonale čištěné a často znovu vymazávané. Na kótě 185,6 m rozvoj kovárny zastavila změna funkce plochy - místem byla vedena zeď, patrně hradba, jejíž základové zdivo bylo 0,9 m hluboké a 1,5 m široké. Na výšce 186,2 m byla zeď srovnána se zemí při planýrce celého prostoru a kamenité úpravě jeho povrchu pravděpodobně v době výstavby Karlova mostu. Hradba byla asi zbudována v r. 1278, méně pravděpodobně v r. 1305 (Jindřich z Lipé). Na stratigrafii se ve středověku výrazně podílely i přirozeně vzniklé vrstvy. Pokračování stratigrafie dále do hloubky je dnes zničené 1,5 m mocným betonovým dnem trafostanice. Výzkum probíhal v betonové vaně, vybudované ještě před výzkumem pomocí husté mikropilotáže, která výrazně poničila čitelnost a souvislost nálezových situací.

V sousedním výkopu pro kanalizaci k obsluze podzemní trafostanice byl pod dnešní dlažbou prostoru podél Karlova mostu (188,80) zjištěn jednorázový, 2,5 m vysoký novověký násyp, jenž nasedal na kótě 186,1 m na gotickou úpravu veřejného prostranství - pevné dláždění z říčních a opukových valounů, mocné 0,7 m, jehož povrch zvolna stoupal ke Karlovu mostu. Výjimečně se mezi kameny dláždění objevuje 7 cm vysoká cihla. Dno výkopu narušilo jen povrch souvrství pod dlažbou, jehož součástí byla blíže neznámá opuková destrukce. V sondě nebyly žádné stopy po vodoteči či strouze, znázorněné na renesanční rytině z doby kolem r. 1610.

Jarmila Čiháková, PÚPP

TOMÁŠSKÁ ČP. 16/III

Při rekonstrukci kuchyně Poslanecké sněmovny PČR byla zřizována nová kanalizace do hloubky 1 m. Pod betonovou podlahou (cca 195 m n.m.) bylo dokumentováno souvrství svahovin. Svrchní z nich náležely nedatovatelnému pravěkému horizontu, neboť z artefaktů byla nalezena jen mazanice. Ve výšce 194,5 - 194,7 m dno pravěkého souvrství překrývalo intaktní čisté svahoviny, které byly odkryty do hloubky 194,0 m. V hlíně vykopané dělníky stavby před příchodem archeologů byly nalezeny dva zlomky lidských kostí, které patrně pocházely z hrobu pozdně mladohradištního pohřebiště, zachyceného při dřívější rekonstrukci v letech 1985-86 (výzkum PÚPP - M. Tryml, J. Zavřel). Ve stěnách výkopů však obrysy hrobové jámy nalezeny nebyly.

Jarmila Čiháková, PÚPP

TOMÁŠSKÁ ČP. 21/III

Při rekonstrukci domu v l. 1999 - 2000 byly podezdívány zdi obou suterénů a nově zřizována kanalizace. Dokumentací průrazu zdi mezi místnostmi druhého suterénu bylo zjištěno, že každá sklepní místnost má vlastní obezdění a mezi nimi zůstal 0,6 m široký pruh, jenž ve své spodní části obsahoval původní skladbu zeminy. Zachoval se v něm původní (?) povrch podloží na výšce 189,97 m n.m., což je 0,5 m nad dnem konstrukce podlahy sklepa (povrch podlahy 189,7) V ploše sklepa se tak mohly dochovat jen spodní části zahloubených objektů. Protože většina plochy místnosti byla při podezdívání vykopána bez vědomí archeologů, zbyla pro výzkum jen část, v níž byly registrovány rozsáhlé mělké prohlubně z doby stavby sklepa, renesanční (?) cihlová studna a několik subrecentních zásahů. Jen v místě průrazu byla dochována situace středověká, jíž byla jáma se stopami po zapuštěné dřevěné díži, v jejíž výplni byly zlomky nádoby 14. století. Válcovitá díže měla pravidelně kruhový půdorys o průměru 0,5 m a na jejích stěnách se dochovaly otisky svisle kladeného dřeva a dvou vodorovných obručí. Od povrchu byla zapuštěna 0,7 m. Místnosti 1. suterénu byly rovněž podezdívány, přitom bylo prohlédnuto několik řezů vysokých 0,8 m, na nichž se opakovala táž stratigrafie poměrně homogenních násypů. V jejich rámci probíhalo na kótě 192,0 m rozhraní, které bylo na několika místech zvýrazněné plochami propálené hlíny. Na základě keramiky interpretuji toto rozhraní jako historický povrch v době pozdní gotiky.

Jarmila Čiháková, PÚPP

U LUŽICKÉHO SEMINÁŘE ČP. 77/III

Na konci r. 1999 a v průběhu r. 2000 probíhal záchranný výzkum v souvislosti s rekonstrukcí domu. Předmětem pozornosti byly pozůstatky románského Juditina mostu, částečně známé a částečně nově odkryté. U zbytků prvního pilíře mostu byla na severní straně zaznamenána část pravouhlého zhlaví pilíře, které absencí zahrocené partie, známé nebo předpokládané u ostatních pilířů, dovoluje předpokládat, že tento pilíř nebyl zbudován v řečišti Vltavy, ale na jeho zaplavovaném břehu. Podobně se situace jevila ve výkopu u jižní strany následujícího druhého pilíře. Tunelovaná sonda odhalila rozhraní pískovcového kvádrového zdiva a lomové (základové) předstupující partie, které by mohlo nasvědčovat, že ani u tohoto pilíře nebylo realizováno zahrocené zhlaví. Nevelké rozměry sondy nedovolují ovšem vyslovit definitivní názor. Podoba malostranského počátku mostu (oblouk, souvislá mostní rampa ?) zůstává i nadále neznámou.

Částečně odkrytý severní bok mostu s místem jeho zalomení k jihu a s navzájem odstupněnými partiemi líce dokládá zřejmě komplikovanější stavební postup a snad i možnost více stavebních fází. Zásadním zjištěním je zachování obou stran vertikálně i horizontálně dvakrát odstupněného pískovcového mostního zábradlí a konstatování kompletně dochované šířky mostu, dosahující celkově cca 685 cm, což je nejužší zjištěný rozměr mostu. Vlastní mostovka pak byla původně široká pouhých 445 cm. V interiéru domu bylo zjištěna přítomnost několika různých dlažeb mostu (dusaná hlína, valouny, pískovcové desky, diabasy), která patrně souvisí s etapami výstavby mostu i s následnými opravami. Vydláždění povrchu mostu diabasy je možné spojovat s opravami mostu po povodni 1272 (Zavřel J., Kamenné dlažby Juditina mostu. In: Kamenná dlažba v památkové péči, Praha 2000, 33) a zvýšením dlažby do úrovně spodního odstupnění zábradlí byla tehdy mostovka vlastně rozšířena na cca 520 cm. Při severní straně mostovky byl v místě styku pískovcových desek pod zábradlím a diabasové dlažby vysekán žlábek pro odvod vody z mostu. Na několika místech byly patrně další prohlubně, snad vyjeté stopy povozů. Zjištěná část povrchu mostu relativně příkře klesala směrem k Malé Straně, menší sklon mostovky byl pozorovatelný směrem od jejího středu k zábradlí na bocích. Šířka mostu v této části neodpovídá podstatně širšímu tělu nedalekého pilíře v Čertovce. Předpokládáme-li, že tento rozměr pilíře určuje šířku mostu, pak by někde mezi těmito dvěma zkoumanými místy mělo dojít k markantnímu rozšíření mostu. Toto rozšíření je zatím bez analogií a mohlo by souviset s obrannými hledisky. Zúžení mostu by mohlo zpomalit přístup k bráně a omezit počet bezprostředně aktivních útočníků.

Z naplavených terénů severně od dochovaného mostního oblouku byla vyzvednuta řada nálezů z období raného a vrcholného středověku. Jejich bezprostřední vztah k mostu nebyl zjištěný a stratigrafická pozorování komplikuje možnost transportu nálezů vodou i možnost jejich propadání do spodních poloh náplavů. Druhá eventualita se týká především železné sekery s dochovaným kompletním topůrkem. Dokončovaná rekonstrukce počítá s prezentací podstatných částí mostu veřejnosti.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

U LUŽICKÉHO SEMINÁŘE ČP. 93/III

Dohled při snižování podlahy sklepa zjistil ve výškovém intervalu 185,0 - 184,2 m n.m. novověké násypové vrstvy se stavební sutí. Podlaha byla snižována také v přízemní místnosti při Čertovce, kde byly objeveny dvě zapuštěné kádě, s největší pravděpodobností příslušející barokní koželužně. Dochovaly se do výšky cca 1,5 m (dno kádí 186,1 m, vršek 187,6 m). Přímo ke kádím přiléhala na kótě 187,3 m dlažba, spádovaná od severu k jihu na kótu 186,9 m. V této stavba ukončila hloubení.

Jarmila Čiháková, PÚPP

U LUŽICKÉHO SEMINÁŘE ČP. 105/III

Při celkové rekonstrukci byly v rámci statického zabezpečení nově zřízeny suterénní místnosti jižním průčelím domu. Výchozí úroveň přízemí cca 192 m n.m. byla snížena o 3 m odstraněním raně novověkého souvrství. Jeho bázi tvořily tmavé vrstvy s množstvím organického odpadu, pravděpodobně smetištní vrstvy. Ačkoliv o tomto jevu na malostranském břehu chybějí písemné zprávy, je zřejmé, že stejně jako na břehu staroměstském byly podél řeky odpady vršeny i zde (do výšky 190,0 m).

Jarmila Čiháková, PÚPP

U SOVOVÝCH MLÝNU ČP. 503/III

Výzkum Sovových mlýnů byl prvním velkým výzkumem na ploše ostrova Kampy. Při rozsáhlé rekonstrukci areálu došlo k hloubení nových suterénních prostor pod severním křídlem, kde byly dokumentovány stratigrafické řezy historickým nadložím. Další dokumentace proběhla při kopání rýh pro nové inženýrské sítě na dvoře areálu. Pod dnešní úrovní terénu (188,60 m) se nacházejí sypké stavební sutě mocné až 0,8 m a pod nimi málo ulehle navážky s bází obvykle na kótě 187,00 m n.m, jejichž vznik je možno spojit s barokními, klasicistními a novogotickými přestavbami. Starší zvrstvení nadloží se v jednotlivých sondách lišilo. Pod severní budovou převažovaly hlinité vrstvy často se střípky opuky, méně se zrny malty a vzácně s fragmenty cihel. Nepočtený keramický materiál z těchto vrstev řadíme do 2. poloviny 15. až 1. poloviny 16. století. Nárůst těchto poloh byl s největší pravděpodobností zapříčiněn výstavbou mlýnů, jejichž některé stavební fáze jsou zachyceny i v písemných pramenech. Nejstarší písemná zmínka je z r. 1478, kdy měšťané Starého Města věnovali pusté místo Václavu Sovovi z Liboslavě ke stavbě mlýna. Během 16. století došlo k několika živelným pohromám, jejichž následky byly posléze odstraňovány (1501 povodeň, 1560 požár) a v r.1589 proběhla další výstavba. Pouze hypoteticky je možné spojit některé vrstvy s těmito událostmi. Je ovšem nutno zmínit možnost, že určité množství navážkového materiálu se do těchto míst dostalo po velkém požáru Malé Strany v r. 1541, kdy při odklizení jeho následků byla část suti vyvezena na Kampu, aby se tak zvýšil její terén zasahovaný většími povodněmi. Přímo s počátky pozdně středověké a raně novověké kamenné zástavby spojujeme nálezy velkých lomových kamenů (opuky, břidlice a diabasu), méně těž cihel, které byly nalezeny v úrovni 186,2 - 185,8 m. Vrcholně středověký nárůst terénu reprezentují vrstvy převážně povodňových světlých písků a šedých jílu ojedinele s drobnými zlomky opuky, uhlíky a vzácně s keramikou 14. - 1.poloviny 15. století (interval 185,4 - 186,0 m). Jejich vznik je dán změnou hydrologickou situací Vltavy, kdy po výstavbě jezů v 13. století došlo k postupnému zvýšení hladiny řeky ze 182,0 na 185,0 m. Kampa byla v té době extrémně často zaplavována a byla místem zcela nevhodným pro osídlení. Funkčně obtížně interpretovatelný a časově těžko zařaditelný je objekt, vyplněný druhotně přemístěným šterkopískem, zahloubený z úrovně 186,0 m a hluboký minimálně 0,7 m, na jehož dně i na pozvolně se svažující stěně se dochovala výrazná vrstva rozpadlého dřeva.. Objekt snad sloužil k aktivitě spjaté s vodou (mlynářství, rybolov - halťýř?). Pod vrcholně středověkými terény se nacházelo souvrství písků, šterkovitých písků a ojedinele šedých písčitých jílu (185,4 - 183,4 m), jehož geneze je spjata s přirozenou sedimentací materiálu v prostředí vodního toku. Pozůstatky po raně středověkém osídlení Kampy nalezeny nebyly. I v tomto období se jednalo o zaplavovanou nivu a pro značné riziko povodní k sídelní či výrobní aktivitě nevyužívané. Z charakteru sedimentů vyplývá, že na vzniku agradačního tělesa dnešní Kampy se nepodílel pouze materiál nanesený Vltavou, ale patrně i sedimenty transportované bývalým Malostranským potokem popřípadě dalšími drobnými vodotečemi stékajícími ze západního svahu Petřína.

Jan Havrda, PÚPP

VALDŠTEJNSKÁ ČP. 158/III – PÁLFFYHO PALÁČ

V rámci dlouhodobé rekonstrukce palácových zahrad byla na jaře r. 2000 provedena oprava spodní části omítek paláce. Dočasně odkryté pasáže zdíva obsahovaly opět rozsáhlé partie řádkového opukového zdíva (nejzachovalejší část obsahovala více jak 26 řádků), oproti dříve odkrytým částem hradby byly zde odhalené úseky ve značně horším stavu. Četné opravy a úpravy změnilly charakter líce natolik, že není možné nově dokumentované části zdíva přesně interpretovat.

Martin Omelka, PÚPP

VALDŠTEJNSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 17/III - VALDŠTEJNSKÝ PALÁČ

V červenci a srpnu 1999 byla v rámci rekonstrukce Senátu na 1. nádvoří paláce pokládána kanalizace (sonda XI) a na 4. nádvoří - k Feldovskému domu, byl kvůli odvětrání zdi sally tereny podél ní budován tunel z prefabrikátů hluboký 2 m od dnešní dlažby (sonda XII). Při dohledu se v obou sondách objevily fragmenty jedné zdi probíhající od severu k jihu, jejíž západní stěnu lícovaly kvádříky. Stavebně historický výzkum SÚRPMO v 50. letech tuto zeď na několika místech areálu paláce také evidoval. Nebyl však souhrnně vyhodnocen a jediným pramenem k poznání zdi s kvádříkovým obkladem a její lokalizaci zůstal dnes nezvěstný deník výzkumu z r. 1955. Zeď je zmíněna v literatuře (Líbal D., Praha románská – Architektura. In: Poche E. a kol. Praha středověká, Praha 1983,184), kde je interpretována jako hradební zeď opevnění lokovaného města, zbudovaná za vlády Přemysla Otakara II. Nově odkryté situace poskytly možnost získat výchozí podklady pro její charakteristiku jak technologickou, tak chronologickou. Součástí výzkumu bylo i zaměření 3 m dlouhého úseku kvádříkového líce presentovaného od 50. let dodnes jako část východní stěny kolektoru pod 1. nádvořím.

Nově zaměřené fragmenty zdi neleží na přímé linii, nýbrž se v prostoru sklepa mezi 1. a 4. nádvořím mírně lomí a směrem k řece svírají široký tupý úhel. Vzdálenost zaměřených krajních bodů vnitřního líce zdi činí 30 m, mezi nimiž severní fragment je dlouhý 3 m, střední 1 m a jižní fragment na 4. nádvoří 5,3 m. Absence deníku z 50. let neumožňuje lokalizovat fragment téže zdi nalezený pod Feldovským domem. Hradební zeď v úseku 1. a 4. nádvoří čp. 17/III byla 1,8 m široká, s kvádříkovým obkladem z vnitřní strany (na stěně do města) a s vnějším lícem z lomového kamene směrem k bahnitému říčnímu korytu a za ním se rozprostírající nivě. Na jižním fragmentu bylo evidováno 13 pravidelných řádek kvádříků ve výškovém intervalu 188,8 - 190,0 m n.m. Kvádříky mají různé velikosti - v sondě XII od 0,2 x 0,12 po 0,56 x 0,16 m, v sondě XI od 0,2 x 0,14 po 0,48 x 0,25 m. Byly vytvořeny z větších opukových kamenů až balvanů, jejichž jedna stěna byla zarovnaná a upravená do pravidelného obdélníku. Naprosto nepoškozené kvádříky leží pod kótou 189,7 m, ve výškovém intervalu 189,7-190,4 m probíhá výrazně zvlněná hranice silného požáru, který se projevil na všech odkrytých úsecích. Na jediném místě na 1. nádvoří byl přístupný průřez zdí, jemuž byla vzhledem k odlišným technologiím použitým na stavbu obou lící zdi věnována zvýšená pozornost. V síle zdi nebyla registrována žádná spára poukazující na fáze stavby, oba líce byly stavěny současně v jediné fázi. Vnější líc z lomového kamene byl odkryt ve výškovém intervalu 189,5 - 190,7 m, největší z kamenů použitých v odkryté části líce má čelní rozměry 0,4 x 0,14 m.

Ve snaze zjistit stáří objevené hradební zdi jsme vyvinuli úsilí dosáhnout staveništní úrovně a základové spáry stavby a získat datovací materiál ze stratigrafických vrstev před a po vzniku hradby, což bylo časově a prostorově realizovatelné jen na 4. nádvoří. Po zajištění stěny pažením se prostor zmenšil a podél kvádříkového líce byly spuštěny 2 mikrosondy, z nichž severní dosáhla sledovaného cíle, jižní musela být z časových důvodů ukončena cca 0,4 m nad předzákladem hradební zdi. Základové zdivo sestávalo z jediné řady nastojato postavených opukových kamenů pojených hlínou, s horní hranou na kótě cca 188,8 m, předstupující před nadzemní líc hradby o 0,12 m a vytvářející útvar srovnatelný s předzákladem. Zastížené 3 základové kameny vysoké cca 0,3 m se směrem dolů rozšiřovaly. Jejich délku pod zdí se nepodařilo zjistit. Základové zdivo se zahlubuje do hlíny, která je na základě stratigrafických vztahů se sousední sondou z r. 1997 interpretována jako základový vkop. Podle keramiky z tohoto vkopu a staveništní vrstvy lze nově konstatovat, že hradební zeď byla vystavěná někdy v intervalu závěr 12. století - 40. léta 13. století na tehdejší úrovni 188,8 m n.m.

Nadzemní zdivo městské hradební zdi se dodnes dochovalo místy až do výšky 190,9 m a zaniklo buď při planýrce při stavbě Trčkovského paláce, nebo až v rámci počátečních prací na

stavbě Valdštejnského paláce, pro kterou byla tato úroveň úrovní výchozí. Podle nálezů čtvercové bašty z lomového zdiva ve sklepech mezi 1. a 4. nádvořím, objevené a zdokumentované v r. 1957 (Charvátová, Dokumentace nálezů ve Valdštejnském paláci, Praha 1 - čp.17/III, nálezová zpráva v archivu SÚRPMO) lze předpokládat, že určitou dobu po výstavbě hradby románskou technikou došlo k přestavbě. Při ní byly některé části opevnění přestavěny gotickou technikou z lomového kamene, pravděpodobně za vlády Přemysla Otakara II.

Ve výšce 0,9 m (189,7 m) nad úrovní předzákladu hradby leží terén, z něhož je zapuštěna zeď mladší zástavby z konce 13. století, která je na spáru přistavena k nadzemnímu líci kvádřikové hradby. Pokud nejsou získané výsledky zkrusleny drobnými rozměry zkoumané plochy, lze konstatovat, že až ke konci 13. století došlo k rozšíření zástavby městišť až k městské hradbě. Jednoznačně určit genezi 0,9 m vysokého nárůstu z 2. poloviny 13. století před vznikem zástavby podél hradby však nelze. Podle vyhřívačky s límcem z čisté cihlářské hlíny v těsném sousedství parazitní zdi je možné usuzovat, že ke konci 13. století zde byla vystavěna kovárna. Toto stavení u hradební zdi zaniklo při rozsáhlém požáru okolo přelomu 13. a 14. století. Požár velmi poškodil kvádřikovou líc hradební zdi. V některých místech (zejména ve výšce 190,2 - 190,9 m) byla změněna k nepoznání a jen pečlivá prohlídka kamenů registrovala původní kvádřikovou skladbu. Oheň na hradbě zanechal souvislou úroveň báze, kolísající na délce 3,5 m ve výškovém intervalu 189,7 - 190,4 m. Příčinu tak širokého rozptylu úrovně požáru neznáme, nemůžeme vyloučit přítomnost nějakých hromad opírajících se o stěnu hradby, jejichž tvar mohl být ohněm kopírován. Podle současných znalostí o vývoji keramiky souvisí zhoubný požár s největší pravděpodobností s válkami o uvolněný přemyslovský trůn po r. 1306.

Po nanesení 0,6 m vysoké vrstvy přemístěného podloží, získaného patrně rozsáhlou výstavbou sklepů při renovaci města po požáru, byla kóta 190,3 m po určitou dobu ve 14. století historickým povrchem. Zeď "kovárny" zanikla a byla srovnána do roviny, která poskytla keramiku z 1. poloviny 14. stol., a na níž byla postavena nová zástavba. Z té výzkum zachytil zdi z opuky kladené na hlínu. Nová zástavba podél hradby byla také přistavena až k hradební zdi na spáru, kvalita zdi však byla nižší.

Závěr středověké stratigrafie náleží terénním vrstvám a větším mělkým výkopům - pravděpodobně úpravám terénu. Jejich výsledkem byl nový historický povrch ve výšce 190,87 m. Povrch ležel 2 m nad předzákladem hradby, podle výpovědi řezu je pravděpodobné, že na povrchu tehdejšího prostranství ležely ploché opukové kameny jako předchůdce dlažby. Do téže výšky je dochováno i nadzemní zdivo hradby. Dlážděný (?) povrch na výšce cca 190,9 m není datovatelný přímými nálezy, neboť získaný soubor obsahoval jen přemístěné nálezy ze 13. století, dokládající navážkový charakter vrstev. Tento povrch se stal výchozí úrovní pro závěrečnou (Valdštejnovu) stavební činnost, při níž byly výškové poměry naposledy změněny. Ustálily se na dnešní úrovni 191,8 m, tj. 0,9 m nad úrovní, z níž byla zahájena výstavba raně barokní sally tereny, 2,1 m nad úrovní, kdy zde na přelomu 13. a 14. století fungovalo výrobní zařízení, jaké se používalo v kovárně, a 3 m nad úrovní, na níž byla asi okolo přelomu 12. a 13. století vystavena městská hradba s lícem z kvádřiků.

Jarmila Čiháková, PÚPP

b) Při zřizování nové kanalizace na 2. nádvoří na jaře r. 1999 byla dokumentována vstupní šachta do hloubky 3,5 m pro ražbu tunelu pod vozovku. Podloží (dno sondy 187,30 m n.m.) nebylo dosaženo. Na bázi stratigrafie se vršily do výšky 188,9 m velmi zvodnělé hnědošedé hlíny s velkým podílem zvětralé skály, podloží a organiky. V intervalu 188,9 - 190,1 m se střídaly tmavé hlíny a písky. Dataci souvrství v rámci vrcholného a pozdního středověku ani

způsob vzniku nelze blíže určit. Do souvrství byly zahlobeny zbytky předbarokní zástavby - na bázi stratigrafie na hlínu kladená obvodová zeď zapuštěného objektu (sklep) a jeho zasypaný interiér. Na ni nasedá opukové zdivo na maltu (základová spára 188,3 m, předzáklad interiéru 189,1 m), které po vnější straně bylo základové minimálně od kóty 189,6 m, pravděpodobněji až od 190,1 m. Po zboření bylo zdivo použito jako karb na vápno, jehož zásyp byl recentní. Tmavé hnědošedé homogenizované souvrství se rozkládalo v hloubce 1-3 m po celé ploše dvora.

Jarmila Čiháková, PÚPP

c) Při zřizování nových suterénů pod výstavními prostory byla v ploše jízdárny Valdštejnského paláce bagrem snižována její úroveň na hloubku 187,5 m n.m. Oproti očekávání nebyly nalezeny zbytky ucelené renesanční zástavby, předcházející stavbu jízdárny ve 20. letech 17. století. Ve výškovém intervalu 187,9 - 187,4 m probíhalo dno novověkých navážek, prořatých rozměrnou stokou k odvodu odpadních vod. Pod navážkami nastoupily světle hnědé nánosy povodňových náplavů Brusnice či Vltavy (nelze od sebe rozlišit), datovatelné na základě výzkumů v okolí do 14.- 15. století.

Jarmila Čiháková – Jan Zavřel, PÚPP

VALDŠTEJNSKÉ NÁMĚSTÍ PPČ.1012

Referovaný výzkum byl drobnou akcí v exponovaném místě před budovou Senátu ČR vyvolaný stavbou nové vpusti u jižního konce chodníku. Výzkum přinesl zásadní informace k vývoji jihovýchodní části Valdštejnského náměstí. Způsob nárůstu terénu až do hloubky 5 m od dnešní dlažby náměstí reprezentuje řez, z něhož je patrné, že z dokumentovaného výškového sloupce o celkovém rozsahu 4,8 m je plná spodní polovina - 2,4 m, tvořena souvrstvím bahnitých sedimentů (190,0 - 187,60 m n.m.) bez prokazatelných zahlobených sídlištních objektů. Stáří keramických zlomků z jednotlivých vrstev je synchronní s vývojem stratigrafie. Postupný nástup chronologicky mladších keramických ukazatelů však není podepřen dostatečně početnými keramickými soubory, aby mohla být jednoznačně datována doba vzniku jednotlivých vrstev a zodpovězeny otázky způsobu, příčině a době jejich ukládání. Bylo zjištěno, že nejnižší dosažená úroveň 187,6 m je ještě vysoko nad původním povrchem podloží. Tento údaj překvapuje ve srovnání s výzkumem PÚPP při opravě kanalizační vpusti z r. 1997, jenž uprostřed náměstí zjistil povrch podloží na kótě 188,3 m. Ze srovnání chronologicky adekvátních rovin vyplývá ještě nápadnější výškový rozdíl - zatímco na referovaném výzkumu je dosažené dno výkopu 187,6 m spojeno s kontextem konce 11. století, uprostřed Valdštejnského náměstí se patrně současně usazovaly bahnitě sedimenty v sedimentačním bazénu ve výškovém intervalu 189,4 (dno) - 190,2 m (povrch). Minimální převýšení 2,6 m pro konec 11. století mezi oběma sondami, vzdálenými od sebe 45 m, je zatím spíše pracovní údaj, z něhož vyplývá geomorfologická anomálie v místě referovaného výzkumu. Toto konstatování je podpořeno i charakteristikou struktury jeho raně středověkých vrstev, dokládající pro závěr 11. a 12. století takové přírodní podmínky, které umožňovaly ukládání bahnitých náplavů až do výšky 188,4 m.

Vznikem raně gotického královského města usazování bahnitých sedimentů neskončilo, ale plynule pokračovalo. Z výpovědi keramických nálezů je jisté, že akumulace těchto sedimentů neskončila před koncem 13. století. Malý plošný rozsah historických terénů v šachtě neumožnil zjistit, zda svrchní vrstva bahnitých sedimentů (úroveň cca 190,0 m) byla poslední uloženou sedimentační vrstvou, či zda je jen nejvyšší dochovanou vrstvou po likvidaci eventuelního dalšího přirozeného pokračování souvrství bahnitých sedimentů vyhloubením mladšího, vrcholně středověkého objektu.

Bahnité sedimenty v místě referovaného výzkumu nemusely vzniknout sedimentací ve stojaté vodě v místě výzkumu, ale dle J. Zavřela je možná i jejich geneze jako bahnotoku. Pokud by tak vznikly, je nutné konstatovat, že bahno by teklo proláklinou, v níž nebyly (i když na velmi malé zkoumané ploše) bahnem pohřbeny žádné stopy po běžném sídelním užívání místa. Kontinuita akumulace bahnitých sedimentů není jednoznačná. Keramické soubory získané z jednotlivých vrstev bezpečně prokazují postupné ukládání vrstev od konce 11. do konce 13. století. Není však jisté, zda se bahna ukládala víceméně průběžně, nebo zda v procesu narůstání bahnitých vrstev existovaly dlouhodobé hiáty. Dle nálezů a datace keramiky je základní časový přerýv konstatován na výšce 188,4 m, podle něho je možné v akumulaci bahnitých sedimentů předpokládat hiát pro dobu 1. poloviny 13. století, který může být primární nebo sekundární (např. díky občasnému čištění této prohlubně).

Jarmila Čiháková, PÚPP

VLAŠSKÁ ČP. 330/III

V průběhu celkové rekonstrukce domu v r. 1999 došlo k dokumentaci dvou statických sond. V jižní sondě při Vlašské ulici se nad podložními svahovými sedimenty (kóta povrchu 210,0 m n.m.) podařilo rozlišit souvrství tenkých vrstviček s uhlíky a peckami propálené hlíny (snad destruovanou pícku) s keramikou konce 13. století. V severní sondě se do hloubky 2,4 m od současného povrchu (kóta 210,3 m.) vyskytovaly novověké navážky. Pod nimi až na kótu 209,3 m pokračovaly navážky obsahující několik fragmentů keramiky 1. poloviny 14. století. Sonda byla zřejmě situována v místě terénní deprese vytvořené zaniklým Malostranským potokem.

Jan Zavřel, PÚPP

PRAHA 1 – STARÉ MĚSTO

ALŠOVO NÁBŘEŽÍ ČP. 83/I, ČP. 85/I A ČP. 1048/I

Staveniště leží na západním okraji staroměstského prostoru právě při původním břehu Vltavy, jehož stav byl zásadně změněn zejména od 13. do 16. století. Tehdy postupně vznikalo rozsáhlé smetiště odpadků na tehdejší „periferii“ Starého Města pražského – za hradbami na břehu řeky. Změna původní podoby břehu, vltavského řečiště a celkového obrazu nejbližšího okolí byla definitivně završena především výstavbou nynějšího nábreží, jež započala v r. 1868. Přeměna okolních bloků domů pak vyvrcholila obdobím tzv. pražské asanace na přelomu 19. a 20. století.

Výzkum plochy budoucího hotelového areálu „Four Seasons“ započal v závěru r. 1998 dohledem při skrývce svrchních navážek (do hl. 2 m) pro přípravu záporové stěny hlavní stavební jámy hotelového komplexu. Od počátku r. 1999 se pak výzkumná akce soustředila na antropogenní nadloží tvořené bahnitými organickými náplavy. Tato situace obsahovala původní a jen výjimečně záplavovou činností přemístěné pozdně středověké a raně novověké odpadkové vrstvy. Celkově jde tedy o nadloží o výšce cca 8 m, které je tvořeno téměř výhradně bývalými odpadky ze Starého Města pražského v různém stadiu rozkladu. Byly odebrány stovky vzorků, jež byly podrobeny komplexnímu archeobotanickému a archeozoologickému zkoumání.

Výzkum dále odkryl základové partie předasanační zástavby založené na dřevěných pilotách, studnu a úpravu břehu řeky pomocí dřevěných stěn opřených o mohutné, pravidelně rozestoupené kůly. Takovéto úpravy břehu řeky byly zjištěny i v nejstarší partii nadloží. Rovněž bylo objeveno několik izolovaných dřevěných kůlů, jež sloužily k uvázání lodí nebo vorů při březích řeky. Zároveň s tím byla nalezena i soustava dřevěných napájecích žlabů,

včetně do země zapuštěného sudu. Soustava dřevěných žlabů v těsné blízkosti řeky Vltavy se v délce několika desítek metrů větvila zejména v jižní polovině zkoumané plochy. Jejich trasy byly na dotčené ploše podpovrchové. Jednotlivé, víkem zakryté kmeny s výdlabem tak byly uloženy do cca 1 m hlubokých jednoduchých výkopů, které byly následně zasypány. Nález takového charakteru byl učiněn poprvé. Objevená soustava rozvodu vody se zcela odlišuje od dosavadních řešení středověkého pražského vodního hospodářství. Ta jsou založena, kromě základního gravitačního systému, zejm. na tlakovém principu, kdy voda proudí pod vyšším tlakem v obvykle dřevěných rourách. Vlastní dřevěné roury totiž vznikly vrtáním z borovicových kmenů. K výrobě zdejších žlabů byly použity tesařsky opracované kmeny borovice (*Pinus sylvestris* L.). Každý žlab je tvořen ze dvou částí: v dolním otesaném půlkmeni je výdlab, horní půlkmen (někdy s mělčím žlábkem) nebo prkno pak tvoří víko. Obě tyto části jsou k sobě těsně spojeny pomocí pravidelně rozmístěných spojovacích čepů z drobné kulatiny. Vzniklá spára v konstrukci je nakonec utěsněna mechem. Takováto použitá konstrukce vodovodu umožňuje dopravu vody i pod vyšším tlakem, a to nejenom spádem způsobeným přirozenou gravitací. Stejně jako jiné nálezy ze dřeva, byla i tato soustava dřevěných žlabů podrobena dendrochronologickému datování na půdě Botanického ústavu AV ČR. První výsledky ukazují, že ke smýcení stromů užitých k vybudování tohoto zařízení došlo v r. 1371.

V neposlední řadě byla rovněž sledována celková úprava břehu řeky v době středověku. Skloněný terén k toku řeky byl tehdy tvořen převážně plochými břidlicovými bloky, které zpevňovaly břeh Vltavy. Druhá polovina r. 1999 a počátek r. 2000 byly věnovány kontrole snižování úrovně okolního nábřeží a statickému zabezpečení stávajících objektů, především barokního nárožního domku v Platněřské ulici.

Petr Starec, MMP

ANENSKÉ NÁMĚSTÍ, ANENSKÁ ULICE PPČ. 1133/1

V r. 1999 při stavbě odvodnění kolektoru CI byl realizován liniový výkop a výkop šachty v úseku náměstí a ulice. Sondy I tvořila šachta o hloubce 3,5 m, umístěná již v prostoru vltavské nivy (198,4 – 185,9 m). Spodní partii výkopu tvořila spáleništní vrstva překrytá následně souvrstvím přemístěných hlín s opukovými kameny. Nehojné zlomky keramiky datují tuto část do průběhu 15. a na počátek 16. století. Změnu ve vývoji nadloží představovala křemencová dlažba překrývající celý prostor. Po zániku komunikace bylo místo postupně překryto mocnou navážkou, do které byly v době nedávné zahloubeny tělesa inženýrských sítí. Liniový výkop sondy II. svou polohou zaujímal místo na vltavské terase VIIIc. Ve spodní partii řezu vystupovalo podloží tvořené náplavovými písčitymi hlínami (186,9 m). Nejstarší sídlištní aktivitu zde tvořily do podloží zahloubené jámy, obsahující ve výplni keramiky 11. – 12. století. V následném období došlo k vytvoření nevysokého souvrství přemístěných hlín, překrytých valounovou dlažbou. Období 12. a 13. století se projevilo výraznějším nárůstem organických vrstev a přítomností ohniště, což dokumentuje postupné zahuštění sídlištního prostoru. Na přelomu vrcholného a pozdního středověku zde došlo k blíže neznámé stavební činnosti. Výsledkem bylo částečné odtěžení starších terénů, výstavba kamenného objektu a postupné navršení přemístěných terénů. Po zániku blíže neznámé stavby na přelomu středověku a novověku byla celá plocha překryta kamenným štětem a využívána jako komunikace nebo veřejný prostor. Vrchní partie nadloží tvořily po celém úseku stavby recentní navážky, protkané tělesy inženýrských sítí.

Jaroslav Podliska, PÚPP

ANENSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 203/I

Ve druhé polovině r. 1999 proběhl záchranný výzkum při snižování úrovně suterénu v jižním křídle budovy. Při budování sklepů v polovině minulého století bylo na větší části sledované plochy odstraněno historické nadloží i horní poloha geologického podloží. Zachovány tak zůstaly pouze spodní části nejrůznějších zahloubených objektů. Mělič jány byly vybrány kompletně, z rozsáhlejších a především hlubších objektů byly prozkoumány především partie, kterých se mělo dotknout zamýšlené prohlubování. Východní ze sklepů jižního křídla objektu obsahoval největší počet objektů ve vzájemných superpozicích. Jednalo se o prosté jámy, ohniště, torzo zemnice či polozemnice a trychtýřovitě se zužující objekt se stěnami vyloženými oblázky. Podle předběžného vyhodnocení keramických nálezů lze objekty datovat do 11. – 13. století. K mladšímu fázi tohoto sídlištního horizontu patřila zasypaná studna, obložená nevelkými, relativně pravidelně opracovanými kostkami křemence. Pod podlahou střední místnosti byly zaznamenány zbytky pozdně středověké zástavby. Podstatné části zástavby zůstaly stejně jako zasypaná studna zachovány pod podlahou prohloubených sklepů. Ve východní suterénní místnosti jižního křídla stavby byly zachyceny spodní části několika rozměrných zahloubených ohnišť, charakterizovaných přítomností keramiky s kalichovitou profilací okraje. Zajímavým faktem je absence hrobů, přestože zkoumaná místa se nacházela v těsné blízkosti parcely domu čp. 205/I, postaveného na místě románské centrály sv. Jana na Zábradlí. Existenci nevelkého hřbitova u tohoto kostela by nasvědčovalo nalezení několika ojedinělých lidských kostí. Původní povrch podloží se zřetelně skláněl k západu k Vltavě z hodnoty výrazně vyšší než 186 m n.m. ve východní části po niveletu 185,80 m v západní partii jižního křídla domu.

Při prohlubování suterénů pod severním křídlem domu v r. 2000 byly zaznamenány pod podlahami již jen podpovrchové partie vltavských náplavů, tvořených okrovými jílovitými slídnatými písky. Výkopy v nepodsklepených částech západního křídla domu zachytily pozdně středověké a novověké násypy, související patrně s úpravami terénu v blízkosti břehu Vltavy.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

ANEŽSKÁ ČP. 810/I

Výzkum, který proběhl v r. 1999, byl vyvolán plánovaným snížením podlah v obou sklepech domu. Potvrdil se předpoklad, že v této lokalitě pod podlahou sklepů, které mají úroveň 185,0 m n.m., mohou být pouze lokálně dochovány spodní partie zahloubených objektů. V severnějším z obou sklepů bylo kromě mladších nálezů odkryto do červena propálené dno pícky, pravděpodobně vyhřívačky na zpracovávání kovů. Tento nález lze bezpochyby přiřadit k horizontu podobných zařízení, který byl zjištěn již při minulých výzkumech a který se v této části města rozkládal v době před výstavbou Anežského kláštera.

Michal Tryml, PÚPP

BETLÉMSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 351/I

V souvislosti se stavebními úpravami objektu probíhal v r. 2000 záchranný výzkum. Již sledování statických sond v r. 1989 konstatovalo, že pod podlahami sklepů neasanovaného východního křídla domu jsou zachovány spodní polohy historického nadloží (PSH 24, 198). Při současných úpravách byla v severním gotickém sklepe pod podlahou zjištěna jen torza spodních partií několika nevelkých raně středověkých objektů (kůlové jamky) a rozměrnější novověky zahloubený objekt. Všechny tyto objekty byly vyvzorkovány a zůstaly zachovány pod lehce sníženou podlahou.

Výkopy v interiéru dvou prostor románského domu zasáhly do renesančních násypů, uložených na velmi nesouvisle dochované dlažbě z opukových desek (cca 185,80 – 185,90 a cca 185,95 m n.m.), která může náležet originální románské stavební etapě. Pod úroveň této dlažby výzkum nezasáhl. Kvádríkové partie zdiva byly detailně dokumentovány včetně zazděného průchodu mezi oběma místnostmi a nově zjištěné odkládací niky v jižní z nich. Na vnějším líci této místnosti bylo odkryto rozhraní nadzemního a základového zdiva v úrovni 188,74 m, což odpovídá interiérovému zahloubení o 280 – 295 cm. Ve východní části sklepa pod dvorem domu byly při výkopech inženýrských sítí odkryty další části románského domu. Ke známé dvojici východních prostor přiléhala na západě předsín, nezabírající celou šířku poledníkového rozměru domu. Odkryta byla i spodní partie dodatečně zazděného vstupu z předsíně do severní z místností s reliktem portálu. Do severozápadního rohu předsíně ústila podle nalezených zbytků zdiva a schodů vstupní šíje. Nejlépe zachované partie kvádríkového zdiva zůstanou i po provedené rekonstrukci prezentovány.

Prakticky v celém průběhu výkopů inženýrských sítí byly zaznamenány raně středověké zahloubené objekty, někdy porušené rozměrnými objekty novověkými. Datovány jsou převážně keramikou mladší fáze raného středověku, charakterizovanou tzv. technickými miskami a zduřelou profilací okraje. Ve všech případech šlo o objekty starší než románský dům, protože horní partie nadloží, odpovídající rozhraní základů a nadzemního zdiva románského domu, byla zničena při následném podsklepování objektu.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

BÍLKOVA ČP. 863/I A ČP. 855/I

Výzkum, který byl vyvolán rekonstrukcí domů, probíhal ve dvou etapách. V první byly realizovány a dokumentovány zjišťovací a statické sondy v říjnu a listopadu 1998 na dvoře čp. 863/I a na dvoře a v suterénu čp. 855/I. Ve druhé v prosinci 1998 až březnu 1999 proběhl výzkum na ploše dvora domu čp. 863/I, který byl snižován pro stavbu podzemních garáží. Protože dno stavební jámy dosahovalo na niveletu 186,90 m, plošný výzkum nezasáhl na většině plochy dvora čp. 863/I nejstarší polohy nadloží. Ty byly zkoumány v sondách při severní zdi parcely a v sondě v jihovýchodním rohu dvora. Ač se lokalita nachází na nejnižším terasovém stupni Vltavy (VIIc), byla osídlena výrazně později než stejná geomorfologická úroveň v západní části Starého Města. V rámci pražské předlokační sídelní aglomerace se jednalo o periferní prostor mimo hlavní komunikační směry. Na podložní písčité hlíny (niveleta 186,4 - 186,6 m. n.m) nasedaly tenké sídlištní vrstvy a ohniště. K nejstaršímu sídlištnímu horizontu dále patřily malé zahloubené objekty s vypálenými stěnami (výhně?) a nevelké jámy s keramikou 12. století (archaicky zduřelé okraje). Intenzivní osídlení lokality je možno datovat až do 2. poloviny 13. století. Do této doby spadá také zánik domu se srubovou konstrukcí (půdorys 5,9 m x minimálně 5,4 m) a s kvalitní maltovou podlahou, která byla položena na pečlivě upravené podkladní vrstvy tvořené štěrkem, jílem a pískem. Ve 14. století se na parcele nacházel minimálně 15 m dlouhý nepodsklepený dům z lomové opuky s cihlovou pecí v severovýchodním rohu. Středověké nadložní souvrství bylo uzavřeno křemencovou dlažbou na niveletě 187,9 m n.m. již byl upraven povrch uličky probíhající středem parcely ve směru sever – jih. Nad touto úrovní se nacházely novověké navážkové vrstvy vzniklé při stavbě domu na počátku 20. století po asanaci starší zástavby. Tehdy byl terén jednorázově zvýšen až na dnešní úroveň 189,8 m n. m..

Jan Havrda, PÚPP

CELETNÁ ČP. 602/I

Na konci r. 1999 proběhl záchranný výzkum, který byl vyvolán neohlášenými výkopy provedenými v chodníku podél uliční fronty domu čp. 602/I při vyústění Celetné ulice na Staroměstské náměstí. Výkop o délce 13 m prořal zcela neporušené mohutné souvrství historického nadloží, převážně tvořené tenkými vrstvami úprav komunikací - štětováním. Na tyto vrstvy, velmi často s doklady oprav (podsypávání a vysypávání pískem), nasedaly horizonty našlapaných životních nečistot, zvláště v dolních partiích obsahujících množství organických nálezů (kůže, dřevo). Nejstarší komunikační úroveň nasedala na světle žlutý mírně zahliněný písčité půdní typ (mocnost do 20 cm) ležící na povrchu vltavské štěrkopískové terasy (- 240 cm od povrchu současné dlažby, absolutní nadmožská výška v době odevzdání této zprávy ještě nebyla známa). Ze souvrství bylo získáno nevelké množství archeologických nálezů mezi nimiž převažuje keramika 12. - 13. století, pouze ze svrchních vrstev (cca 50 - 70 cm od současné dlažby) bylo získáno několik zlomků vrcholně středověké a novověké keramiky.

Vojtěch Kašpar, ARCHAIA

DUŠNÍ PPČ. 1045

Při budování nové kanalizační šachty jihovýchodně od závěru kostela sv. Ducha byla dokumentována stěna výkopu. Novověký stavební zásyp zasahoval až na podloží (hrubozrnný písek) na niveletu 185,40 m n.m.

Jan Havrda, PÚPP

HAVELSKÁ ULIČKA

V rámci výstavby anglického dvorku byl v závěru r. 1999 realizován úzký výkop u paty domu čp. 536/I o celkové hloubce cca 1,1 m (194,4 - 193,3 m. n. m.). Výkopem bylo odkryto torzo opukové zdi z původní zástavby, zbořená na konci 19. století a odhaleny přilehlé terény. Spodní partii řezu tvořily organické vrstvičky se zbytky valounové dlažby. Na základě několika keramických zlomků se patrně jednalo o kontext vrcholně středověkého stáří. Horní část nadloží navážkového charakteru souvisela již s novověkými stavebními úpravami.

Jaroslav Podliska, PÚPP

HAVÍŘSKÁ

Výzkum při výstavbě šachet kolektoru a kabelovodu v ulici probíhal postupně po dva roky. Plošně největší šachta určená pro kolektor byla v Havířské ulici hloubena již od r. 1998 v ústí do ulice Na příkopě. V prostoru šachty jsme prošli zásypy hradebního příkopu a dosáhli jeho písčitého dna. Při tom jsme zdokumentovali kompletní řez včetně odebrání vzorků výplní příkopu i pro archeobotanický a archeozoologický výzkum, a to ve spolupráci s organizací ARCHEOS, jež se na tuto činnost specializuje.

Na konci léta 1999 se pak k této již hotové stavbě připojila ražba štoly pro telekomunikace vedoucí pod ulicí směrem k Stavovskému divadlu. Zároveň s tím byly vybudovány postupně 3 plošně malé těžební šachty, jež byly rozmístěny na trase štoly v ulici. Vlastní štola probíhala již v partii sedimentů terasy a přes svou poměrnou mělkost na žádném úseku ražby nezasáhla do antropogenního nadloží, ani v koruně svého profilu. V první šachtě (u předchozí kolektorové) jsme znovu zdokumentovali další část zásypů hradebního příkopu. Po zahájení ražby štoly ve stěně šachty, jsme prošli vyzděnou opukovou (staroměstskou) stěnou hradebního příkopu, která byla řádně zaměřena, včetně přiléhajících výplní.

Druhá šachta – při nároží ulic Havířské a Rytířské – zachytila zásypy domu, který na tomto místě stál ještě na počátku 15. století. Dům byl zbořen a sklepní prostory zasypány již v této době (asi v r. 1402), a tak tyto zásypy nebyly kontaminovány mladšími stavebními zásahy v tomto prostoru. Na místě tak tehdy vznikl volný prostor směrem k hradbám, jenž byl završen vlastním „prolomením“ staroměstské hradby. Tato stavební změna se pak odrazila, dle F. Rutha, i ve starším názvu dnešní ulice „V Průlomu“ nebo „V Prolomeném“.

Petr Starec, MMP

KOZÍ PPČ.1035

Při opravě kanalizace u vyústění ulice Věžeňské byla dokumentovaná stratigrafie ve východní stěně šachty. Přímo na podložní hlinité písky nasedala vrstva valounkového štětu (úprava komunikace) mocná 7 cm s povrchem na kótě 185,2 m n.m. Ta byla překryta odpadkovým souvrstvím obsahujícím četné kousky dřev, kůže a kostí. Souvrství vzniklo během 12. - 13. století. Přesnější datace těchto vrstev není možná pro nedostatek chronologicky citlivého materiálu. Mladší partie nadloží je tvořena polohami stavební sutě.

Jan Havrda, PÚPP

KŘÍŽOVNICKÁ

Na rohu ulice a Palachova náměstí byla v r. při budování nové kanalizace v hloubce 6 m pod současným terénem (niveleta 185,7 m n.m.) odkryta vrstva související zřejmě ke smetišti, které na tomto místě existovalo od 14. století až do novověku. Původní povrch podloží nebyl zachycen, horní úroveň štěrkopísku byla na kótě 185,0 m.

Martin Omelka, PÚPP

MELANTRICHOVA ČP. 970/I

V září 1999 proběhl záchranný výzkum při výkopech pro inženýrské sítě v rozsáhlých suterénech domu. Ve většině výkopů bylo zaznamenáno pouze štěrkopískové podloží. Výjimkou byla situace v severovýchodní části sklepů, kde byla zachycena a archeologicky rozebrána spodní partie zahloubeného objektu. Nevelké množství nálezů dovoluje klást zánik objektu do 2. poloviny 13. století. Úroveň podlahy byla zaznamenána na niveletě 189,7 m n.m., povrch podloží nebyl zaregistrován. Objekt pravoúhlého půdorysu byl orientován stejně jako stávající zástavba a původně mohl dosahovat až k uliční čáře Melantrichovy ulice. Nevelké množství nálezů dovoluje klást zánik objektu do 2. poloviny 13. století. Odkrytá spálená dřevěná podlaha a zbytky dalších shořelých dřevěných konstrukcí dovolují objekt interpretovat jako zahloubenou část dřevěného domu zástavby předcházející vrcholně středověké kamenným stavbám na parcele.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

MICHALSKÁ ČP. 438/I

V souvislosti s úpravami suterénu proběhl v r. 2000 dohled na zdejšími výkopy. Pod podlahami sklepů bylo zachyceno pouze geologické podloží nebo recentní vrstvy. Při této příležitosti byla prověřena situace jednoho ze sklepů v zadní části parcely, považovaného někdy za románský. Při sondách ani při sledovaných úpravách zde nebyla doložena přítomnost románských stavebních prvků nebo postupů, veškeré odhalené zdivo bylo lomové. Naopak lze konstatovat, že v suterénu jižní části uličního křídla zástavby se skrývá nejstarší část stavby. Do mladší zástavby zde bylo pojata dochované torzo šíjového vstupu do

původního polosuterénu v „románské pozici“ z hloubky parcely při její jižní hranici. Jeho zdivo ještě jeví snahu po hrubém řádkování (v horní části mají tyto řádky nezvykle šikmý průběh, odpovídající klesání valené klenby šíje) a obsahuje kvadratickou odkládací niku. Uvedená charakteristika stavby a podoba jejích konstrukčních prvků nasvědčuje vzniku této části domu ještě v průběhu 13. století.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

RÁMOVÁ ČP. 738/I

V září 2000 proběhla dokumentace stavbou narušených terénů v suterénu domu. Při pokládce nové kanalizace byly vykopány rýhy, kterými byly narušeny dvě novověké cihelné dlažby a starší dlažba z lomových opukových kamenů a valounků, kladená do pískového lože (186,2 m). Pod starší dlažbou byla výkopem zjištěna mohutná, patrně vyrovnávací vrstva, obsahující zlomky renesanční keramiky. Podloží nebylo zachyceno.

Martin Omelka, PÚPP

RYBNÁ PPČ. 711 – BÝVALÉ ČP. 693/I

Předstihový záchranný výzkum byl vyvolán plánovanou výstavbou nové budovy v proluce vzniklé demolicí na počátku 60. let. Podloží bylo v západní části reprezentováno pro staroměstský prostor charakteristickými fluviálními žlutohnědými písčitymi hlínami s výškou povrchu 187,9 - 188,1 m. Ve střední a východní části lokality se zde, blízko pod svahem vyššího stupně vltavské terasy VIIa, nacházela lokální nevýrazná deprese. Ta byla zaplňována již v raném středověku, o čemž svědčí ojedinělá přítomnost drobných raně středověkých střepů v její svrchní partii. Nejstarší zjištěné sídlištní situace byly reprezentovány ne příliš mocnými sídlištními vrstvami s keramikou 1. poloviny 13. století (nádoby s klasicky zduřelým okrajem). Intenzivnější osídlení lokality je možno datovat spíše až do 2. poloviny 13. století. Z té doby pochází nevelká studna (vnitřní průměr pouze 0,9 m), ve svrchní části vydřevená, ve spodní části s kamennou plentou. V tomto období také zaniká srubová stavba nezjištěné funkce, z níž se dochovalo pouze torzo jižní stěny. Z jiného srubového objektu v jihovýchodním rohu parcely, se rovněž dochovala pouze část jedné stěny. Další fáze osídlení je plně spjata s intenzivní stavbou kamenných domů z lomové opuky. Uprostřed dnešní parcely byl odkryt minimálně dvouprostorový a více než 15 m dlouhý dům, z něhož se dochovala východní a jižní zeď. Ostatní zděné konstrukce byly zničeny při mladších stavebních úpravách. Dům, který nebyl podsklepen, měl velmi kvalitní maltovou podlahou přízemí, která byla položena na pečlivě upravené podkladní vrstvy. Ve východní části interiéru domu bylo odkryto torzo nepravidelně obdélné kamenné pece s dvěma postranními kanálky ve tvaru písmena T. Nejbližší okolí pece tvořila silně propálená jílovitá hlína. Dle terénní situace je pec současná se stavbou domu a sloužila jako otopné zařízení jedné z hlavních místností objektu. Další, tentokrát cihlová pec, se nacházela v prostoru, který navazoval od východu na zmíněný dům. Snad se jednalo o mladší, částečně dřevěnou přístavbu. Vstup do domu nebyl odhalen. Další gotický dům, který stál v nejvýchodnější části parcely, nebyl v této etapě výzkumu archeologicky zkoumán. Zbývající dva gotické domy byly průčelími situované do Rybné ulice. Jejich vznik datujeme předběžně do konce 13. až 1. poloviny 14. století. Závěr středověké stratigrafie tvořila dlažba minimálně 2,5 m široké komunikace, zbudovaná z velkých břidlicových kamenů uložených do vrstvy písku. Komunikační prostor byl ze všech stran vymezen nově postavenými domy. Nad úroveň dlažby se nacházely novověké navážkové a vyrovnávací vrstvy vzniklé při renesančních, barokních a klasicistních stavebních úpravách. Dispozice lokality při tom byla změněna

odstraněním středověkého domu uprostřed parcely a výstavbou severního renesančního křídla, které tak vymezilo nově vzniklý dvůr.

Jan Havrda - Martin Omelka, PÚPP

STAROMĚSTSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 549/I

Záchranný výzkum při stavebních úpravách na počátku r. 2000 se orientoval na dokumentaci prováděných výkopů a dále na detailnější poznání relikvů románské stavební fáze objektu. Výsledkem je upřesněný popis románského domu se zachovanou valeně klenutou vstupní šíjí s odkládací nikou a východně od ní s nevelkou místností bez přímého spojení s hlavním prostorem spodního podlaží. Podle detailního pozorování je románská partie domu mladší než románská zástavba západního souseda čp. 548/I. Relikvy románského zdiva se zazděnou odkládací nikou jsou prezentovány i ve druhém románském podlaží, dnešním přízemí. Patrně ve 2. polovině 13. století vznikla v hloubce parcely samostatná jednoprostorová stavba. Rozsáhlá vrcholně gotická přestavba přiložila k románskému spodnímu podlaží po východní straně pod průjezdem do zadní části parcely nový sklep a původně samostatnou budovu vzadu na parcele pojala do komplikovanějšího půdorysu, v jehož organismu byly vybudovány elegantní konstrukce z cihlových tvarovek. Jejich část je po úpravách v prostoru restaurace prezentována.

Několik zásahů do terénu umožnilo dokumentovat zvrstvení terénu zejména v prostoru bývalého průjezdu do nejzadnější části parcely východně od zadní stavby ze 13. století. Horizont starší než tato stavba byl datován nevelkým množstvím keramických nálezů a velmi špatně dochovaným denárem Vladislava II. z doby po r. 1158. Geologické podloží bylo zaznamenáno v úrovni 190,2 m n.m., břidlicová dlažba gotického průjezdu na kótě 192,2 m (dnešní povrch terénu je na niveletě 193,2 m). Keramické nálezy z 2. poloviny 13. století představují terminus post quem i pro další gotický sklep v nejzadnější části parcely. V druhotné pozici bylo nalezeno v domě i několik rozměrných čtvercových pozdně gotických dlaždic s frekventovaným motivem dubového listu.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

U RADNICE ČP. 13/I A ČP. 14/I

Výzkum domu čp. 13/I U zelené žáby a domu čp. 14/I U bubnů (červen – září 2000) byl vyvolán jejich radikální rekonstrukcí, při které vznikly v místě dnešního původně nepodsklepeného dvora nové suterénní prostory hluboké více než 6 m. Na malém dvorku domu čp. 14/I byla podstatná část historického nadloží zcela zničena staršími výkopy pro inženýrské sítě. Dokumentována zde byla středověká studna vyhloubená nejdříve na konci 13. století, z jejíhož záspy se podařilo získat hodnotnou kolekci renesančního skla. Vedle studny se nacházela vydřevená středověká jímka čtvercového půdorysu s kůly v rozích, která ve spodní partii své výplně obsahovala keramiku 14. a 15. století. Lichoběžníkový dvůr domu čp. 13/I (10,5 x 4 – 7 m) měl původní povrch před rekonstrukcí ve výšce 192,1 m n.m. Pod svrchními násypy mocnými 1,1 m se objevila valounová dlažba, která překryla další novověké vrstvy s keramikou 16. a 17. století. Ty nasedaly na niveletě 190,0 – 190,5 m na vrstvy z poloviny 13. století, na nichž se dochovalo torzo dlažby z velkých břidlicových desek a křemencových kamenů. V severní části dvora se nacházela velká vyzděná středověká studna, později využitá jako jímka. Starší doklady osídlení reprezentují postupně narůstající sídelní vrstvy datované od 2. poloviny 11. až do závěru 12. století. Překvapivým objevem byl nález tří v řadě umístěných orientovaných hrobů. Ty byly zahloubeny z úrovně povrchu podložních písčitých hlín (kóta 189,3 m) a zasahovaly až do štěrkopísků (188,5 – 188,7 m). U nohou pohřbeného se v prostředním z hrobů našlo dřevěné vědérko zpevněné železnými

obručemi. Obloukovité držadlo vědérka bylo zavěšeno na kování kotvovitého tvaru. To nám umožňuje datovat pohřebiště předběžně do 9. století, tj. do období, pro něž v prostoru pozdějšího Starého Města postrádáme doklady osídlení.

Jan Havrda, PÚPP

ŽELEZNÁ

Při generální opravě kolektorové šachty před domem čp. 539/I v r. 2000 byla v hloubce 2 m pod současným povrchem zachycena odpadní vrstva obsahující zlomek z keramické nádoby datovatelný do 2. poloviny 14. století spolu s částí kožené boty. Zda vrstva patřila k výplni objektu nebo se jednalo o vrstvu uloženou na dobové úrovni povrchu se, vzhledem k malému rozsahu výkopových prací, nepodařilo určit. Původní povrch podloží nebyl zachycen. Horní niveleta štěrkopísku byla naměřena na úrovni 192,3 m n.m.

Martin Omelka, PÚPP

PRAHA 1 – JOSEFOV

MAISELOVA ČP. 59/V

Při rekonstrukci domu byly vyhloubeny rýhy pro novou kanalizaci a kanalizační šachta. Výkopy odkryly zbytky dvou starších kamenných domů patřících ke gotické zástavbě pražského židovského města. Odhalena byla torza dvou zaklenutých suterénních místností předasanačního čp. 56. První písemná zmínka o domě je z r. 1362. Vně domu byla dokumentována nevysoká středověká stratigrafie (jeden mělce zahloubený objekt a vrstvy v intervalu 187,2 - 187,6 m n. m.), která narůstala od 2. poloviny 12. do 2. poloviny 13. století. Nejstarší partie nadloží nebyla stavbou zasažena. Snížená úroveň podloží (nevýrazného půdního typu) se objevila ve štolě pro kanalizační přípojku na kótě 186,05 m, ovšem původní povrch podloží byl asi o 0,5m výše.

Jan Havrda, PÚPP

U STARÉ ŠKOLY ČP. 141/V

V první polovině r. 1999 byl realizován záchranný výzkum při stavebních úpravách objektu. Ve výkopech pod podlahami suterénu byl v nepatrných torzech zachycen horizont raného středověku, vrcholného středověku a novověku. Historické nadloží nasedalo na povrch geologického podloží, znovu jen velmi torzálně dochovaného mezi úrovní 185,70 – 186,50 m n.m.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

U STARÉ ŠKOLY ČP. 153/V

V návaznosti na předchozí akci proběhl záchranný výzkum i v tomto objektu. Rozsáhlé výkopy pro nové suterény byly provedeny z větší části v recentně zničených terénech. V dochovaných partiích historického nadloží byl zaznamenán vrcholně středověký horizont s jámami, v jejichž zásypu bylo nalezeno značné množství zvířecích rohů. Raně středověký horizont byl charakterizován mělkými ohništi. Úroveň podloží byla zaznamenána v intervalu 186,40 – 187,00 m n.m. Zajímavým nálezem, bohužel předaným stavbou bez nálezových okolností, je zdobený bronzový louskáček.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

PRAHA 1 – NOVÉ MĚSTO**BISKUPSKÝ DVUR ČP. 1145/II**

V r. 1999 se naskytla možnost výzkumu poslední nezastavěné parcely v jižní frontě ulice Biskupský dvůr v souvislosti s výstavbou nového obchodního centra. Přestože sídelnímu areálu v okolí kostela sv. Petra Na Poříčí byla v posledních letech věnována intenzivní pozornost, spojená s celkovou valorizací ohromného množství doposud získaných dat získaných v průběhu víc než třiceti let výzkumných činností v jeho okolí, nebyl dosud zájem zaměřen na vlastní jádro tohoto osídlení, kterým byl opevněný dvorec u kostela. O jeho vzniku, vývoji a stavební podobě máme zcela minimální představy. Vzhledem k ojedinělosti zkoumané plochy byl velký důraz kladen na předexkavační fázi výzkumu (archivní rešerše, stavebně historický průzkum, zjišťovací výzkum), která stanovila metodu záchranného výzkumu a základní cíle dalšího studia vlastního areálu dvora. Na celé ploše výzkumu bylo zachyceno kompletně dochované zvrstvení historického nadloží, které nasedalo na svrchní bázi půdního typu (mocnost 60 - 70 cm, identifikovány 3 vrstvy). Štěrkopísková terasa IVb byla dokumentována v niveletách 189,1 - 189,3 m.n.m. (Balt). Jediným dokladem využití tohoto prostoru v období před lokací Nového Města jsou stopové doklady osídlení (zašlapaná vrstva na geologickém podloží, 2 sloupové jámy) z 2. poloviny 12. století v čele parcely. Vrstvy sutí a stavebních destrukcí společně s kamennou studnou z průběhu 15. a 16. století dokládají stavební aktivitu na vedlejších parcelách. V přední části při dnešní ulici byla zachycena torza mírně zahloubených dřevěných budov založených na sucho zděných nízkých podezdívkách. Může jít o dvě samostatné hospodářské budovy, ale nelze vyloučit ani existenci trojtraktového rozsáhlého obytného domu. Objekty zanikly požárem na konci 16. století, přičemž se nabízí možnost spojovat tuto událost s písemně doloženým požárem v r. 1584. Poté na přelomu 16. a 17. století byly dvě třetiny parcely zastavěny velkým renesančním trojtraktovým domem. Jeho půdorys byl kompletně zachycen výzkumem s možnostmi provozně funkční identifikace jednotlivých prostor (sklad, dílna, kuchyně, jizba, průjezd apod.). Výzkum nevelkého dvora za domem poskytl zajímavý pohled do hospodářského života novověkého měšťanského domu (novověká kamenná studna s komplikovaným filtračním zařízením na dně, množství pohozených skeletů hospodářských zvířat v jamách, sociální zařízení, kůlny atd.). Výzkum přinesl závažné otázky spojené s lokací a prostorovým vymezením opevněného dvorce, které je upřesňováno stavebně-historickým průzkumem dalších objektů a v úplnosti prozkoumal časně novověký měšťanský dům s hospodářským zázemím.

Vojtěch Kašpar, ARCHAIA

JUNGMANNOVA ČP. 745/II

V r. 1999 bylo na předním i zadním dvoře domu vyhloubeno celkem 5 nevelkých sond s úkolem zjistit základní skladbu nadloží a úroveň historických terénů. Získané informace měly sloužit k zpřesnění postupu plošného záchranného výzkumu na lokalitě, který bude uskutečněn v souvislosti s plánovanou výstavbou podzemních garáží. Výzkumem nebylo zjištěno předlokační osídlení, nejstarší vrstvy a objekty obsahují nepočtené soubory keramiky 2. poloviny 14. a 15. století.

Michal Tryml, PÚPP

KRAKOVSKÁ ČP. 1366/II

Výzkum provedený v r. 1999 na ploše plánované podzemní garáže ve dvoře objektu přinesl zjištění, že historické nadloží bylo v tomto místě kolem r. 1850 při budování stávající budovy zcela zničeno.

Michal Tryml, PÚPP

NA PŘÍKOPĚ ČP. 859/II

V letech 1999-2000 probíhal postupně v areálu Slovanského domu záchranný výzkum, který obsáhl plochu více jak 3 tisíce m². V první etapě byly v prostoru dvora v místech předpokládaných zemních prací vytyčeny dvě na sebe kolmé zjišťovací sondy, které poskytly zásadní kompletní řezy terénem původní zahradní plochou areálu paláce. Povrch terénu se zde pohybuje na úrovni cca 194,9 m n.m. Pod zahradní úrovní tvořenou hlinitopísčitémi humusovitými vrstvami pokračují od hloubky 1 m až na úroveň sterilního podloží další mocné tmavě hnědé hlinitopísčité vrstvy, které můžeme považovat za zbytek různého zahradního substrátu, který se na místo dostával díky dlouhodobému využívání plochy k sadovým a zahradním účelům.

Sterilní písčité podloží probíhá přibližně v úrovni 192,8 m a je zprvu tvořeno ulehlými okrovými jemnými písky. V této části podloží byly zjištěny některé zahloubené objekty pozdně středověkého a raně novověkého původu. V ploše směrem k ulici Na příkopě byly zjištěno rozsáhlejší poničení původních historických terénů stavební činností, která provázela výstavbu dvorní zástavby z let 1933-34.

Petr Starec, MMP

NÁRODNÍ ČP. 37/II

Od července do listopadu 2000 proběhl na dvoře a přilehlých plochách předstihový výzkum, vyvolaný plánovanou výstavbou podzemních garáží a suterénních prostor. Na ploše o celkové výměře kolem 450 m² byly odhaleny dobře zachované pozůstatky původní středověké zástavby zázemí tří domovních parcel protáhlého trychtýřovitého tvaru. Výzkum zde dokumentoval historické nadloží o mocnosti cca 3,5 m (197 – 193,5 m), z něhož cca 2,3 m (od úrovně 195,8 m n. m.) náležely vrcholně a pozdně středověkému vývoji. Doklady předlokačního osídlení nalezeny nebyly. Počátky osídlení plochy spadají do průběhu 14. století a podle všeho souvisejí s postupným utvářením zástavby po založení Nového Města. V tomto období vznikají na uvedené ploše dvě domovní parcely oddělené kamennou zdí. Třetí parcela se vydělila nejspíše až na sklonku středověku z parcely západní. Součástí každé parcely byla v zadní části studna, později využitá pro odpadní účely. K dokladům řemeslných aktivit majitelů nemovitostí patřil nález tavící pece na zpracování barevného kovu při odlévání drobných ozdob, snad kovových přezek (odpad, zlomky tavících tyglů, početné zlomky keramických forem) a několika druhotně narušených kádí na zpracování kůží sloužících při výrobě pergamenu, datovaných do 14. – 15. století. Mezi zajímavé a dosud blíže nezhodnocené situace patřil nález vrcholně středověké komunikace (cesta ?) na ploše východní parcely, souběžné s parcelní zdí a ještě v průběhu středověku překryté valounkovým štetem. Výzkum přinesl také výrazné množství nálezů (keramika, předměty s organických materiálů, sklo aj.), dokumentujících hmotnou kulturu novoměstských měšťanů vrcholného a pozdního středověku a raného novověku. Přírodní podklad zde tvořily výrazněji nenarušené sedimentární písčité hlíny terasy VIIa, nacházející se na úrovni přibližně 193,5 – 193,4 m. V současné době probíhá zpracování získaných pramenů. Výsledky celkového vyhodnocení budou v PSH uveřejněny následně.

Jaroslav Podliska - Michaela Wallisová PÚPP

POLITICKÝCH VĚZŇŮ ČP. 935/II A ČP. 948/II

V l. 1999 - 2000 proběhl rozsáhlý předstihový záchranný výzkum areálu budoucího centra „Bredovský dvůr“, které postupně vzniklo mezi ulicemi Politických vězňů, Olivovou a Růžovou. Akce navázala na zjišťovací sondáž, která proběhla již v r. 1996 ve dvoře domu čp. 948/II při Růžové ulici.

Zdejší historické nadloží začíná v nezastavěných dvorních prostorech již pod silnou vrstvou betonu nebo dlažeb z úprav povrchu jednotlivých dvorů. Mocnost dokumentovaného nadloží s archeologickými památkami se pohybuje (podle původního sklonu svahu) od 0,6 m do 1,4 m při Olivově ulici. Je tvořené převážně různými vyrovnávacími navážkami a pochází převážně z období 15. - 17. století. Výzkum však v nejstarší partii našel i několik sídlištních objektů, které je možno zařadit již do poloviny 14. století.

Petr Starec, MMP

SENOVÁŽNÉ NÁMĚSTÍ PPČ. 2330/1

Předstihový záchranný výzkum ve východní části plochy náměstí v r. 1999 odkryl pozůstatky v písemných pramenech zmiňovaných prodejních krámů nebo stanů, a to v podobě tzv. kůlových jamek, které zbyly po dřevěných konstrukcích těchto objektů. Dendrochronologické datování zařadilo jeden z vhodně zachovaných zbytků staveb na konec 16. století. V neposlední řadě je právě místně při těchto kůlových jamkách různě srovnáván povrch náměstí, aby se při stavbě dosáhla potřebná rovná plocha. V nejstarší partii – na úrovni podloží – byly vypreparovány zbytky vyjetých kolejí od kol vozů pohybujících se na trase od Jindřišské ulice k bývalé Horské bráně v novoměstských hradbách. Připomínáme zde v rámci zmiňovaného výzkumu, že před založením Nového Města pražského v r. 1348 byly mnohé zdejší plochy, resp. pozemky v majetku řádu Křižovníků. Od 14. století se tedy na tomto místě konal senný trh, kde prodavači tzv. pícníci měli své krámy nebo stany od Jindřišské věže směrem po celé východní délce náměstí. V r. 1606 se zde připomínají stojící stodoly. Kolem r. 1800 je zmíněna prostředkem náměstí vedoucí silnice k Nové bráně. Povrch náměstí i okolí bylo často zanášeno dešťovou vodou, proto zde o kaluže nebyla nouze, jak hovoří mnohé údaje z minulosti. Nerovný povrch náměstí při svém založení doložil i současný výzkum.

Petr Starec, MMP

SOUKENICKÁ ČP. 1190/II

V r. 1999 a 2000 probíhal na zadním traktu parcely domu po etapách závislých na harmonogramu stavebních prací neinvestorský výzkum. Během první fáze (1999), realizované ve sklepních prostorech v týlu parcely, byly v místech již dříve sníženého terénu odkryty dochované nižší partie výplně několika zahloubených objektů ze středověku a raného novověku. Kromě pěti zasypaných studní, jejichž těžná výplň vydala početné zlomky keramiky a skla, se jedná o 4 jímky. Jedna z nich obsahovala bohatý soubor skla 14. – 15. století. Účel dalších zjištěných, ale stavebním záměrem neohrožených zahloubených situací nemohl být objasněn. Dokumentován byl i odhalený úsek zahloubené části stratigraficky v rámci středověku nejstaršího, přibližně obdélného objektu, zasypaného zeminou se zlomky keramiky 1. poloviny 13. století. Další úsek, oddělený obvodovými zdmi stávajícího domu, byl odkryt v průběhu druhé fáze výzkumu (2000) na dosavadním dvorku. O někdejších dřevěném obložení stěn zahloubeného interiéru svědčí kůlové jámy při vnitřním obvodu

objektu, jehož celkové rozměry jsou 9,5 x 7 m. V jílové podlaze byla dnem vzhůru vsazena nádoba s „klasicky zduřelým okrajem“, kryjící ostatky kuřete. Podlaha leží 1,3 m pod nejvyšší zjištěnou úrovní povrchu podloží, odkrytou ve výšce 188,80 m n. m. Přibližně v úrovni 188,4 m probíhal předěl mezi jemným podložním pískem a štěrkopískem. Povrch podloží na dvorku byl rozrušen několika drobnými kúlovými jamkami se zlomky keramiky z doby římské. Jejich dochování dokládá, že horní partie podloží nebyla v průběhu dalšího vývoje odstraněna (nebo jen v nevelké mocnosti). Novověké, středověké i podložní horizonty narušilo i několik novověkých objektů, z výplně odpadní jámy pochází mj. několik stříbrných mincí. Z raně novověkého souvrství, ležícího přímo na podloží, bylo získáno několik hrud bronzoviny, jejichž stáří a původ však prozatím zůstávají nejasné. Řez pod obytnou zástavbou zachytil část dalšího rozměrného zahloubeného objektu patrně obytného účelu ze 13. století.

Miloslav Chytráček – Martin Ježek, ARÚ AV ČR

VE CELNICI ČP. 1031/II

Výzkum vyvolaný výstavbou nových suterénních prostor v objektu byl v r. 1997 zahájen první etapou jako výzkum zjišťovací, v r. 1999 následovala jeho předstihová (zejm. v suterénních prostorech) a záchranná fáze. Na zkoumané ploše se nedochovaly intaktní středověké situace (absence půdního typu na celé lokalitě dokládá výrazné terénní zásahy). Ve střední části dvora byla prozkoumána studna, z jejíhož zásypu pochází časně novověká keramika. V jižní části dvorního traktu výzkum odhalil zdivo původního Sweerts-Sporkovského paláce z 80. let 18. století, který ustoupil nové budově celnice z r. 1844 (relikty zdiva odpovídají dobovým plánům paláce). Základy kruhového půdorysu v severovýchodní části dvora můžeme ztotožnit se zahradním altánem zachyceným na historických plánech Prahy - Hergetové (1791) a Jüttnerové (1811 – 1816).

Karel Svoboda – Pavel Vařeka, ARCHAIA

VE SMEČKÁCH ČP. 591/II

Výzkum prováděný v r. 1999 v místě, na němž bude postaveno nové dvorní křídlo budovy prokázal, že původní terény zde byly odstraněny již při dřívějším snižování úrovně dvora, pravděpodobně v souvislosti s výstavbou stojícího domu v r. 1844. Po začištění plochy o rozměrech 4 x 5 metrů bylo zjištěno, že na místě zůstaly dochovány pouze spodní partie zahloubených jam a kúlových jamek, z jejichž obsahu byla vybrána keramika 2. poloviny 14. až 15. století. Předlokační nálezy nebyly zjištěny ani v sekundární poloze.

Michal Tryml, PÚPP

VE SMEČKÁCH ČP. 1312/II A 1593/II

Zjišťovací výzkum na dvorech za domy měl úkol určit charakter, rozsah a důležitost archeologických památek ohrožených zamýšlenou stavbou podzemních garáží. Na jižní parcele čp. 1312/II byl pod novověkými navážkami zachycen výrazný kompaktní 1 - 1,6 m mocný zahradní horizont s nálezy 15. - 19. století, nasedající v niveletách 207,7 m.n.m. (Balt) na geologické podloží štěrkopískové terasy. Na severní parcele čp. 1593/II nebylo ani v hloubce přes 3 m od současného povrchu na niveletě 206,8 m podloží zachyceno. Historické nadloží je zde tvořeno recentními navážkovými vrstvami 19. - 20. století. Ani písemné prameny nedokládají starší středověkou zástavbu v této části ulice, ale připomínají jejich sousedství a příslušnost k objektu čp. 602/II, v jehož okolí se koncentrují ve 14. a 15. století obchodníci s koňmi (nutnost větších volných nezastavěných ploch). Na zjišťovací výzkum naváže další fáze formou odborného dohledu při hloubení stavební jámy.

VLADISLAVOVA ČP. 76/II A 1390/II

V březnu 1999 byl zahájen celoplošný výzkum dvora čp. 76/II. (v suterénu nebyly zjištěny žádné původní terény). Dle předpokladu a hlavně na základě výsledků zjišťovacího výzkumu z r. 1998 se zde nacházel poměrně kompaktní hřbitovní horizont středověkého židovského pohřebiště (1254?-1478) a to včetně původního povrchu hřbitova (195,0 m.n.m.), který byl pokryt štětem z pískovců a opuky. V povrchové vrstvě hřbitova bylo nalezeno několik drobných úlomků z opukových náhrobků, v několika případech i s hebrejským písmenem. U části hrobů vystupovaly na povrch břidličné desky nebo sekundárně využitě mlýnské kameny, které byly kolmo zasazeny do terénu a podélně rámovaly okraje hrobových jam. Vzhledem k tomu, že výzkum nebyl ukončen a většina hrobů nebyla vybrána, není možné naprosto přesně určit počet nalezených hrobů. Podle čitelných hrobových jam by měl celkový počet pohřbených dosahovat 261. U prozkoumaných pohřbů byl zjištěn stejný jako při předchozí etapě výzkumu v čp. 1390/II., tj. kostrové hroby s hlavou orientovanou na západ nebo severozápad, prosté dřevěné rakve, žádné milodary, pouze u menší části hrobů břidličné destičky na očích a v ústech nebo křemenné valouny u nohou. V době předčasného ukončení výzkumu byly vyzvednuty kosterní ostatky, nacházející se ve východním cípu dvora (terény byly prozkoumány na kótu 193,0 m.). Na zbylé ploše byly hrobové zasypy sníženy na úroveň 193,8 m a rakve s ostatky jsou ponechány na místě v betonovém sarkofágu. Po zániku pohřebiště v r.1478 zde vzniklo souvrství osídlení z konce 15. a 16.století. Velmi charakteristický byl vysoký výskyt odřezaných kloubů zvířecích dlouhých kostí nohou jako odpadu po řemeslné výrobě. Vývoj lokality byl ukončen stavebními zásahy 18. – 20. století (stavební jámy na písek, inženýrské sítě, základové vkopy pro dům).

Ve stejném roce pokračoval od července archeologický výzkum v suterénu sousedního domu čp. 1390/II (PSH 31, 385-386) v místech, která nebylo možné při předchozích etapě zkoumat z bezpečnostních důvodů. Původní povrch pohřebiště byl narušen suterénem domu a tak zde byly nalezeny pouze spodní zahloubené části jam s rakvemi, ve kterých byly uloženy kosterní pozůstatky. Počet nalezených hrobů středověkého židovského pohřebiště se na této parcele zvýšil z 88 na 140. Pohřební ritus zcela odpovídal minulé etapě i nálezům na sousední parcele. Po ojedinělém nálezem dvou bronzových kruhových přezek v r. 1997 byla na jedné lebce nalezena silně zkorodovaná bronzová drátěná čelenka, která se bohužel při vyzvednutí definitivně rozpadla. Z mladšího období byla prozkoumána jímka s pozdně středověkými a renesančními nálezy. Celá parcela byla definitivně prokopána až na geologické podloží. Dna sond byla zhruba v úrovni 193,0 m, povrch okrových zapísčených hlín uložených na štěrkopískové terase 194,6 m., povrch štěrkopískové terasy 194,3 m.

Michaela Wallisová, PÚPP

PRAHA 2 – NOVÉ MĚSTO

KARLOVO NÁMĚSTÍ ČP. 288/II

V souvislosti s plánovanou výstavbou podzemních garáží na dvoře za objektem, situovaným do Karlova náměstí, proběhl na podzim r. 2000 zjišťovací výzkum za účelem ověření přítomnosti archeologických památek či situací, které by mohly být ohroženy stavební aktivitou. Několik zjišťovacích sond na dvoře zachytilo v části dvora pouze zcela recentní navážkové vyrovnávací vrstvy, zatímco na zbytku plochy se ihned pod podsypem současné dlažby objevil nevýrazný přechod (ulehlá vrstva do 10 cm bez dokladů lidské aktivity) k povrchu geologického štěrkopískového podloží v úrovni 202,7 – 203,0 m n.m. (Balt). V sondě

v blízkosti nádvorní fronty objektu bylo zachyceno blíže nedatovatelné kamenné zdivo, zřejmě související se starší zástavbou parcely. Sondy v mírně snížených anglických dvorcích podél delších stran dvora již dokumentovaly pouze nižší partie podloží, včetně úrovní silně navětralých zjílovitělých břidlic (niveleta 200,2 – 200,4 m). Při vlastních stavebních a výkopových činnostech bude probíhat další fáze výzkumu a odborného dohledu.

Vojtěch Kašpar, ARCHAIA

KARLOVO NÁMĚSTÍ ČP. 312/II

Na nepodsklepené části parcely byl na přelomu let 1999 - 2000 proveden výzkum vyvolaný připravovanou výstavbou polyfunkčního objektu. Nejstarším nálezem byl hrob, datovaný záušnicemi a nožem nejspíše do 10. století. Hrob nebyl odkryt celý, jeho větší část byla porušena stavbou novověkého sklepa. Dalším neočekávaným objevem byl nález dvou příkopů zahloubených do štěrkopísků vltavské terasy. Východnější z nich byl hluboký 80 cm a široký necelé 2 m a mohl být sledován v délce přibližně 10 m. Druhý mohutnější příkop, který vedl ve vzdálenosti 3 m rovnoběžně s prvním, byl hluboký více než 1 m (dno na úrovni 204,3 m n.m.), široký téměř 4 m a mohl být sledován v délce téměř 14 m. Dvojice příkopů protínala nepodsklepenou část parcely směrem zhruba jihojihozápad - severoseverovýchod bez náznaku stáčení na jednu nebo druhou stranu. Podle archeologických pozorování i posudku geologů předpokládáme, že oba příkopy byly uměle vyhloubeny. S tímto závěrem ale nekoresponduje výsledek diatomární analýzy K. Kubečkové, která předpokládá, že v objektech mírně proudila čistá voda. Kromě funkce zatím zůstává v této fázi zpracování problémem i datování příkopů. Nepočtený soubor keramiky ze zásypů pochází nejspíše z 2. poloviny 13. století. Na neporušených plochách parcely nasedalo na vrstvu půdního typu v úrovni 205,2 – 205,4 nevysoké souvrství 13. století proložené řídce typickými sídlištními objekty (ohniště, kůlové jamky, mělké jámy). Měřeno počtem objektů, mocností sídlištních vrstev a množstvím nálezů, nebylo osídlení lokality v tomto období příliš intenzivní. Výzkum odkryl i menší úsek kamenné zdi a k ní přiléhající vyzděný sklípek. Obě stavby byly vybudovány nejspíše v 2. polovině 14. století a lze je tedy klást do souvislosti se zástavbou místa po založení Nového Města.

Michal Tryml, PÚPP

KATEŘINSKÁ PPČ. 1682, 1684 A 1685

Zjišťovací výzkum uvedených parcel provedený bagrovanými rýhami před výstavbou polyfunkčního objektu potvrdil předpoklad, že několikanásobným snižováním a zarovnávaním terénů (sokolské cvičiště, stavba metra) byly na lokalitě kompletně odstraněny nejen historické terény, ale i mělčeji zahloubené objekty.

Michal Tryml, PÚPP

LAZARSKÁ ČP. 13/II

V listopadu 1998 – březnu 1999 byl realizován dohled v průběhu stavebních prací v prostoru domu. Původní historické nadloží se na sledované lokalitě v důsledku výstavby klasicistního domu nedochovalo. Na podložní štěrkopísku nasedá recentní suťová navážka o mocnosti 1,5 – 2 m, překrytá kamennou dlažbou. Jedinou dokumentovanou situací představuje studna o vnějším průměru 2,3 m a min. hloubce 7 m (186,6 m n.m. - Balt, dna nebylo dosaženo) obezděná kamenem na vápennou maltu. Horní část studny byla opatřena cihlovou zazdívkou na ocelových nosnících. Spodní nezkoumaná část se nachází pod základovou spárou projektované stavby (hladina vodního sloupce na kótě 192,4 m). Datování studny není

vzhledem k absenci archeologického materiálu možné (studna byla čištěna a tudíž užívána v průběhu novověku).

Peter Kováčik – Pavel Vařeka, ARCHAIA

LEGEROVA ULICE ČP. 1844/II

V souvislosti s rekonstrukcí a dostavbou stávajícího objektu proběhl v suterénu a dvoře domu v listopadu 1999 zjišťovací výzkum, který potvrdil, že plánované úpravy zasahují přímo do linie barokního opevnění Nového Města (pravá líce bastionu sv. Bartoloměje). Výzkum upřesnil naše informace o charakteru a současném stavu opevnění v této části Nového Města, a významně doplnil fakta čerpaná doposud především z písemných a ikonografických pramenů. Zejména objev "střílnového ochozu" bastionu dobře koresponduje s plánem a řezy opevnění od M. J. von Ecka z r. 1714, a zároveň koriguje drobné nepřesnosti v Huberově zobrazení uvedené partie hradeb. Vzájemná konfrontace odhalené situace se zmíněnými prameny potvrzuje existenci specifického typu opevnění (s "pseudokasematy") v prostoru bastionu sv. Bartoloměje a pravděpodobně i v sousedním sv. Kateřiny, který se ve zbývajících partiích pražské pevnosti již prakticky neopakuje. Mimořádně dobrý stav zachování zdejšího úseku pravé líce bastionu (7 m z celkových 115 m) naznačuje, že do budoucna bude nutno věnovat zvýšenou pozornost všem plánovaným zemním zásahům v této oblasti. Nadmořská výška polohy je v průměru 238 m. n.m. (Balt). Podloží nebylo na lokalitě vzhledem k rozsahu prací a konfiguraci terénu (zásyp hradebního příkopu) zachyceno.

Petr Juřina, ARCHAIA

NA RYBNÍČKU PPČ. 2121 – OKOLÍ ROTUNDY SV. LONGINA

S nárůstem intenzivní stavební aktivity v okolí rotundy sv. Longina došlo v poslední době k značnému nárůstu pramenné základny spojované s existencí jedné z nejznámějších a nejstarších předlokačních osad na pražském vltavském pravobřeží, uváděné v písemných pramenech pod názvem Rybník již v r. 993. Centrem osady byla minimálně od poloviny 12. století románská rotunda, jejímuž okolí se doposud zemní práce vyhýbaly. Až v r. 1999 proběhl v souvislosti s revitalizací a následnou parkovou úpravou okolí sakrálního objektu záchranný výzkum v trase projektovaného zahloubeného schodiště (západně od rotundy), který zachytil velice komplikovanou (9 fází) stratigrafii kamenných zdí. Do výrazné humusovité sídlištní vrstvy datovatelné do průběhu 11. století bylo zahloubeno základové zdivo rotundy. Nejstarší horizont kostrových hrobů s nálezy esovitých záušnic (12. - 13. století) byl zapuštěn do svrchní báze půdního typu (niveleta 217,2 m n.m. - Balt) nasedajícího na štěrkopískovou terasu v niveletě 216,6 – 216,8 m. Tyto nejstarší hroby byly porušeny raně gotickou obdélnou přístavbou rotundy zaniklou zřejmě ještě v průběhu 13. století (do základového zdiva zapuštěn starší horizont hrobů). Na toto zdivo byla nazděna severní obvodová zeď manýristické lodi (známé ze starých vyobrazení), která vymezila existenci novověkého pohřebiště okolo kostela sv. Štěpána. Z více než 30 identifikovaných hrobů jsou nejzajímavější pohřby žen s dětmi (v jednom případě jde zřejmě o novorozence). Loď byla zřejmě zkrácena, následně snad i zaklenuta a do její východní části vložena barokní krypta Flajšmana z Tumpachu a jeho ženy (17. století). Od zkrácené barokní lodě směřuje severním směrem zdivo mladšího, nejspíše klasicistního přístavku. Nejmladší horizont představuje dlaždicová podlaha s velkým množstvím lidských kostí, která může být pozůstatkem kostnice zřízené zde okolo poloviny 19. století nebo dokladem úprav okolí rotundy z doby před 1. světovou válkou či meziválečného období. Z poloviny 19. století pochází i tarasní zídka oddělující zvýšené okolí rotundy od nové komunikace. Mimořádně četné nálezy kamenných

zdiv a jejich zachovalost a závažnost si vyžádaly změnu projektu schodiště, aby zjištěná zdiva nebyla narušena a dochovala se pod stávajícím terénem.

Vojtěch Kašpar, ARCHAIA

POD SLOVANY, PLAVECKÁ - KABELOVOD

V rámci kabelizace Nového Města byl v r. 1999 realizován úsek o délce cca 300 m se 7 kabelovými komorami o rozměrech ca 4 x 3 m. Současná niveleta povrchu sledovaných ulic je produktem asanačních úprav bývalého Podskalí na přelomu 19. – 20. století. Původní úroveň terénu se v 19. století nalézala v průměru o 1 až 2 m níže. Tomuto stavu odpovídá i podoba zastavěného nadloží, tvořená výhradně souvrstvími přemístěných terénů (navážek) spolu s početnými stavebními destrukcemi původní řídké zástavby. U stavebních konstrukcí se jednalo především o obvodové zdi nebo přilehlé příčky domů z opuky a cihel spojovaných maltou. Stáří původní odkryté zástavby lze datovat přibližně do úseku 18. – 19. století. Početně se do podoby nadloží zapsaly novodobé výkopy pro inženýrské sítě.

V Plavecké ulici byly výkopem pro kabelovou komoru odhaleny zbytky několika jirchářských kádí z dílny datované do průběhu 16. – 17. století. Přibližně v této době vznikl na nároží ulic rozlehlý kamenný dům, jehož obvodové zdivo bylo dokumentováno v přilehlých výkopech. Nejvýraznější doklady středověkého osídlení přinesla komora na křižovatce ulic, zahlubující se od stávajícího povrchu ve výšce 192,3 m přibližně na úroveň 187,7 m n. m.. Spodní partie tvořily náplavové hlíny vltavské nivy částečně uložené již pod hladinou spodní vody. Nejstarší sídlištní aktivitu zde reprezentovaly na kótě 188,5 m nevelké jámovité objekty obsahující keramiku s kalichovitě profilovanými okraji. Následný horizont již tvořilo sídlištní souvrství s několika jámovitými objekty a destrukcí zdí, patrně podezdívek, spojovaných jílovitou hlínou. Absence datovatelného materiálu v kontextech umožnila situaci zařadit pouze rámcově do úseku od 12. – 14. století. Na prezentovaný úsek navázala stavba kabelovodu ve Vyšehradské a Vratislavově ulici v r. 2000.

Jaroslav Podliska, PÚPP

SOKOLSKÁ ULICE ČP. 1595/II

Záchranný výzkum v r. 1999 v areálu objektu odkryl (při hloubení základů pro novou budovu) v jeho jihozápadní části částečně destruovanou kamennou hradební zeď, která měla vnější i vnitřní líc opatřenou cihlovou plentou. Jedná se o zdejší úsek kurtiny pražského barokního opevnění mezi Žitnou bránou a bastionem sv. Františka Xaverského.

Jan Jeřáb, ARCHAIA

VYŠEHRADSKÁ A VRATISLAVOVA ULICE

V r. 2000 proběhla realizace další etapy kabelizace Nového Města. Stavba navázala na úsek z r. 1999 zakončený v Plavecké ulici před vyústěním do Vyšehradské ulice. Akce byla rozdělena na tři stavební úseky realizované průběžně, v některých případech i souběžně a nezávisle na sobě. První částí byla stavba ražené štoly v úseku křižovatky Vyšehradské s ulicí Svobodovou a Vnislavovou s vyústěním na začátku ulice Vratislavovy.

Ze dna dvojice vstupních šachet o hloubce kolem 7 m (dno 185,5 m n. m.) byla postupně ražena štola o délce cca 78 m, procházející výrazně nesoudržnými navážkovými a bahnitými terény bývalého koryta Botiče. Během výkopů byla za velice náročných podmínek prováděná dílčí dokumentace, při které se podařilo zachytit masivní zbytky základových pilířů kamenného mostu s konstrukcí dřevěných roštů a dubových pilotů s okovanou špicí spojovaných železnými hřeby, vedoucího přes tok Botiče. Absence přímo datovatelného

materiálu neumožnila odpovědět na otázku chronologie jednotlivých prvků mostní konstrukce. Na historických vedutách města je stavba doložena již na počátku 17. století, což však nevyklučuje uvažovat o jejím větším stáří. Z tohoto důvodu byly odebrány vzorky dřev na budoucí dendrochronologické datování. Výkop vstupní šachty ve Vyšehradské ulici odhalil převážně navážkové novověké souvrství se zbytky valounových dlažeb a reliktem zdi související s nástupem na most. Spodní partie již obsahovaly heterogenní písčité hlíny náplavového charakteru, obsahující vedle zbytků dřev i novověké a středověké zlomky keramiky. Na úrovni 187,0 – 187,4 m se objevilo skalní podloží tvořené břidlicemi s výrazným přírodním zářezem meandrového ohybu Botiče. Historické nadloží v šachtě ve Vratislavově ulici tvořil pravidelný sled navážkových vrstev se třemi úrovněmi valounových dlažeb. Podloží zde na kótě 191,4 m tvořila zvětralá břidlice. Postupný nárůst antropogenních vrstev bylo možné datovat pouze rámcově do období vrcholného středověku a novověku.

Druhou etapu tvořil výkop liniového úseku o délce přibližně 140 m s trojicí kabelových komor ve Vyšehradské ulici. Hloubka výkopů kolísala přibližně od 2 do 3,5 m. Pod současným povrchem ulice bylo zdokumentováno nevýrazné historické nadloží tvořené převážně vodorovně uloženým sledem navážkových vrstev se dvěma až třemi horizonty převážně valounových dlažeb s vrcholně středověkou až novověkou keramikou. Nejstarší valounková dlažba, uložená přibližně na úrovni 192 m obsahovala vedle zlomků kovových předmětů i drobné zlomky keramiky 14. – 15. století. Vznik uvedené dlažby, zachycené až na výjimky kontinuálně po celé délce výkopu ve Vyšehradské ulici přibližně v severojižním směru, lze spojit s etapou vlády Karla IV. a jeho projektem realizace komunikační sítě Nového Města po r. 1348. V úseku od křižovatky ulice Vyšehradské s ulicí Na hrobcí po vyústění ulice Plavecké se pod vrcholně středověkou dlažbou nalézalo nevýrazné sídlištní souvrství (191,8 – 192 m), tvořené převážně písčitymi hlínami a několika zahloubenými objekty jámového charakteru. Na základě keramiky lze předběžně datovat uvedený horizont do období od 11. do počátku 13. století (kalichovitě profilované a zduřelé okraje). Raně středověký horizont převrstvoval a objekty narušoval asi 20 cm mocnou homogenní vrstvu šedé písčité hlíny s několika drobnými kúlovými jamkami a mělkými a protáhlými objekty s mazanicí a keramikou (torzo dvouetážové nádoby) knovízské kultury doby bronzové (191,6 – 191,8 m). Podloží v této části Vyšehradské ulice tvořily k severu klesající písčité, nepatrně zahliněné sedimenty (191,6 – 191,4 m).

Na jižním konci Vyšehradské ulice při ulici Na hrobcí se výrazně do podoby nadloží zapsal výchoz skalního podkladu, nacházející se již 0,8 – 1 m pod současným povrchem. Nejstarší aktivity se zde projeví pouze vrcholně středověkou dlažbou nasedající na skalní podklad a osamoceným, do skály zahloubeným objektem, protáhlého polozemnicového tvaru o měřitelné délce 3,3 m, obsahujícím v zásypu keramiky 12. století. Před ústím výkopu do technické šachty tunelu stavba narušila mohutné relikty předasanační patrně novověké zástavby (obvodové zdivo sklepa s cihlovou klenbou). Horní část nadloží tvořily novověké násypy.

Závěrem akce byla realizována linie výkopu s dvojicí kabelových komor ve Vratislavově ulici, náležející katastrálně již k Vyšehradu. Průběžnou dokumentací se na celém úseku podařilo zachytit pravidelně se střídající sled vrstev navážkového a stavebního charakteru se zbytky valounových dlažeb. Převaha novověkých keramických zlomků a velice skromný počet vrcholně středověké keramiky datují postupné ukládání jednotlivých sídlištních komponent od 14. do 19. století. Prokazatelné doklady staršího osídlení nebyly nalezeny. Sklon a výškovou úroveň historického nadloží a podloží výrazně ovlivnila geomorfologie umístění ulice na prudkém svahu vyšehradské ostrožny. Podloží zde tvořily středně hrubé písky (193 – 195 m).

aroslav Podliska, PÚPP

ŠTĚPÁNSKÁ ČP. 539/II

V rámci rekonstrukce budovy v zadní části dvora provedla stavba bez přítomnosti archeologů rozsáhlé výkopové práce, které zničily cca dvě třetiny plochy určené pro výzkum (případ je řešen v rámci přestupkového řízení na úrovni MHMP). Na zbývající třetině plochy byl v r. 1999 proveden plošný výzkum, který pod mocnými vyrovnávacími vrstvami z konce minulého století zachytil objekt datovatelný na základě nalezené keramiky do 2. poloviny 12. století. Dno výzkumu bylo dáno spodní úrovní stavební jámy (211,7 m). Původní povrch podloží nebyl zachycen, horní niveleta šterkopísku byla zaměřena v úrovni 212,1 m.

Martin Omelka, PÚPP

PRAHA 2 – VYŠEHRAD**VÝZKUM VYŠEHRADU**

Ve sledovaném období byly prováděny pouze záchranné stavebně archeologické výzkumy a dohledy nad výkopovými pracemi.

V letech 1999 - 2000 byl prováděn stavebně archeologický výzkum při stavebních pracích a stavbě závlahového systému v oblasti západní a východní části Karlachových sadů a rekonstrukci sadových cestiček a při úpravě okolí pomníku sv. Jana Nepomuckého a nově instalované fontány ve východní části parku. V závěrečném období byl závlahový systém rozšířen do plochy za severní částí Wiehlových arkád a do oblasti nového pohřebního domku. Výkop byl prováděn do hloubky cca 30 – 40 cm pro uložení kabelů závlahového systému při šířce cca 30 cm. Výkopové práce nezachytily podloží ani kulturní vrstvy, neboť trasa výkopů se pohybovala v úrovni zahradnického humusu, který byl vytvořen při parkové úpravě ve třicátých až čtyřicátých letech našeho století. V severozápadní části Karlachových sadů byly v povrchové vrstvě nalezeny stavební články. Byly zde uloženy, jak dokumentují historické fotografie, po r. 1903, kdy byla dokončena novogotická přestavba kapitulního kostela. Stavební články byly dokumentovány kresebně a fotograficky. Pocházejí převážně z třetí stavební etapy kapitulního kostela, z doby po r. 1249. Při terénních pracích nebyly narušeny žádné archeologické vrstvy ani objekty.

V r. 1999 byl sledován výkop pro novou správní budovu správy Národní kulturní památky Vyšehrad v severní části předhradí. Situace výkopu přinesla zásadní poznatky k původnímu reliefu terénu. Dnešní povrch terénu byl vytvořen až k úrovni základové spáry stavby barokními násypy, dosahující mocnosti 3 – 4 m. Tvořil je převážně hlinitý a jílovitý materiál bez archeologických nálezů, z části také zvětralé druhotně přemístěné vrstvy letenských břidlic vyšehradského původu. V r. 2000 pokračoval dohled nad výkopem inženýrských sítí. Sledovány byly výkopy plynu a kanalizace a jejich napojení v oblasti vozovky u jižní strany ulice V pevnosti. Zdejší situace znejasněna staršími výkopy, bez výrazných archeologických nálezů.

V r. 1999 proběhl dohled nad odvodněním průčelí Leopoldovy brány na jižní a severní straně. Zjištěny byly násypové vrstvy a založení brány do terénu. Hlinité násypy, promíšené letenskými břidlicemi, neobsahovaly archeologické nálezy.

V r. 2000 byly sledovány výkopy základů a inženýrských sítí pro novou budovu Pohřební služby hl. m. Prahy mezi severní částí Wiehlových arkád a budovou Nového probošství. Výkop zachytil situaci známou již z archeologického výzkumu z dřívějšího období. Méně výrazná mladohradištní vrstva byla uložena na rostlém podloží, které mělo žlutavý až rezavě hnědý podzolovitý materiál. Směrem k jihu, ke hřbitovním arkádám byly zjištěny výraznější navážkové vrstvy novodobého charakteru.

V r. 2000 byla dále sledována generální oprava kapitulního dvorce čp. 16 ve Štulcově ulici. Po odstranění vnitřních a vnějších omítek bylo fotogrammetricky dokumentováno zdivo ve

všech úrovních. Zjištěny byly jednotlivé etapy stavby, které naznačují složitější stavební vývoj než bylo původně předpokládáno. V druhotné poloze, v úrovni sklepa na východní straně byly nalezeny stavební články, které mají pozdněgotický, případně renesanční charakter. Byla provedena jejich dokumentace. Výkop inženýrských sítí nebyl zatím proveden.

Bořivoj Nechvátal, ARÚ AV ČR

NEKLANOVA ČP. 120/VI

Při realizaci výtahu byla na dvoře domu vyhloubena dojezdová šachta o rozměru 4 x 2,5 m a hloubce 2,2 m. Dokumentovaný řez tvořilo výrazné navážkové souvrství s četnými polohami stavebního odpadu související s úpravou terénu a stavbou domu v 19. století. Ve spodní části vystupovalo navětralé skalní podloží.

Jaroslav Podliska, PÚPP

NEKLANOVA PPČ. 161, 163 A 164

Před výstavbou obytného komplexu byla na ploše uprázdněných parcel provedena v závěru r. 2000 předstihová sondáž. Dokumentace liniových výkopů zachytila v naprosté převaze novověké navážkové a stavební vrstvy o mocnosti cca 3 m (193,2 – 190,2 m n. m.), související s postupnou proměnou místa údolní nivy a koryta Botiče. Míra navážek byla zřetelná i v sondě položené kolmo na gotickou novoměstskou hradební zeď, vymežující zkoumanou plochu na jihu. Dokumentace spodních partií výkopů byla limitována hladinou spodní vody, pod kterou již výzkum nepokračoval, s výjimkou ručních sondýrek. Jedna ze sond umístěná na hranici parcely 163 odhalila obvodovou zeď domu z 19. století, zbouraného po r. 1945. Zajímavý nález byl učiněn v západní části parcely 161, kde se 0,3 m pod povrchem objevila základová partie zdi blíže neznámé novověké stavby, obsahující ve své hmotě druhotně použité gotické stavební články (zlomky žeber, pilířů aj.) z červeného pískovce. Určení stavební provenience a chronologie nálezů nelze v současné době pro absenci průkazných informací blíže specifikovat.

Jaroslav Podliska, PÚPP

VRATISLAVOVA ČP. 64/VI

Při realizaci přístavby základní školy v závěru r. 2000 byly na dvoře objektu vyhloubeny základové pasy a technická šachta o hloubce cca 0,5 – 2 m. Ve všech výkopech bylo při dokumentaci zachyceno nehomogenní navážkové souvrství tvořené především druhotně přemístěnou zeminou, stavebním odpadem a tělesy inženýrských sítí. Pouze v jednom případě se v hloubce kolem 2 m od současného povrchu dvora objevilo narušené písčité podloží.

Jaroslav Podliska, PÚPP

VYŠEHRADSKÁ ULICE

V závěru r. 1999 proběhla realizace zjišťovací staticko-geologické šachtice v průjezdu pod železničním viaduktem do hloubky 7 m (192,5 – 184 m n.m.). Po odstranění vrchní partie nadloží tvořené novodobými navážkami byl odhalen mohutný blok zdiva – pilíř, tvořený z pečlivě upravených křemencových kvádrů spojovaných maltou. Mocnost konstrukce dosáhla přes 3 m (191,2 – 188,2 m). Celek pilíře nasedal na dřevěný rošt usazený na dřevěné piloty, zaražené do nestabilního bahnitého podkladu bývalého koryta Botiče. Torzo pilíře s konstrukčně zajímavým základem souviselo s mostním předchůdcem dnešního viaduktu,

který byl realizován kolem r. 1871 a odstraněn na počátku 20. století. Nehomogenní zásyp výkopu pro pilíř obsahoval druhotně přemístěné lidské kosti, pocházející zřejmě z nedalekého hřbitova u zaniklého kostela sv. Alžběty. Spodní část sondy byla vyhloubena do podložních štěrků.

Jaroslav Podliska, PÚPP

PRAHA 3 – VINOHRADY

JIČÍNSKÁ PPČ. 4310, 4312, 4314 A 4315

Na parcelách o celkové rozloze 150 x 70 m byl v r. 2000 vzhledem k připravované výstavbě proveden zjišťovací výzkum, jehož účelem bylo zjistit základní terénní situaci na lokalitě. Výzkum byl realizován 11 bagrovanými rýhami v celkové délce více než 250 m.. Výsledky výzkumu ukázaly, že terénní situace na lokalitě nebyla zničena stavbou metra v takové míře, jak se předpokládalo. Ve všech vyhloubených sondách se podařilo zachytit podloží tvořené jílovitými a písčítými deluviálními sedimenty i na ně nasedající vrstvy půdního horizontu. Povrch sedimentů klesá víceméně souběžně s dnešním terénem z kóty 267,5 m směrem k severu na úroveň 265,8 m n.m. Nejstarší vrstvy, na jejichž vzniku se podílel člověk, jsou datovány mincí Josefa II. i keramikou 18. století. V té době se na zkoumaných pozemcích rozkládaly pole nebo zahrady. Důležité je i zjištění, že výzkumem nebyl získán žádný starší nález ani v sekundární poloze.

Michal Tryml, PÚPP

PRAHA 5 - KOŠÍŘE

POD RADNICÍ PPČ. 1202

V průběhu srpna 2000 byl proveden zjišťovací a následně i záchranný výzkum na pozemku určeném k výstavbě nového domu „Košíře 2002“. Zkoumaná parcela se nachází přímo v jádru starých Košíř, na jižním úbočí Strahova, cca 60 m severně od původního koryta Motolského potoka (v současné době vedeného pod ulicí Vrchlického). Nadmořská výška polohy se pohybuje v rozmezí 216,5 - 218,0 m n.m. (Balt). Podloží zkoumaného areálu je tvořeno sprašovou návějí. Skalního geologického podkladu nebylo v žádné ze sond dosaženo. Vzhledem k tomu, že zjišťovací výzkum zachytil pravěké a středověké archeologické situace a zároveň určil jejich přibližný rozsah, byl následný záchranný výzkum realizován částečně formou plošného odkryvu (nenarušená jihovýchodní část parcely), částečně vybráním spodních partií objektů zapuštěných do podloží (zbývající plocha parcely, porušená recentními stavebními aktivitami). V místě plošného odkryvu byly zachyceny jednotlivé zahloubené objekty (včetně zásobní jámy o hloubce 2 m) sídlištního charakteru, datované na základě předběžného vyhodnocení nalezené keramiky do průběhu 12. století. Provedený výzkum tak může po komplexním vyhodnocení přispět k otázce vývoje a charakteru středověkého vesnického osídlení na území historické obce Košíře. Rozměrný pravěký objekt (hliník?) zahloubený do sprašového podloží náležel kultuře s nálevkovitými poháry ze staršího eneolitu.

Petr Juřina, ARCHAIA

PRAHA 5 - MALÁ STRANA**ÚJEZD ČP. 600**

Zjišťovací výzkum v červenci a srpnu 2000, vyvolaný komplexní rekonstrukcí budovy, upřesnil informace o charakteru a současném stavu barokního opevnění v této části Malé Strany. Poukázal na skutečnost, že na většině zájmové plochy nebyly základy (někde též vyšší partie zdív pod úrovní nivelety 190,3 m n.m. - Balt) barokní fortifikace zničené výstavbou nových obytných bloků. Suterény činžovních domů byly po zarovnání původních terénních nerovností zapuštěny do demoliční planýrky, přičemž stabilní charakter pozůstatků barokní fortifikační architektury posloužil částečně jako opěrný systém nově budovaných konstrukcí. Kontrolní sondáže potvrdily dobrý stav zachování odkrytého úseku (25 m z celkových 100 m) pravé líce a boku pevnostního ravelinu před Újezdskou branou. Konfrontace odhalených situací s písemnými a ikonografickými prameny umožňuje s maximální přesností korigovat mapové podklady sloužící potřebám památkové péče v areálu Pražské městské památkové rezervace a v jejím těsném sousedství. Přítomnost většího množství fragmentů keramiky 12. - 13. století v novověkých zásypech příkopu dále nepřímou doložila existenci intenzivního předlokačního osídlení v prostoru budovaného gotického a barokního opevnění.

Petr Juřina, ARCHAIA

PRAHA 5 - SMÍCHOV**AREÁL BÝVALÉ TOVÁRNY TATRA - SMÍCHOV**

Výzkum provedený v r. 1999 v místě plánovaného obchodně - kulturního centra Nový Smíchov, poukázal spolu s historickou rešerší na skutečnost, že většina zájmové plochy nebyla v minulosti (před vybudováním továrny) zastavěna, a v průběhu středověku a po většinu novověku byla využívána hospodářsky jako zemědělské zázemí (vinice, zahrady, pole) smíchovské fary a původně snad i kartuziánského kláštera. V celém areálu nebyly v příslušných sondách ani na sledovaných plochách zachyceny žádné substrukce kamenné architektury, zahloubené objekty ani stopy archeologických situací, které by byly starší než horizont budování Ringhofferovy vagónky.

Určitou výjimku představovala pouze nejstarší jádra stávajících rezidenčních sídel - tzv. „zámek“ (čp. 19) a „zámeček“ (čp. 20), která by mohla mít svůj původ již v barokních viničních usedlostech zobrazených v ikonografickém prameni 17. století. Tyto objekty nejsou však podle příslušné dokumentace předmětem aktuálních stavebních úprav, a tudíž ani samotného archeologického výzkumu (uvedená zjištění byla učiněna pouze na základě historické studie a průzkumu stávající architektury). Těmto z historického hlediska mimořádně významným budovám (včetně jejich bezprostředního okolí) by však měla být věnována mimořádná pozornost v případě dalších stavebních úprav a zemních zásahů.

Samostatný problém představuje nejzápadnější část zkoumaného areálu (výstavbou zatím ohrožená jen částečně) s blíže nedatovatelným pohřbeným půdním horizontem. I když byl zlomek pravěké keramiky (kultura knovízská) zachycen v novověkém kontextu, nemůžeme zcela vyloučit možnost výskytu dalších prehistorických nálezů. Nadmořská výška polohy se pohybuje v rozmezí 198,7 - 194,9 m n.m. (Balt). Terén plynule stoupá směrem do zužujícího se Motolského údolí. Úroveň podloží se nachází v rozmezí 196,8 - 194,5 m.

Petr Juřina, ARCHAIA

NÁMĚSTÍ 14. ŘÍJNA

Předstihový výzkum (vyvolaný plánovanou přestavbou a dostavbou objektu bývalé fary) na počátku r. 2000 představuje klasický příklad opakovaně zjišťované skutečnosti, že i na

místech zdánlivě zničených minulými stavebními úpravami mohou být odhaleny neporušené archeologické terény a situace, poskytující cenné informace o vývoji historického osídlení v celém zkoumaném regionu. Pod téměř 2 m vyrovnávacích navážek z přelomu 19. a 20. století odhalil výzkum "zakonzervovaný" povrch ohrazené zahrady náležející k barokní usedlosti (letohrádku) "Portheimka". Nejmladšímu ze zahradních horizontů (v úrovni 192,3 - 191,9 m) dominovala křivá stavba úctyhodných rozměrů, pravděpodobně pozůstatek konstrukce jednoho z proslulých skleníků či oranžerie tehdejšího majitele zahrady Františka Buqoye. O málo starší pozůstatky dřevěného barokního vodovodu z 18. století mohou být pro změnu svědkem výstavby celého letohrádku, který pro sebe a svou rodinu vybudoval r. 1737 Kilián Ignác Dienzenhoffer. Výzkum ukázal, že zahrada zde existovala již nejméně sto let před zakoupením pozemku architektem. Dvě řady pravidelně rozmístěných zahloubených objektů (zatím nejasného určení) o rozměrech cca 2 x 3 m byly zahloubeny do nejstaršího horizontu zahrady. Zlomky keramiky nacházené v objektech, spolu s nálezy drobných mincí a pozoruhodného manýristického medailonu datují celou odkrytou situaci na samý počátek, respektive do 1. poloviny 17. století.

Zároveň bylo bohužel potvrzeno, že terénní úpravy spojené s budováním barokních zahrad odstranily na lokalitě stopy středověkých sídlištních aktivit, doložených zde dnes pouze nálezy většího množství keramiky 12. - 13. století v druhotné pozici. Tyto nálezy jsou významné především v souvislosti s existencí historickými prameny doložené a dosud přesně nelokalizované předlokační osady Újezd, (přesněji její jižní částí) vyrostlé na katastru pozdějšího Smíchova právě ve 12. - 13. století. V místech, kde nebyl původní terén tolik postižen novověkými úpravami, zachytil výzkum unikátní kulturní vrstvu ze staršího eneolitu, se zlomky nádoby kultury s nálevkovitými poháry. Úroveň podloží se nachází v rozmezí 191,4 - 191,5 m n.m. (Balt).

Petr Juřina, ARCHAIA

PRAHA 6 - PŘEDNÍ KOPANINA

U ROTUNDY

Předstihový výzkum provedený v srpnu 2000 v areálu parku mezi hřbitovem s románskou rotundou sv. Máří Magdalény a obvodovou zdí někdejšího hospodářského dvora potvrdil existenci intaktního středověkého souvrství (o mocnosti 30 - 50 cm) pod pouhými 20 - 30 cm recentní vyrovnávky parkové plochy. Střídající se hlinité, jílovité, uhlíkaté vrstvy a opukové planýrky obsahovaly již pouze vrcholně středověký keramický materiál, který můžeme (na rozdíl od mladšího materiálu získaného zjišťovacím výzkumem vně demolované recentní zdi) chronologicky zařadit do průběhu 13. století. V tomto kontextu můžeme uvažovat o existenci v písemných pramenech zmiňované vrcholně středověké tvrze a hospodářského dvora v prostoru jejich novověkého nástupce. S touto domněnkou koresponduje i zachycení "původního" nároží (odděleného na západní stěně výraznou spárou od novověké vysprávký této partie stavby) stávajícího dvora. Ten mohl být založen již ve 13. století v těsném sousedství sakrální stavby a dosud nelokalizovaného feudálního sídla z 12. století. V tom případě by bylo skutečně třeba hledat jádro nejstaršího osídlení Přední Kopaniny na východ a jihovýchod od románského kostela v prostoru časně novověkého hospodářského dvora ze 16. - 17. století.

Petr Juřina, ARCHAIA

PRAHA 9 - VYSOČANY

NÁMĚSTÍ OSN

Zjišťovací a následný předstihový výzkum v červenci – říjnu 2000 byl vyvolán plánovanou dostavbou vysočanské radnice v jihozápadním segmentu náměstí. Výzkum doložil v souladu se staršími nálezy pravěké sídlištní situace a významně rozšířil dosavadní archeologické prameny pro poznání vývoje osídlení Vysočan. Vzhledem k absenci mladších zásahů se na zkoumané ploše cca 1 ha zachovalo pravěké (převážně mladší doba bronzová) a raně středověké souvrství, místy více než 1 m mocné. Unikátně uchované sídlištní situace byly zkoumány v základní síti 3 x 3 m. Souvrství bylo odkrýváno po stratigrafických jednotkách a v případě, že skladba přirozených vrstev nebyla zcela patrná či se jednalo o jedinou vrstvu větší mocnosti, postupoval odkryv po mechanických vrstvách. Tato metoda umožňuje při budoucím zpracování realizaci funkčních, prostorových, stratigrafických a dalších multivariantních analýz archeologických dat, které budou statisticky verifikovány a mohou tak poskytnout modely vnitřní struktury jednotlivých sídlištních horizontů zobrazených v GIS.

Z raně středověkého sídliště, předběžně řazeného do mladohradištního a pozdně hradištního období, se podařilo prozkoumat 2 usedlosti, jejichž jádra tvoří zahloubená stavba a další objekty. Relikty lineárních žlabů indikují ohrazení sídlištních jednotek. V nejmladším horizontu sídliště byla zachycena na severovýchodním okraji plochy výrazná koncentrace stop pyrotechnologické výroby. Z pozdního středověku a časného novověku pochází torzo trojdílného domu, který zajímavě dokumentuje vývojový proces od dýmné jizby s pecí ke světlici s kamny a vyčlenění černé kuchyně v zadní části síně. Požárový zánik objektu a přilehlé studny klademe předběžně do 17. století. Další archeologické situace jsou subrecentního a recentního stáří.

Daniela Marešová – Pavel Vařeka, ARCHAIA

ČINNOST ARCHEOLOGICKÉHO ODBORU PÚPP V ROCE 2000

I. ZÁCHRANNÉ ARCHEOLOGICKÉ VÝZKUMY

PRAHA 1 - HRADČANY

STRAHOVSKÝ KLÁŠTER

První etapa záchranného výzkumu souvisejícího s obnovou stavební aktivitou v severozápadní části areálu kláštera proběhla v r. 2000. V zahradě severně od tzv. hospodářského dvora, v místech stavby nového hotelu, bylo již v minulosti zaznamenáno pod humusem převážně jen geologické podloží, tvořené především zvětralými polohami pískovců. Toto pozorování bylo potvrzeno při dohledu na skrývku. Na některých místech byly zachyceny i recentní násypy. Jedinými nálezy středověkého původu byl zatím kostrový hrob nedospělého jedince s nožem u levé ruky a nevelké torzo zdiva, probíhajícího ve směru východ – západ v jižní části skrývky. Zbytky zdiva budou předmětem další fáze výzkumu.

Po odstranění podzemní nádrže na pohonné hmoty a starších inženýrských sítí byla dokumentována situace i na hospodářském dvoře. Bylo zjištěno, že jeho dnes téměř vodorovný povrch (cca 293,60 m n.m.) je výsledkem recentních úprav, které zejména v severní části dvora kompletně odstranily historické nadloží. V jihozápadní části dvora byl nalezen další kostrový hrob, částečně v partii nohou narušený výkopem pro zmíněnou nádrž. I u tohoto pohřbeného byl nalezen u levé ruky železný nůž.

Oba hroby lze předběžně interpretovat jako součást hradištního pohřebiště 9. – 10. století, zjištěného zde v r. 1978 – 1979 (PSH 13, 161-162; 17,152-153). Jedná se zřejmě o jeho západní okraj. Podmínkou dalších stavebních aktivit v hospodářském dvoře je plošný záchranný výzkum.

Zdeněk Dragoun

CIHELNÁ ČP. 111/III

V první etapě výzkumu v areálu bývalé Hergetovy cihelny v r. 2000 byly při výkopu šachty a štoly dokumentovány dva řezy terénem (mezi kótami cca 187 až 189 m n.m.). Oba zachytily pouze souvrství navážkového charakteru, ze kterých se podařilo vyvzorkovat glazované keramické úlomky, datovatelné na přelom 16. a 17. století. Výzkumem se tak potvrdil původní předpoklad některých historiků a geologů, kteří považovali elevaci v okolí Hergetovy cihelny (dříve „Rasův vršek – Schinderberg“) za uměle navršenou.

Jan Zavřel

DRAŽICKÉHO NÁMĚSTÍ ČP. 54/III

Čtyři statické sondy podél severní obvodové stěny dnešního domu zastihly až 2 m vysoké stratigrafie novověkých navážek (od povrchu 190,6 m), prokládaných rozsáhlými zahloubenými objekty, rovněž zaplněnými násypy se stavební sutí. Prokázaly i složitý stavebně historický vývoj dnešního domu, kde řada přestaveb po sobě v navážkách zanechala řadu dnes nefunkčních torz zdí. Nejstaršími z nich jsou dvě opukové zdi na maltu, jejichž

upravené nadzemní zdivo procházelo celou dokumentovanou mocností násypů v intervalu 188,6 - 190,3 m. Lze je pokládat za gotické, i když jejich stavební úroveň leží níže než 188,7 m a nebylo jí dosaženo. Ze severu tyto zdi lemovala maltová dlažba, do níž byly zality úlomky opuky, spáleného křemence a cihel. Její mocnost dosahovala 0,3 m a úroveň stoupala k západu (189,0 - 189,6 m). Překryly ji přirozeně nanesené vrstvy (v západní sondě svahové hlíny, ve východní žlutý jemný říční písek), zachovávající sklon k řece (189,2 - 189,6 m). Do násypů se stavební sutí, navršených nad tuto dlažbu, je založeno základové zdivo se základovou spárou 189,6 m, na něž nasedá nadzemní část z opuky a nízkých renesančních cihel. Násypy nad dlažbou na dně dvou výkopů dosahují až 0,8 m, ukončuje je barokní (?) křemencová dlažba ve výšce 190,1 - 190,2 m n. m.

Sondy ve sklepech domu (podlaha sklepa 187,1 - dno sond 186,2 m) byly zality prosakující vodou (hladina 186,6 m). Ve východní z nich byly až na dno novověké zásypy se stavební sutí, v západní nedatovatelné vrstvy (dle struktury patrně středověké). Podloží dosaženo nebylo.

Jarmila Čiháková, PÚPP

HELLICHOVA PPČ. 381/1 A 381/3, SEMINÁŘSKÁ ZAHRADA PPČ. 919/1

Při výstavbě nové regulační stanice a rozvodů plynu v létě r. 2000 byla provedena dokumentace odhalených profilů. Výkop při ohradní zdi pozemku ppč. 381/1 v Seminářské zahradě vytvořil cca 3,7 m vysoký řez (204,9 - 201,2 m n. m.), na kterém bylo dokumentováno umělé navýšení a vyrovnání původně svažitého terénu homogenní hlinitou navážkou. Podloží zde tvořily svahové hlíny zastížené ve výraznějším rovnoběžkovém sklonu na úrovni 202,9 m. Další skupina výkopů se nalézala již za ohradní zdi na parcele č. 381/1 a 381/3 s povrchem na kótě 201,7 m, tedy přibližně o 3,4 m níže než v zahradě. Tento rozdíl vznikl při radikálních novověkých úpravách původně svažitého terénu. Výkopy o hloubce cca 1,5 – 2,3 m odhalily nevýrazné zvrstvení terénu tvořené ve vrchní partii vodorovně uloženými navážkami s nevýraznou příměsí stavebního odpadu a novověké keramiky 19. – 20. století. Na třech místech nárůst terénu narušily recentní jámy a výkop plynovodu. Úroveň podloží tvořeného opět svahovými hlínami byla na kótě 200,8 m.

Jaroslav Podliska, PÚPP

JOSEFSKÁ ČP. 43/I

V létě 2000 byla ve velké místnosti bezprostředně východně za dvorem pošty hloubena v trase stávající kanalizace nová šachta pro opravu potrubí. Až do hloubky 192,0 m n.m. pokračovaly recentní násypy, na jejichž bázi leželo 0,3 m betonu. Překrývaly masivní (0,9 m) lícované opukové zdivo, v jehož maltě byly v jednom místě použity celé prejzy. Vedle líce zdi ležela drobtovitá hlína s maltou a příměsí opuky a prejzů, postrádající keramické zlomky. Z druhé strany byla zeď i vně přiléhající vrstvy odstraněny výstavbou subrecentní cihlové zdi. Na stěnách šachty hluboké 3,5 m nebyly nalezeny žádné středověké ani pravěké situace (povrch 193,9, dno 190,4 m), neboť byly zničeny nově objeveným zasypáním prostorem.

Jarmila Čiháková, PÚPP

KARMELITSKÁ ČP. 377/III

V objektu bývalé konírny v zadní části parcely při úpatí Petřína proběhl nejprve zjišťovací výzkum (prosinec 1999), na který navázal plošný výzkum (březen - duben 2000). Obě akce byly vyvolány záměrem Okresního soudu Praha – západ vystavět zde podzemní prostory pro technické a bezpečnostní zázemí nové soudní síně. Horní partie sledovaného výkopu byly

v celé ploše tvořeny navážkami a původní dlaždicovou a dřevěnou podlahou konírny ze 17. století. Ze stejného období pochází též sedm okrouhlých odpadních jímek zaplněných ve spodních částech zetlelymi organickými zbytky.

Níže položená souvrství vznikala převážně geologickými pochody v historickém období. Výjimku tvořily drobná, pravděpodobně umělá, strouha na odvod povrchové vody směrem k východu (se dvěma bočními přítoky), zaplněná potočními sedimenty, a žárem vypálená vnější stěna pece obložená kameny (vápenické zařízení?). Nejspodnější přírodní souvrství (nad kótou cca 191,0 m n.m.) obsahovala směs keramických zlomků s nejmladšími prvky z konce 13. století. Vznik umělé vodoteče, pece i mladších splachových horizontů lze posunout až do počátku 14. století (nad kótou cca 191,7 m).

Jan Zavřel, PÚPP

KOSTEL PANNY MARIE POD ŘETĚZEM

Při úpravách přízemního prostoru pod jižní věží kostela v létě 2000 byly pozměněny jeho výškové parametry ve snaze rehabilitovat původní vrcholně gotický prostor i fragmenty gotického vnitřního opěrného systému. Odstraněním násypů (výchozí výška podlahy 191,5 m n.m.) se odkryly sokly přípor a v jednom místě byl v rohu nalezen zbytek maltového lože pro původní podlahu z dlaždic. Fragment maltového lože zůstal na místě (kóta 191,1 m) a dále pod něj odkryvy nepokračovaly. Na jiném místě plochy místnosti nebyly nalezeny zbytky historické podlahy, násypy pokračovaly i pod výšku původní vrcholně gotické úrovně. V jejich mocnosti byly objeveny dva pozdně gotické náhrobní kameny. Z většího z nich zbyla jen polovina ve velmi špatném stavu (1,8 x 0,8 m). Menší z nich, také neúplný (0,7 x 0,8), ležel šikmo na mírně vyvrácených opukových deskách, dokládajících jeho intaktní polohu na hrobce, časem zdeformované (úroveň náhrobního kamene cca 191,2 m).

Jarmila Čiháková, PÚPP

MALOSTRANSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 2/III – MATEMATICKO – FYZIKÁLNÍ FAKULTA UK

Zahájení první etapy rekonstrukce objektu předcházely v části jejího rozsahu předstihový výzkum, který z technických důvodů musel být omezen na část chodby v přízemí. Vzhledem k výrazné změně výškových poměrů jezuitskou přestavbou se situace starší než 10. století dostaly přímo pod dnešní podlahu a sebemenší zásah je likviduje. Budova je z naprosté většiny podsklepená, úseky s možností dochování historických terénů jsou malé, izolované, a jak se ukázalo i velmi poškozené provozem školy (např. topné kanály apod.). Tyto solitérní ostrůvky jsou výjimečnými posledními zbytky středověkých situací z okolí bývalého románského kostela sv. Václava. Z přízemní vstupní chodby spadá do první etapy výzkumu úsek dlouhý 37 m, z nichž jen 10 m je nepodsklepených. Výzkum prokázal, že z nepodsklepené plochy 36 m² bylo 22 m² již nenávratně zničeno a 4 m² jsou nedostupné pod fungujícími elektrickými kabely. Plošný výzkum proběhl na zbylé ploše 9 m². Jeho výsledkem je pořízení 19 profilů a rozebrání kubatury 6 m³ historických terénů ve vzdálenosti 27 - 37 m západně od východní fasády domu do spodního Malostranského náměstí.

Poloha budovy na svahu znesnadňuje rekonstrukci původních výškových poměrů a postižení jejich změn. Nejvyšší dochovaná úroveň podloží pro raný středověk byla zachycena na kótě 198,3 m n.m. přímo pod bází dnešní podlahy. Jezuitská přestavba odstranila veškeré středověké terény a do současnosti se dochovaly jen zapaštěné objekty, do nichž se po slehnutí jejich výplně propadla i část povrchových terénních vrstev, které v raném středověku překryly zaplněné objekty. Taková byla i skladba zkoumaného raně středověkého souvrství. V superpozici zahloubených objektů 9. - 10. století vyniká objekt interpretovaný jako

úvozová cesta zapuštěná 0,7 m, na jejímž dně, širokém jen 1,6 m ležela velmi ulehlá vrstva valounů s patinovaným povrchem (187,6 m). Nad starší úpravou ležela ve výšce 198,0 m dřevěná cesta ze silných fošen, nyní ztrouchnivělých, která zachovávala směr spodní valounové cesty. Rovnoběžně podél cesty východně od ní probíhal patrně v současné době 0,9 m široký a stejně hluboký žlab. V izolované kúlové jámě 9. století byla železářská struska. Do výplně plošně velkých objektů se propadlo velice tuhé a nečitelné, přirozeně vzniklé souvrství šedozelených svahových hlín, mocné přes 0,3 m, které pohřbilo starší sídelní strukturu. Základová spára na hlínu zděného gotického domu (198,0 m) získanou stratigrafii uzavírá.

Jarmila Čiháková, PÚPP

MALOSTRANSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 258/III

V severním sklepe u Nerudovy ulice byl zřizován výklenek do obvodové zdi kvůli zapuštění nové rozvodové skříně. Po vybourání zdi se stal přístupný 2,2 m vysoký profil (201,9 - 204,1 m n.m.) v podložních svahových sedimentech s velkou příměsí břidlice, na němž bylo rozlišeno 10 přirozeně vzniklých vrstev. Stopy po lidské přítomnosti nebyly zastiženy. Ze všech vrstev byly odebrány palynologické vzorky. Tato drobná akce doplňuje údaje získané plošným výzkumem severního dvora čp. 258/III (PSH 28, 1995, 226), kde byl objeven nejstarší pravěký historický povrch ve výšce cca 204 m.

Jarmila Čiháková, PÚPP

MALTÉZSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 471/III

V rámci generální rekonstrukce Nostického paláce pro potřeby MK ČR probíhal v l. 1998 – 2000 na ploše objektu záchranný výzkum. Zaměřil se výhradně na plochy postižené stavbou nových inženýrských sítí v hloubkách od 2 – 4 m, technických šachet o rozměrech cca 2 x 3 m, ražené štoly o délce cca 20 m a polozahloubených suterénů. Předběžně lze konstatovat, že na většině nezastavěné i zastavěné plochy paláce (s výjimkou suterénních prostor) zůstaly zachovány přibližně mezi úrovněmi 188 – 189 m n.m. výrazné doklady raně středověkého osídlení. K jeho nejstarším, vcelku nečekaným dokladům, patřil nevelký, patrně oválný mírně zahloubený objekt s uhlíkatou výplní, překrytý vrstvou svahové hlíny. Na základě několika keramických zlomků bylo možné existenci a zánik objektu zařadit do středohradištního období (9. století). Výraznější nárůst osídlení v převaze spadá do mladších etap raně středověkého období. Naprostá většina sídlištních pozůstatků náležela 11. až počátku 13. století. Toto období bylo reprezentováno sídlištním souvrstvím se zahloubenými objekty kúlového a jámového charakteru, ohništi, spáleništi a komunikačními úrovněmi. V západní části paláce byla odkryta ve dvou horizontech skupina kruhových a protáhlých výhni, sloužící ke zpracování železa. Podkladem pro raně středověké osídlení této fáze se staly svahové jílovité hlíny na kótě kolem 188 m.

Úsek vrcholného a pozdního středověku se do podoby místa výrazněji nezapsal. Sporadické doklady sídlištního charakteru spolu s velice fragmentárními zbytky zděných konstrukcí nedovolují výraznější závěry o podobě osídlení místa. Razantně do podoby místa zasáhlo 16. století, kdy zde byly postaveny měšťanské domy. Fragmenty základů zděných konstrukcí bylo možné sledovat především v západní partii objektu, což potvrdilo představy o přibližném rozložení předpalácové zástavby. Vrchní partie historického nadloží již plně souvisela s barokní novostavbou kolem r. 1660 a následnými úpravami v 18. - 20. století. Zajímavým dokladem z první stavební etapy paláce se stal objev zasypaných základů rozměrného kruhového schodiště v západním křídle, které zaniklo snad ještě v době následných barokních úprav 18. století.

Z movitých nálezů převládají především keramické zlomky nádob (zásobnicového charakteru), zvířecí kosti, nepočteně jsou zastoupeny drobné keramické přesleny, železná struska a předměty z barevného kovu. Zcela osamoceným nálezem je torzo rozměrné nádoby knovízské kultury doby bronzové, uložené ve svahových hlínách v prostoru štoly.

Z historického hlediska lze výrazný nárůst raně středověké osídlení ve 12. století předběžně spojit s etapou utváření sídlištního zázemí mezi komendou Johanitů a kostelem Maří Magdalény, kde historické prameny zmiňují osadu Trávník. Archeologické doklady raně novověkého období vcelku odpovídají zprávám písemných pramenů, uvádějících na sledované ploše skupinu měšťanských domů, které byly po částečném stavebním sloučení na počátku 17. století r. 1660 zbourány a jejich městiště využito k výstavbě dnešního paláce.

Jaroslav Podliska

MOSTECKÁ ČP. 279/III

Celková rekonstrukce domu v r. 2000 se dotkla i jeho suterénních prostor, které byly bez vědomí archeologických institucí rozšířeny pod původně nepodsklepený průjezd o další místnost. Mělké subrecentní zásahy pod podlahou průjezdu byly prohloubeny bez přítomnosti archeologů až na úroveň podlahy budoucí vinárny (189,6 m n.m.). Podle části stratigrafie dochované v místě plánovaného průrazu se na bázi odstraněné kubatury nacházely ztrouchnivělé raně středověké dřevěné konstrukce (výška cca 0,6 m).

Pro konstrukci podlahy nové místnosti (plocha 6,8 x 2,6 m) a ochranu zbylé báze nadloží byl od výšky 189,6 m do hloubky 0,3 m proveden plošný výzkum, který v místě měkčích výplní pokračoval až na tuhý terén. Výsledkem výzkumu kubatury je velmi dynamická stratigrafie, kterou ukončuje planýrka z 10. století (patrně z 1. poloviny) s několika postupně zakládánými ohništi, jejichž účel nelze stanovit. Řemeslná (?) poloha s ohništi překryla mírně zapuštěný (0,2 m) objekt s intaktním srubovým křížením u jižní stěny, jenž vyplňoval takřka celou plochu dnešní místnosti. Na podlaze srubu ležela kaštanově hnědá, organikou prosycená vrstva, v níž se nepodařilo rozlišit žádná prkna. Nelze určit, zda podlaha přibližně z doby počátku 10. století (nejvýše 189,5 m) náležela obytnému či hospodářskému stavení. Mezi staršími, vesměs rozměrnými objekty vyniká minimálně 0,8 m hluboký zásah s nezvykle tuhou výplní z přemístěného podloží a severní stranou, tvořící v půdorysu přímku napříč dnešní místností. Mohl být z něho vybrán jen nepatrný vzorek, který přinesl keramické zlomky v rámci středohradištní keramiky velmi archaické, blízké se keramice starohradištní. Hypotézu, že se tu zachovala velmi starobylá zemnice, může vyvrátit až budoucí výzkum. Zbytek plochy vně 4 zahlobených rozměrných slovanských objektů vyp lňoval plošně rozsáhlý objekt pravěký s mísovitě prohnutými stěnami a halštatskou keramikou. Skutečnost, že celá plocha místnosti byla zaplněna řadou navzájem se porušujících zahlobených objektů dokládá nečekanou intenzitu raně středověkého osídlení v jižním bloku podél Mostecké ulice, tedy vně opevnění, které od 9. století probíhalo v její severní frontě (čp.42/III). Současně poskytuje indicie hustého protohistorického osídlení i pro prostor pozdějšího podhradního jádra, kde výstavba dřevohlinitých hradeb v 9. století pravěké a starohradištní situace v převážné míře zničila.

Z doplňujících zjištění výzkumu při obnově kanalizace v prostorách původních sklepů je nejzávažnější údaj o nejvyšší dochované úrovni přirozeně rostlých zahliněných jílu nejasné geneze (189,4 – 187,7 m) v jižní kanalizační šachtě, která byla rozebírána škrabkami a poskytla sled souborů pravěkých keramických zlomků, aniž by bylo dosaženo vrstev usazených před příchodem člověka na tato místa.

Jarmila Čiháková, PÚPP

NEBOVIDSKÁ ČP. 460/III

Začátkem r. 2000 bylo náhodně zjištěno, že v suterénu domu probíhají neohlášené výkopové práce, které výrazněji narušují historické terény. Krátce nato byla provedena dokumentace dvojice profilů o mocnosti cca 2,5 m ve vytěženém prostoru (cca 14 m³). Pod betonovou podlahou přízemí se nalézal výrazný horizont písčitohlinitých navážek s polohami stavebního odpadu (189,7 – 187,6 m n. m.). Vznik uvedených vrstev lze spojit se stavebními úpravami objektu v průběhu novověku (16. – 19. století). Spodní partii tvořilo zvrstvení popelovitých a jílovitých hlín s příměsí organického původu, zvířecích kostí a ojedinělých zlomků keramiky (187,6 – dno výkopu 187,3 m), časově spadajících do období 13. – 14. století. Jednalo se především o přemístěné svahoviny kontaminované antropogenní příměsí bez sídlištních objektů. Po upozornění stavebníka na nutnost provedení záchranného výzkumu došlo v následném období k opakovanému narušení terénů bez přítomnosti archeologa. V této době byly na sledovaném místě odstraněny veškeré historické terény a zbytky stavebních konstrukcí. Stavebníkova počáteční idea opravy prasklé kanalizace v severní části domu byla v průběhu radikálních výkopů využita k vybudování nového sklepního prostoru o výměře cca 35 m³.

Jaroslav Podliska

NERUDOVA ČP. 249/III

Při dvou etapách zjišťovacího výzkumu na ploše velké zadní zahrady objektu bylo v r. 1999 a 2000 vyhloubeno 10 průzkumných sond a rýh. V severní části zahrady se šesti z nich podařilo zachytit prudký terénní zlom ve směru Z – V (zjištěná délka kolem 40 m, rozpětí mezi kótami 212,2 – 207,7 m n.m.), který měl svah obrácený k jihu (k zaniklému Malostranskému potoku). Pravděpodobně byl částečně uměle odkopán za účelem zvětšení sklonu terénu. Strategické funkci napovídá poměrně mocná vrstva neopracovaných opukových kamenů nasedajících většinou přímo na svah. Bez plošného prozkoumání nešlo rozhodnout zda se jedná o uměle zpevněný povrch terénu nebo jde o destrukci blíže nespecifikovatelného fortifikačního tělesa, které bylo situováno výše ve svahu. Z této polohy se přes značné úsilí podařilo získat pouze 3 nevýrazné zlomky keramiky, které lze zařadit buď do 1. poloviny 10. nebo na konec 13. století.

Jižně od výše popsaného svahu se nacházela výrazná terénní deprese, která zasahovala až k opukové zdi, jež tvořila jižní hranici pozemku. Zeď probíhala až do hloubky 7 m (kóta 205,5 m n.m.), aniž bylo dosaženo základové spáry. Obdobné zdivo, které je dáváno do souvislosti s přemyslovským opevněním Malé Strany (parkán?), se podařilo v minulosti odkrýt v domech čp. 303, 304, 305, 306 a 517 v Břetislavově ulici. Prostor mezi svahem na severu a zdívem na jihu postupně zanesly přírodní splachy, bahnitě sedimenty a navážky.

Jan Zavřel, PÚPP

SASKÁ ULICE PPČ. 1045

Plošný výzkum v místě trafostanice u jižní stěny Karlova mostu probíhal od dnešního povrchu 188,7 m n.m. do hloubky 4,1 m. Svrchní 2,4 m byly bagrovány a většinu jejich plochy zabíral interiér domu zachyceného na rytině R. Saveryho z r.1610. Na zbytku plochy zůstaly zachovány fragmenty dláždění a barokní zdiva a násypy. Spodní část stratigrafie byla vrcholně středověká. Na celé ploše výzkumu fungovalo ve 2. polovině 13. století výrobní zařízení, interpretované jako kovárna. Sestávalo z prostoru výrobního (sled pecí) a z prostoru odpadního, kam se sypal popel. Z pecí často zbyla jen propálená dna, některá s límcem z cihlářské hlíny. Jen zcela výjimečně v nich zbyly kousky strusky či kovu, neboť byly

dokonale čištěné a často znovu vymazávané. Na kótě 185,6 m rozvoj kovárny zastavila změna funkce plochy - místem byla vedena zeď, patrně hradba, jejíž základové zdivo bylo 0,9 m hluboké a 1,5 m široké. Na výšce 186,2 m byla zeď srovnána se zemí při planýrce celého prostoru a kamenité úpravě jeho povrchu pravděpodobně v době výstavby Karlova mostu. Hradba byla asi zbudována v r. 1278, méně pravděpodobně v r. 1305 (Jindřich z Lipé). Na stratigrafii se ve středověku výrazně podílely i přirozeně vzniklé vrstvy. Pokračování stratigrafie dále do hloubky je dnes zničené 1,5 m mocným betonovým dnem trafostanice. Výzkum probíhal v betonové vaně, vybudované ještě před výzkumem pomocí husté mikropilotáže, která výrazně poničila čitelnost a souvislost nálezových situací.

V sousedním výkopu pro kanalizaci k obsluze podzemní trafostanice byl pod dnešní dlažbou prostoru podél Karlova mostu (188,80) zjištěn jednorázový, 2,5 m vysoký novověký násyp, jenž nasedal na kótě 186,1 m na gotickou úpravu veřejného prostranství - pevné dláždění z říčních a opukových valounů, mocné 0,7 m, jehož povrch zvolna stoupal ke Karlovu mostu. Výjimečně se mezi kameny dláždění objevuje 7 cm vysoká cihla. Dno výkopu narušilo jen povrch souvrství pod dlažbou, jehož součástí byla blíže neznámá opuková destrukce. V sondě nebyly žádné stopy po vodoteči či strouze, znázorněné na renesanční rytině z doby kolem r. 1610.

Jarmila Čiháková, PÚPP

TOMÁŠSKÁ ČP. 16/III

Při rekonstrukci kuchyně Poslanecké sněmovny PČR byla zřizována nová kanalizace do hloubky 1 m. Pod betonovou podlahou (cca 195 m n.m.) bylo dokumentováno souvrství svahovin. Svrchní z nich náležely nedatovatelnému pravěkému horizontu, neboť z artefaktů byla nalezena jen mazanice. Ve výšce 194,5 - 194,7 m dno pravěkého souvrství překrývalo intaktní čisté svahoviny, které byly odkryty do hloubky 194,0 m. V hlíně vykopané dělníky stavby před příchodem archeologů byly nalezeny dva zlomky lidských kostí, které patrně pocházely z hrobu pozdně mladohradištního pohřebiště, zachyceného při dřívější rekonstrukci v letech 1985-86 (výzkum PÚPP - M. Tryml, J. Zavřel). Ve stěnách výkopů však obrysy hrobové jámy nalezeny nebyly.

Jarmila Čiháková, PÚPP

TOMÁŠSKÁ ČP. 21/III

Při rekonstrukci domu v l. 1999 - 2000 byly podezdívány zdi obou suterénů a nově zřizována kanalizace. Dokumentací průrazu zdí mezi místnostmi druhého suterénu bylo zjištěno, že každá sklepní místnost má vlastní obezdění a mezi nimi zůstal 0,6 m široký pruh, jenž ve své spodní části obsahoval původní skladbu zeminy. Zachoval se v něm původní (?) povrch podloží na výšce 189,97 m n.m., což je 0,5 m nad dnem konstrukce podlahy sklepa (povrch podlahy 189,7) V ploše sklepa se tak mohly dochovat jen spodní části zahloubených objektů. Protože většina plochy místnosti byla při podezdívání vykopána bez vědomí archeologů, zbyla pro výzkum jen část, v níž byly registrovány rozsáhlé mělké prohlubně z doby stavby sklepa, renesanční (?) cihlová studna a několik subrecentních zásahů. Jen v místě průrazu byla dochována situace středověká, jíž byla jáma se stopami po zapuštěné dřevěné díži, v jejíž výplni byly zlomky nádoby 14. století. Válcovitá díže měla pravidelně kruhový půdorys o průměru 0,5 m a na jejích stěnách se dochovaly otisky svíslé kladeného dřeva a dvou vodorovných obručí. Od povrchu byla zapuštěna 0,7 m. Místnosti 1. suterénu byly rovněž podezdívány, přitom bylo prohlédnuto několik řezů vysokých 0,8 m, na nichž se opakovala též stratigrafie poměrně homogenních násypů. V jejich rámci probíhalo na kótě 192,0 m

rozhraní, které bylo na několika místech zvýrazněné plochami propálené hlíny. Na základě keramiky interpretuji toto rozhraní jako historický povrch v době pozdní gotiky.

Jarmila Čiháková, PÚPP

U LUŽICKÉHO SEMINÁŘE ČP. 77/III

Na konci r. 1999 a v průběhu r. 2000 probíhal záchranný výzkum v souvislosti s rekonstrukcí domu. Předmětem pozornosti byly pozůstatky románského Juditina mostu, částečně známé a částečně nově odkryté. U zbytků prvního pilíře mostu byla na severní straně zaznamenána část pravouhlého zhlaví pilíře, které absencí zahrocené partie, známé nebo předpokládané u ostatních pilířů, dovoluje předpokládat, že tento pilíř nebyl zbudován v řečišti Vltavy, ale na jeho zaplavovaném břehu. Podobně se situace jevila ve výkopu u jižní strany následujícího druhého pilíře. Tunelovaná sonda odhalila rozhraní pískovcového kvádrového zdiva a lomové (základové) předstupující partie, které by mohlo nasvědčovat, že ani u tohoto pilíře nebylo realizováno zahrocené zhlaví. Nevelké rozměry sondy nedovolují ovšem vyslovit definitivní názor. Podoba malostranského počátku mostu (oblouk, souvislá mostní rampa ?) zůstává i nadále neznámou.

Částečně odkrytý severní bok mostu s místem jeho zalomení k jihu a s navzájem odstupněnými partiemi líce dokládá zřejmě komplikovanější stavební postup a snad i možnost více stavebních fází. Zásadním zjištěním je zachování obou stran vertikálně i horizontálně dvakrát odstupněného pískovcového mostního zábradlí a konstatování kompletně dochované šířky mostu, dosahující celkově cca 685 cm, což je nejužší zjištěný rozměr mostu. Vlastní mostovka pak byla původně široká pouhých 445 cm. V interiéru domu bylo zjištěna přítomnost několika různých dlažeb mostu (dusaná hlína, valouny, pískovcové desky, diabasy), která patrně souvisí s etapami výstavby mostu i s následnými opravami. Vydláždění povrchu mostu diabasy je možné spojovat s opravami mostu po povodni 1272 (Zavřel J., Kamenné dlažby Juditina mostu. In: Kamenná dlažba v památkové péči, Praha 2000, 33) a zvýšením dlažby do úrovně spodního odstupnění zábradlí byla tehdy mostovka vlastně rozšířena na cca 520 cm. Při severní straně mostovky byl v místě styku pískovcových desek pod zábradlím a diabasové dlažby vysekán žlábek pro odvod vody z mostu. Na několika místech byly patrné další prohlubně, snad vyjeté stopy povozů. Zjištěná část povrchu mostu relativně příkře klesala směrem k Malé Straně, menší sklon mostovky byl pozorovatelný směrem od jejího středu k zábradlí na bocích. Šířka mostu v této části neodpovídá podstatně širšímu tělu nedalekého pilíře v Čertovce. Předpokládáme-li, že tento rozměr pilíře určuje šířku mostu, pak by někde mezi těmito dvěma zkoumanými místy mělo dojít k markantnímu rozšíření mostu. Toto rozšíření je zatím bez analogií a mohlo by souviset s obrannými hledisky. Zúžení mostu by mohlo zpomalit přístup k bráně a omezit počet bezprostředně aktivních útočníků.

Z naplavených terénů severně od dochovaného mostního oblouku byla vyzvednuta řada nálezů z období raného a vrcholného středověku. Jejich bezprostřední vztah k mostu nebyl zjištěnitelný a stratigrafická pozorování komplikuje možnost transportu nálezů vodou i možnost jejich propadání do spodních poloh náplavů. Druhá eventualita se týká především železné sekery s dochovaným kompletním topůrkem. Dokončovaná rekonstrukce počítá s prezentací podstatných částí mostu veřejnosti.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

U LUŽICKÉHO SEMINÁŘE ČP. 93/III

Dohled při snižování podlahy sklepa zjistil ve výškovém intervalu 185,0 - 184,2 m n.m. novověké násypové vrstvy se stavební sutí. Podlaha byla snižována také v přízemní místnosti

při Čertovce, kde byly objeveny dvě zapuštěné kádě, s největší pravděpodobností příslušející barokní koželužně. Dochovaly se do výšky cca 1,5 m (dno kádí 186,1 m, vršek 187,6 m). Přímo ke kádím přiléhala na kótě 187,3 m dlažba, spádovaná od severu k jihu na kótu 186,9 m. V této stavba ukončila hloubení.

Jarmila Čiháková, PÚPP

U LUŽICKÉHO SEMINÁŘE ČP. 105/III

Při celkové rekonstrukci byly v rámci statického zabezpečení nově zřízeny suterénní místnosti jižním průčelím domu. Výchozí úroveň přízemí cca 192 m n.m. byla snížena o 3 m odstraněním raně novověkého souvrství. Jeho bázi tvořily tmavé vrstvy s množstvím organického odpadu, pravděpodobně smetištní vrstvy. Ačkoliv o tomto jevu na malostranském břehu chybějí písemné zprávy, je zřejmé, že stejně jako na břehu staroměstském byly podél řeky odpady vršeny i zde (do výšky 190,0 m).

Jarmila Čiháková, PÚPP

U SOVOVÝCH MLÝNU ČP. 503/III

Výzkum Sovových mlýnů byl prvním velkým výzkumem na ploše ostrova Kampy. Při rozsáhlé rekonstrukci areálu došlo v r. 2000 k hloubení nových suterénních prostor pod severním křídlem, kde byly dokumentovány stratigrafické řezy historickým nadložím. Další dokumentace proběhla při kopání rýh pro nové inženýrské sítě na dvoře areálu. Pod dnešní úrovní terénu (188,60 m) se nacházejí sypké stavební sutě mocné až 0,8 m a pod nimi málo ulehle navážky s bází obvykle na kótě 187,00 m n.m, jejichž vznik je možno spojit s barokními, klasicistními a novogotickými přestavbami. Starší zvrstvení nadloží se v jednotlivých sondách lišilo. Pod severní budovou převažovaly hlinité vrstvy často se střípky opuky, méně se zrny malty a vzácně s fragmenty cihel. Nepočtený keramický materiál z těchto vrstev řadíme do 2. poloviny 15. až 1. poloviny 16. století. Nárůst těchto poloh byl s největší pravděpodobností zapříčiněn výstavbou mlýnů, jejichž některé stavební fáze jsou zachyceny i v písemných pramenech. Nejstarší písemná zmínka je z r. 1478, kdy měšťané Starého Města věnovali pusté místo Václavu Sovovi z Liboslavě ke stavbě mlýna. Během 16. století došlo k několika živelným pohromám, jejichž následky byly posléze odstraňovány (1501 povodeň, 1560 požár) a v r.1589 proběhla další výstavba. Pouze hypoteticky je možné spojit některé vrstvy s těmito událostmi. Je ovšem nutno zmínit možnost, že určité množství navážkového materiálu se do těchto míst dostalo po velkém požáru Malé Strany v r. 1541, kdy při odklizení jeho následků byla část suti vyvezena na Kampu, aby se tak zvýšil její terén zasahovaný většími povodněmi. Přímo s počátky pozdně středověké a raně novověké kamenné zástavby spojujeme nálezy velkých lomových kamenů (opuky, břidlice a diabasu), méně též cihel, které byly nalezeny v úrovni 186,2 - 185,8 m. Vrcholně středověký nárůst terénu reprezentují vrstvy převážně povodňových světlých písků a šedých jílu ojediněle s drobnými zlomky opuky, uhlíky a vzácně s keramikou 14. - 1. poloviny 15. století (interval 185,4 - 186,0 m). Jejich vznik je dán změnou hydrologickou situací Vltavy, kdy po výstavbě jezů v 13. století došlo k postupnému zvýšení hladiny řeky ze 182,0 na 185,0 m. Kampa byla v té době extrémně často zaplavována a byla místem zcela nevhodným pro osídlení. Funkčně obtížně interpretovatelný a časově těžko zařaditelný je objekt, vyplněný druhotně přemístěným štěrkopískem, zahloubený z úrovně 186,0 m a hluboký minimálně 0,7 m, na jehož dně i na pozvolně se svažující stěně se dochovala výrazná vrstva rozpadlého dřeva.. Objekt snad sloužil k aktivitě spjaté s vodou (mlynářství, rybolov - haltýř?). Pod vrcholně středověkými terény se nacházelo souvrství písků, štěrkovitých písků a ojediněle šedých písčitých jílu (185,4 - 183,4 m), jehož geneze je spjata s přirozenou sedimentací

materiálu v prostředí vodního toku. Pozůstatky po raně středověkém osídlení Kampy nalezeny nebyly. I v tomto období se jednalo o zaplavovanou nivu a pro značné riziko povodní k sídelní či výrobní aktivitě nevyužívané. Z charakteru sedimentů vyplývá, že na vzniku agradačního tělesa dnešní Kampy se nepodílel pouze materiál nanesený Vltavou, ale patrně i sedimenty transportované bývalým Malostranským potokem popřípadě dalšími drobnými vodotečemi stékajícími ze západního svahu Petřína.

Jan Havrda, PÚPP

VALDŠTEJNSKÁ ČP. 158/III – PÁLFFYHO PALÁC

V rámci dlouhodobé rekonstrukce palácových zahrad byla na jaře r. 2000 provedena oprava spodní části omítek paláce. Dočasně odkryté pasáže zdiva obsahovaly opět rozsáhlé partie řádkového opukového zdiva (nejzachovalejší část obsahovala více jak 26 řádků), oproti dříve odkrytým částem hradby byly zde odhalené úseky ve značně horším stavu. Četné opravy a úpravy změnily charakter líce natolik, že není možné nově dokumentované části zdiva přesně interpretovat.

Martin Omelka, PÚPP

VALDŠTEJNSKÉ NÁMĚSTÍ PPČ.1012

Referovaný výzkum byl drobnou akcí v exponovaném místě před budovou Senátu ČR vyvolaný stavbou nové vpusti u jižního konce chodníku. Výzkum přinesl zásadní informace k vývoji jihovýchodní části Valdštejnského náměstí. Způsob nárůstu terénu až do hloubky 5 m od dnešní dlažby náměstí reprezentuje řez, z něhož je patrné, že z dokumentovaného výškového sloupce o celkovém rozsahu 4,8 m je plná spodní polovina - 2,4 m, tvořena souvrstvím bahnitých sedimentů (190,0 - 187,60 m n.m.) bez prokazatelných zahloubených sídlištních objektů. Stáří keramických zlomků z jednotlivých vrstev je synchronní s vývojem stratigrafie. Postupný nástup chronologicky mladších keramických ukazatelů však není podepřen dostatečně početnými keramickými soubory, aby mohla být jednoznačně datována doba vzniku jednotlivých vrstev a zodpovězeny otázky způsobu, příčině a době jejich ukládání. Bylo zjištěno, že nejnižší dosažená úroveň 187,6 m je ještě vysoko nad původním povrchem podloží. Tento údaj překvapuje ve srovnání s výzkumem PÚPP při opravě kanalizační vpusti z r. 1997, jenž uprostřed náměstí zjistil povrch podloží na kótě 188,3 m. Ze srovnání chronologicky adekvátních rovin vyplývá ještě nápadnější výškový rozdíl - zatímco na referovaném výzkumu je dosažené dno výkopu 187,6 m spojeno s kontextem konce 11. století, uprostřed Valdštejnského náměstí se patrně současně usazovaly bahnitě sedimenty v sedimentačním bazénu ve výškovém intervalu 189,4 (dno) - 190,2 m (povrch). Minimální převýšení 2,6 m pro konec 11. století mezi oběma sondami, vzdálenými od sebe 45 m, je zatím spíše pracovní údaj, z něhož vyplývá geomorfologická anomálie v místě referovaného výzkumu. Toto konstatování je podpořeno i charakteristikou struktury jeho raně středověkých vrstev, dokládající pro závěr 11. a 12. století takové přírodní podmínky, které umožňovaly ukládání bahnitých náplavů až do výšky 188,4 m.

Vznikem raně gotického královského města usazování bahnitých sedimentů neskončilo, ale plynule pokračovalo. Z výpovědi keramických nálezů je jisté, že akumulace těchto sedimentů neskončila před koncem 13. století. Malý plošný rozsah historických terénů v šachtě neumožnil zjistit, zda svrchní vrstva bahnitých sedimentů (úroveň cca 190,0 m) byla poslední uloženou sedimentační vrstvou, či zda je jen nejvyšší dochovanou vrstvou po likvidaci eventuelního dalšího přirozeného pokračování souvrství bahnitých sedimentů vyhloubením mladšího, vrcholně středověkého objektu.

Bahnité sedimenty v místě referovaného výzkumu nemusely vzniknout sedimentací ve stojaté vodě v místě výzkumu, ale dle J. Zavřela je možná i jejich geneze jako bahnotoku. Pokud by tak vznikly, je nutné konstatovat, že bahno by teklo proláklinou, v níž nebyly (i když na velmi malé zkoumané ploše) bahnem pohřbeny žádné stopy po běžném sídelním užívání místa. Kontinuita akumulace bahnitých sedimentů není jednoznačná. Keramické soubory získané z jednotlivých vrstev bezpečně prokazují postupné ukládání vrstev od konce 11. do konce 13. století. Není však jisté, zda se bahna ukládala víceméně průběžně, nebo zda v procesu narůstání bahnitých vrstev existovaly dlouhodobé hiáty. Dle nálezů a datace keramiky je základní časový přerýv konstatován na výšce 188,4 m, podle něho je možné v akumulaci bahnitých sedimentů předpokládat hiát pro dobu 1. poloviny 13. století, který může být primární nebo sekundární (např. díky občasnému čištění této prohlubně).

Jarmila Čiháková, PÚPP

PRAHA 1 – STARÉ MĚSTO

BETLÉMSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 351/I

V souvislosti se stavebními úpravami objektu probíhal v r. 2000 záchranný výzkum. Již sledování statických sond v r. 1989 konstatovalo, že pod podlahami sklepů neasanovaného východního křídla domu jsou zachovány spodní polohy historického nadloží (PSH 24, 198). Při současných úpravách byla v severním gotickém sklepe pod podlahou zjištěna jen torza spodních partií několika nevelkých raně středověkých objektů (kúlové jamky) a rozměrnější novověky zahloubený objekt. Všechny tyto objekty byly vyvzorkovány a zůstaly zachovány pod lehce sníženou podlahou.

Výkopy v interiéru dvou prostor románského domu zasáhly do renesančních násypů, uložených na velmi nesouvisle dochované dlažbě z opukových desek (cca 185,80 – 185,90 a cca 185,95 m n.m.), která může náležet originální románské stavební etapě. Pod úroveň této dlažby výzkum nezasáhl. Kvádrkové partie zdiva byly detailně dokumentovány včetně zazděného průchodu mezi oběma místnostmi a nově zjištěné odkládací niky v jižní z nich. Na vnějším líci této místnosti bylo odkryto rozhraní nadzemního a základového zdiva v úrovni 188,74 m, což odpovídá interiérovému zahloubení o 280 – 295 cm. Ve východní části sklepa pod dvorem domu byly při výkopech inženýrských sítí odkryty další části románského domu. Ke známé dvojici východních prostor přiléhala na západě předsíň, nezabírající celou šířku poledníkového rozměru domu. Odkryta byla i spodní partie dodatečně zazděného vstupu z předsíňe do severní z místností s reliktem portálu. Do severozápadního rohu předsíňe ústila podle nalezených zbytků zdiva a schodů vstupní šíje. Nejlépe zachované partie kvádrkové zdiva zůstanou i po provedené rekonstrukci prezentovány.

Prakticky v celém průběhu výkopů inženýrských sítí byly zaznamenány raně středověké zahloubené objekty, někdy porušené rozměrnými objekty novověkými. Datovány jsou převážně keramikou mladší fáze raně středověku, charakterizovanou tzv. technickými miskami a zduřelou profilací okraje. Ve všech případech šlo o objekty starší než románský dům, protože horní partie nadloží, odpovídající rozhraní základů a nadzemního zdiva románského domu, byla zničena při následném podsklepování objektu.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

KŘÍŽOVNICKÁ

Na rohu ulice a Palachova náměstí byla v r. při budování nové kanalizace v hloubce 6 m pod současným terénem (niveleta 185,7 m n.m.) odkryta vrstva související zřejmě ke smetišti,

kteří na tomto místě existovalo od 14. století až do novověku. Původní povrch podloží nebyl zachycen, horní úroveň štěrkopísku byla na kótě 185,0 m.

Martin Omelka, PÚPP

MICHALSKÁ ČP. 438/I

V souvislosti s úpravami suterénu proběhl v r. 2000 dohled na zdejšími výkopy. Pod podlahami sklepů bylo zachyceno pouze geologické podloží nebo recentní vrstvy. Při této příležitosti byla prověřena situace jednoho ze sklepů v zadní části parcely, považovaného někdy za románský. Při sondách ani při sledovaných úpravách zde nebyla doložena přítomnost románských stavebních prvků nebo postupů, veškeré odhalené zdivo bylo lomové. Naopak lze konstatovat, že v suterénu jižní části uličního křídla zástavby se skrývá nejstarší část stavby. Do mladší zástavby zde bylo pojata dochované torzo šíjového vstupu do původního polosuterénu v „románské pozici“ z hloubky parcely při její jižní hranici. Jeho zdivo ještě jeví snahu po hrubém rádkování (v horní části mají tyto řádky nezvykle šikmý průběh, odpovídající klesání valené klenby šíje) a obsahuje kvadratickou odkládací niku. Uvedená charakteristika stavby a podoba jejích konstrukčních prvků nasvědčuje vzniku této části domu ještě v průběhu 13. století.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

RÁMOVÁ ČP. 738/I

V září 2000 proběhla dokumentace stavbou narušených terénů v suterénu domu. Při pokládce nové kanalizace byly vykopány rýhy, kterými byly narušeny dvě novověké cihelné dlažby a starší dlažba z lomových opukových kamenů a valounků, kladená do pískového lože (186,2 m). Pod starší dlažbou byla výkopem zjištěna mohutná, patrně vyrovnávací vrstva, obsahující zlomky renesanční keramiky. Podloží nebylo zachyceno.

Martin Omelka, PÚPP

RYBNÁ PPČ. 711 – BÝVALÉ ČP. 693/I

Předstihový záchranný výzkum v letech 1999 – 2000 byl vyvolán plánovanou výstavbou nové budovy v proluce vzniklé demolicí na počátku 60. let. Podloží bylo v západní části reprezentováno pro staroměstský prostor charakteristickými fluvialními žlutohnědými písčitymi hlínami s výškou povrchu 187,9 - 188,1 m. Ve střední a východní části lokality se zde, blízko pod svahem vyššího stupně vltavské terasy VIIa, nacházela lokální nevýrazná deprese. Ta byla zaplňována již v raném středověku, o čemž svědčí ojedinělá přítomnost drobných raně středověkých střepů v její svrchní partii. Nejstarší zjištěné sídlištní situace byly reprezentovány ne příliš mocnými sídlištními vrstvami s keramikou 1. poloviny 13. století (nádoby s klasicky zduřelým okrajem). Intenzivnější osídlení lokality je možno datovat spíše až do 2. poloviny 13. století. Z té doby pochází nevelká studna (vnitřní průměr pouze 0,9 m), ve svrchní části vydržená, ve spodní části s kamennou plentou. V tomto období také zaniká srubová stavba nezjištěné funkce, z níž se dochovalo pouze torzo jižní stěny. Z jiného srubového objektu v jihovýchodním rohu parcely, se rovněž dochovala pouze část jedné stěny. Další fáze osídlení je plně spjata s intenzivní stavbou kamenných domů z lomové opuky. Uprostřed dnešní parcely byl odkryt minimálně dvouprostorový a více než 15 m dlouhý dům, z něhož se dochovala východní a jižní zeď. Ostatní zděné konstrukce byly zničeny při mladších stavebních úpravách. Dům, který nebyl podsklepen, měl velmi kvalitní maltovou podlahou přízemí, která byla položena na pečlivě upravené podkladní vrstvy. Ve východní části interiéru domu bylo odkryto torzo nepravidelně obdélné kamenné pece

s dvěma postranními kanálky ve tvaru písmena T. Nejblíže okolí pece tvořila silně propálená jílovitá hlína. Dle terénní situace je pec současná se stavbou domu a sloužila jako otopné zařízení jedné z hlavních místností objektu. Další, tentokrát cihlová pec, se nacházela v prostoru, který navazoval od východu na zmíněný dům. Snad se jednalo o mladší, částečně dřevěnou přístavbu. Vstup do domu nebyl odhalen. Další gotický dům, který stál v nejuvýchodnější části parcely, nebyl v této etapě výzkumu archeologicky zkoumán. Zbývající dva gotické domy byly průčelími situované do Rybné ulice. Jejich vznik datujeme předběžně do konce 13. až 1. poloviny 14. století. Závěr středověké stratigrafie tvořila dlažba minimálně 2,5 m široké komunikace, zbudovaná z velkých břidlicových kamenů uložených do vrstvy písku. Komunikační prostor byl ze všech stran vymezen nově postavenými domy. Nad úrovní dlažby se nacházely novověké navážkové a vyrovnávací vrstvy vzniklé při renesančních, barokních a klasicistních stavebních úpravách. Dispozice lokality při tom byla změněna odstraněním středověkého domu uprostřed parcely a výstavbou severního renesančního křídla, které tak vymezilo nově vzniklý dvůr.

Jan Havrda - Martin Omelka, PÚPP

STAROMĚSTSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 549/I

Záchranný výzkum při stavebních úpravách na počátku r. 2000 se orientoval na dokumentaci prováděných výkopů a dále na detailnější poznání reliktní románské stavební fáze objektu. Výsledkem je upřesněný popis románského domu se zachovanou valeně klenutou vstupní šíjí s odkládací nikou a východně od ní s nevelkou místností bez přímého spojení s hlavním prostorem spodního podlaží. Podle detailního pozorování je románská partie domu mladší než románská zástavba západního souseda čp. 548/I. Relikty románského zdiva se zazděnou odkládací nikou jsou prezentovány i ve druhém románském podlaží, dnešním přízemí. Patrně ve 2. polovině 13. století vznikla v hloubce parcely samostatná jednoprostorová stavba. Rozsáhlá vrcholně gotická přestavba přiložila k románskému spodnímu podlaží po východní straně pod průjezdem do zadní části parcely nový sklep a původně samostatnou budovu vzadu na parcele pojala do komplikovanějšího půdorysu, v jehož organismu byly vybudovány elegantní konstrukce z cihlových tvarovek. Jejich část je po úpravách v prostoru restaurace prezentována.

Několik zásahů do terénu umožnilo dokumentovat zvrstvení terénu zejména v prostoru bývalého průjezdu do nejzadnější části parcely východně od zadní stavby ze 13. století. Horizont starší než tato stavba byl datován nevelkým množstvím keramických nálezů a velmi špatně dochovaným denárem Vladislava II. z doby po r. 1158. Geologické podloží bylo zaznamenáno v úrovni 190,2 m n.m., břidlicová dlažba gotického průjezdu na kótě 192,2 m (dnešní povrch terénu je na niveletě 193,2 m). Keramické nálezy z 2. poloviny 13. století představují terminus post quem i pro další gotický sklep v nejzadnější části parcely. V druhotné pozici bylo nalezeno v domě i několik rozměrných čtvercových pozdně gotických dlaždic s frekventovaným motivem dubového listu.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

U RADNICE ČP. 13/I A ČP. 14/I

Výzkum obou domů (červen – září 2000) byl vyvolán jejich radikální rekonstrukcí, při které vznikly v místě dnešního původně nepodsklepeného dvora nové suterénní prostory hluboké více než 6 m. Na malém dvorku domu čp. 14/1 byla podstatná část historického nadloží zcela zničena staršími výkopy pro inženýrské sítě. Dokumentována zde byla středověká studna vyhloubená nejdříve na konci 13. století, z jejíhož zásypu se podařilo získat hodnotnou kolekci renesančního skla. Vedle studny se nacházela vydřevená středověká jímka

čtvercového půdorysu s kůly v rozích, která ve spodní partii své výplně obsahovala keramiku 14. a 15. století. Lichoběžníkový dvůr domu čp. 13/I (10,5 x 4 – 7 m) měl původní povrch před rekonstrukcí ve výšce 192,1 m n.m. Pod svrchními násypy mocnými 1,1 m se objevila valounová dlažba, která překryla další novověké vrstvy s keramikou 16. a 17. století. Ty nasadaly na niveletě 190,0 – 190,5 m na vrstvy z poloviny 13. století, na nichž se dochovalo torzo dlažby z velkých břidlicových desek a křemencových kamenů. V severní části dvora se nacházela velká vyzděná středověká studna, později využitá jako jímka. Starší doklady osídlení reprezentují postupně narůstající sídelní vrstvy datované od 2. poloviny 11. až do závěru 12. století. Překvapivým objevem byl nález tří v řadě umístěných orientovaných hrobů. Ty byly zahloubeny z úrovně povrchu podložních písčitých hlín (kóta 189,3 m) a zasahovaly až do štěrkopísků (188,5 – 188,7 m). U nohou pohřbeného se v prostředním z hrobů našlo dřevěné vědérko zpevněné železnými obručemi. Obloukovité držadlo vědérka bylo zavěšeno na kování kotvovitého tvaru. To nám umožňuje datovat pohřebiště předběžně do 9. století, tj. do období, pro něž v prostoru pozdějšího Starého Města postrádáme doklady osídlení.

Jan Havrda, PÚPP

ŽELEZNÁ

Při generální opravě kolektorové šachty před domem čp. 539/I v r. 2000 byla v hloubce 2 m pod současným povrchem zachycena odpadní vrstva obsahující zlomek z keramické nádoby datovatelný do 2. poloviny 14. století spolu s částí kožené boty. Zda vrstva patřila k výplni objektu nebo se jednalo o vrstvu uloženou na dobové úrovni povrchu se, vzhledem k malému rozsahu výkopových prací, nepodařilo určit. Původní povrch podloží nebyl zachycen. Horní niveleta štěrkopísku byla naměřena na úrovni 192,3 m n.m.

Martin Omelka, PÚPP

PRAHA 1 – JOSEFOV

MAISELOVA ČP. 59/V

Při rekonstrukci domu v r. 2000 byly vyhloubeny rýhy pro novou kanalizaci a kanalizační šachta. Výkopy odkryly zbytky dvou starších kamenných domů patřících ke gotické zástavbě pražského židovského města. Odhalena byla torza dvou zaklenutých suterénních místností předasanačního čp. 56. První písemná zmínka o domě je z r. 1362. Vně domu byla dokumentována nevysoká středověká stratigrafie (jeden mělce zahloubený objekt a vrstvy v intervalu 187,2 - 187,6 m n. m.), která narůstala od 2. poloviny 12. do 2. poloviny 13. století. Nejstarší partie nadloží nebyla stavbou zasažena. Snížená úroveň podloží (nevýrazného půdního typu) se objevila ve štolě pro kanalizační přípojku na kótě 186,05 m, ovšem původní povrch podloží byl asi o 0,5m výše.

Jan Havrda, PÚPP

PRAHA 1 – NOVÉ MĚSTO

NÁRODNÍ ČP. 37/II

Od července do listopadu 2000 proběhl na dvoře a přilehlých plochách předstihový výzkum, vyvolaný plánovanou výstavbou podzemních garáží a suterénních prostor. Na ploše o celkové výměře kolem 450 m² byly odhaleny dobře zachované pozůstatky původní středověké zástavby zázemí tří domovních parcel protáhlého trychtýřovitého tvaru. Výzkum zde dokumentoval historické nadloží o mocnosti cca 3,5 m (197 – 193,5 m), z něhož cca 2,3 m

(od úrovně 195,8 m n. m.) náležely vrcholně a pozdně středověkému vývoji. Doklady předlokačního osídlení nalezeny nebyly. Počátky osídlení plochy spadají do průběhu 14. století a podle všeho souvisejí s postupným utvářením zástavby po založení Nového Města. V tomto období vznikají na uvedené ploše dvě domovní parcely oddělené kamennou zdí. Třetí parcela se vydělila nejspíše až na sklonku středověku z parcely západní. Součástí každé parcely byla v zadní části studna, později využitá pro odpadní účely. K dokladům řemeslných aktivit majitelů nemovitostí patřil nález tavící pece na zpracování barevného kovu při odlévání drobných ozdob, snad kovových přezek (odpad, zlomky tavících tyglů, početné zlomky keramických forem) a několika druhotně narušených kádí na zpracování kůží sloužících při výrobě pergamenu, datovaných do 14. – 15. století. Mezi zajímavé a dosud blíže nezhodnocené situace patřil nález vrcholně středověké komunikace (cesta ?) na ploše východní parcely, souběžné s parcelní zdí a ještě v průběhu středověku překryté valounkovým štětem. Výzkum přinesl taktéž výrazné množství nálezů (keramika, předměty s organických materiálů, sklo aj.), dokumentujících hmotnou kulturu novoměstských měšťanů vrcholného a pozdního středověku a raného novověku. Přírodní podklad zde tvořily výrazněji nenarušené sedimentární písčité hlíny terasy VIIa, nacházející se na úrovni přibližně 193,5 – 193,4 m. V současné době probíhá zpracování získaných pramenů. Výsledky celkového vyhodnocení budou v PSH uveřejněny následně.

Jaroslav Podliska - Michaela Wallisová, PÚPP

PRAHA 2 – NOVÉ MĚSTO

KARLOVO NÁMĚSTÍ ČP. 312/II

Na nepodsklepené části parcely byl na přelomu let 1999 - 2000 proveden výzkum vyvolaný připravovanou výstavbou polyfunkčního objektu. Nejstarším nálezem byl hrob, datovaný záušnicemi a nožem nejspíše do 10. století. Hrob nebyl odkryt celý, jeho větší část byla porušena stavbou novověkého sklepa. Dalším neočekávaným objevem byl nález dvou příkopů zahloubených do štěrkopísků vltavské terasy. Východnější z nich byl hluboký 80 cm a široký necelé 2 m a mohl být sledován v délce přibližně 10 m. Druhý mohutnější příkop, který vedl ve vzdálenosti 3 m rovnoběžně s prvním, byl hluboký více než 1 m (dno na úrovni 204,3 m n.m.), široký téměř 4 m a mohl být sledován v délce téměř 14 m. Dvojice příkopů protínala nepodsklepenou část parcely směrem zhruba jihojihozápad - severoseverovýchod bez náznaku stáčení na jednu nebo druhou stranu. Podle archeologických pozorování i posudku geologů předpokládáme, že oba příkopy byly uměle vyhloubeny. S tímto závěrem ale nekoresponduje výsledek diatomární analýzy K. Kubečkové, která předpokládá, že v objektech mírně proudila čistá voda. Kromě funkce zatím zůstává v této fázi zpracování problémem i datování příkopů. Nepočtený soubor keramiky ze zásypů pochází nejspíše z 2. poloviny 13. století. Na neporušených plochách parcely nasedalo na vrstvu půdního typu v úrovni 205,2 – 205,4 nevysoké souvrství 13. století proložené řídce typickými sídlištními objekty (ohniště, kúlové jamky, mělké jámy). Měřeno počtem objektů, mocností sídlištních vrstev a množstvím nálezů, nebylo osídlení lokality v tomto období příliš intenzivní. Výzkum odkryl i menší úsek kamenné zdi a k ní přiléhající vyzděný sklípek. Obě stavby byly vybudovány nejspíše v 2. polovině 14. století a lze je tedy klást do souvislosti se zástavbou místa po založení Nového Města.

Michal Tryml, PÚPP

VYŠEHRADSKÁ A VRATISLAVOVA ULICE

V r. 2000 proběhla realizace další etapy kabelizace Nového Města. Stavba navázala na úsek z r. 1999 zakončený v Plavecké ulici před vyústěním do Vyšehradské ulice. Akce byla rozdělena na tři stavební úseky realizované průběžně, v některých případech i souběžně a nezávisle na sobě. První částí byla stavba ražené štoly v úseku křižovatky Vyšehradské s ulicí Svobodovou a Vnislavovou s vyústěním na začátku ulice Vratislavovy.

Ze dna dvojice vstupních šachet o hloubce kolem 7 m (dno 185,5 m n. m.) byla postupně ražena štola o délce cca 78 m, procházející výrazně nesoudržnými navážkovými a bahnitými terény bývalého koryta Botiče. Během výkopů byla za velice náročných podmínek prováděná dílčí dokumentace, při které se podařilo zachytit masivní zbytky základových pilířů kamenného mostu s konstrukcí dřevěných roštů a dubových pilotů s okovanou špicí spojovaných železnými hřeby, vedoucího přes tok Botiče. Absence přímo datovatelného materiálu neumožnila odpovědět na otázku chronologie jednotlivých prvků mostní konstrukce. Na historických vedutách města je stavba doložena již na počátku 17. století, což však nevyklučuje uvažovat o jejím větším stáří. Z tohoto důvodu byly odebrány vzorky dřev na budoucí dendrochronologické datování. Výkop vstupní šachty ve Vyšehradské ulici odhalil převážně navážkové novověké souvrství se zbytky valounových dlažeb a reliktem zdi související s nástupem na most. Spodní partie již obsahovaly heterogenní písčité hlíny náplavového charakteru, obsahující vedle zbytků dřev i novověké a středověké zlomky keramiky. Na úrovni 187,0 – 187,4 m se objevilo skalní podloží tvořené břidlicemi s výrazným přírodním zářezem meandrového ohybu Botiče. Historické nadloží v šachtě ve Vratislavově ulici tvořil pravidelný sled navážkových vrstev se třemi úrovněmi valounových dlažeb. Podloží zde na kótě 191,4 m tvořila zvětralá břidlice. Postupný nárůst antropogenních vrstev bylo možné datovat pouze rámcově do období vrcholného středověku a novověku.

Druhou etapu tvořil výkop liniového úseku o délce přibližně 140 m s trojicí kabelových komor ve Vyšehradské ulici. Hloubka výkopů kolísala přibližně od 2 do 3,5 m. Pod současným povrchem ulice bylo zdokumentováno nevýrazné historické nadloží tvořené převážně vodorovně uloženým sledem navážkových vrstev se dvěma až třemi horizonty převážně valounových dlažeb s vrcholně středověkou až novověkou keramikou. Nejstarší valounková dlažba, uložená přibližně na úrovni 192 m obsahovala vedle zlomků kovových předmětů i drobné zlomky keramiky 14. – 15. století. Vznik uvedené dlažby, zachycené až na výjimky kontinuálně po celé délce výkopu ve Vyšehradské ulici přibližně v severojižním směru, lze spojit s etapou vlády Karla IV. a jeho projektem realizace komunikační sítě Nového Města po r. 1348. V úseku od křižovatky ulice Vyšehradské s ulicí Na hrobcí po vyústění ulice Plavecké se pod vrcholně středověkou dlažbou nalézalo nevýrazné sídlištní souvrství (191,8 – 192 m), tvořené převážně písčitými hlínami a několika zahloubenými objekty jámového charakteru. Na základě keramiky lze předběžně datovat uvedený horizont do období od 11. do počátku 13. století (kalichovitě profilované a zduřelé okraje). Raně středověký horizont převrstvoval a objekty narušoval asi 20 cm mocnou homogenní vrstvu šedé písčité hlíny s několika drobnými kúlovými jamkami a mělkými a protáhlými objekty s mazanicí a keramikou (torzo dvouetážové nádoby) knovízské kultury doby bronzové (191,6 – 191,8 m). Podloží v této části Vyšehradské ulice tvořily k severu klesající písčité, nepatrně zahliněné sedimenty (191,6 – 191,4 m).

Na jižním konci Vyšehradské ulice při ulici Na hrobcí se výrazně do podoby nadloží zapsal výchoz skalního podkladu, nacházející se již 0,8 – 1 m pod současným povrchem. Nejstarší aktivity se zde projeví pouze vrcholně středověkou dlažbou nasedající na skalní podklad a osamoceným, do skály zahloubeným objektem, protáhlého polozemnicového tvaru o měřitelné délce 3,3 m, obsahujícím v zásypu keramiky 12. století. Před ústím výkopu do technické šachty tunelu stavba narušila mohutné reliktů předasanační patrně novověké

zástavby (obvodové zdivo sklepa s cihlovou klenbou). Horní část nadloží tvořily novověké násypy.

Závěrem akce byla realizována linie výkopu s dvojicí kabelových komor ve Vratislavově ulici, náležející katastrálně již k Vyšehradu. Průběžnou dokumentací se na celém úseku podařilo zachytit pravidelně se střídající sled vrstev navážkového a stavebního charakteru se zbytky valounových dlažeb. Převaha novověkých keramických zlomků a velice skromný počet vrcholně středověké keramiky datují postupné ukládání jednotlivých sídlištních komponent od 14. do 19. století. Prokazatelné doklady staršího osídlení nebyly nalezeny. Sklon a výškovou úroveň historického nadloží a podloží výrazně ovlivnila geomorfologie umístění ulice na prudkém svahu vyšehradské ostrožny. Podloží zde tvořily středně hrubé písky (193 – 195 m).

Jaroslav Podliska, PÚPP

NEKLANOVA PPČ. 161, 163 A 164

Před výstavbou obytného komplexu byla na ploše uprázdněných parcel provedena v závěru r. 2000 předstihová sondáž. Dokumentace liniových výkopů zachytila v naprosté převaze novověké navážkové a stavební vrstvy o mocnosti cca 3 m (193,2 – 190,2 m n. m.), související s postupnou proměnou místa údolní nivy a koryta Botiče. Míra navážek byla zřetelná i v sondě položené kolmo na gotickou novoměstskou hradební zeď, vymezuující zkoumanou plochu na jihu. Dokumentace spodních partií výkopů byla limitována hladinou spodní vody, pod kterou již výzkum nepokračoval, s výjimkou ručních sondýrek. Jedna ze sond umístěná na hranici parcely 163 odkryla obvodovou zeď domu z 19. století, zbouraného po r. 1945. Zajímavý nález byl učiněn v západní části parcely 161, kde se 0,3 m pod povrchem objevila základová partie zdi blíže neznámé novověké stavby, obsahující ve své hmotě druhotně použité gotické stavební články (zlomky žeber, pilířů aj.) z červeného pískovce. Určení stavební proveniencí a chronologie nálezů nelze v současné době pro absenci průkazných informací blíže specifikovat.

Jaroslav Podliska, PÚPP

PRAHA 3 – VINOHRADY

JIČÍNSKÁ PPČ. 4310, 4312, 4315 A 4315

Na parcelách o celkové rozloze 150 x 70 m byl v r. 2000 vzhledem k připravované výstavbě proveden zjišťovací výzkum, jehož účelem bylo zjistit základní terénní situaci na lokalitě. Výzkum byl realizován 11 bagrovanými rýhami v celkové délce více než 250 m.. Výsledky výzkumu ukázaly, že terénní situace na lokalitě nebyla zničena stavbou metra v takové míře, jak se předpokládalo. Ve všech vyhloubených sondách se podařilo zachytit podloží tvořené jílovitými a písčitými deluviálními sedimenty i na ně nasedající vrstvy půdního horizontu. Povrch sedimentů klesá víceméně souběžně s dnešním terénem z kóty 267,5 m směrem k severu na úroveň 265,8 m n.m. Nejstarší vrstvy, na jejichž vzniku se podílel člověk, jsou datovány mincí Josefa II. i keramikou 18. století. V té době se na zkoumaných pozemcích rozkládaly pole nebo zahrady. Důležité je i zjištění, že výzkumem nebyl získán žádný starší nález ani v sekundární poloze.

Michal Tryml, PÚPP

II. ARCHEOLOGICKÁ PAMÁTKOVÁ PÉČE

**KONFERENCE, GRANTY, PEDAGOGICKÁ ČINNOST
PUBLIKAČNÍ ČINNOST**